

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
DÖVLƏT NEFT ŞİRKƏTİ**

31 dekabr 2009-cu il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları**

Mündəricat

Müstəqil Auditorların Hesabatı

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat	2
Konsolidasiya Edilmiş Məcmu Gəlir haqqında Hesabat	4
Konsolidasiya Edilmiş Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat	5
Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəketi haqqında Hesabat	6

Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

1	Qrup və Onun Fəaliyyəti.....	7
2	Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri.....	7
3	Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Mülahizələri.....	20
4	Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları.....	23
5	Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi.....	28
6	Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar və Qalıqlar	34
7	Pul Vəsaitləri və Pul Vəsaitlərinin Ekvivalentləri.....	36
8	Məhdudiyət Qoyulmuş Pul Vəsaitləri və Depozitlər	36
9	Debitor Borcları	37
10	Mal-Material Ehtiyatları.....	38
11	Digər Uzunmüddətli Aktivlər	38
12	Əsas Vəsaitlər	39
13	Qeyri-Maddi Aktivlər	40
14	Birgə Müəssisələrə İnvestisiyalar	41
15	Əlaqəli Müəssisələrə İnvestisiyalar	43
16	Birgə Müəssisələrdən Debitor Borcları	45
17	Kreditor Borcları	45
18	Borc Öhdəlikləri	46
19	Vergilər üzrə Digər Kreditor Borcları.....	49
20	Aktivlərin Ləğv Olunması üzrə Öhdəliklər.....	50
21	Öhdəliklər və Məsərəflər üzrə Digər Ehtiyatlar	51
22	Təxirə salınmış gəlirlər	52
23	Nizamnamə Kapitalı	52
24	Gəlirlərin Kateqoriyalar üzrə Təhlili.....	52
25	Xərclərin Kateqoriyalar üzrə Təhlili.....	53
26	Digər Əməliyyat Gəlirləri	53
27	Maliyyə Gəlirləri.....	53
28	Maliyyə Xərcləri.....	54
29	Mənfəət Vergisi	54
30	Əhəmiyyətli Qeyri-Nağd İnvestisiya və Maliyyələşdirmə Fəaliyyətləri	57
31	Şərti Öhdəliklər, Təəhhüdlər və Əməliyyat Riskləri	57
32	Müəssisələrin Birləşməsi.....	60
33	Hesabat Dövründən Sonra Baş Vermiş Hadisələr	64

Müstəqil Auditorların Hesabatı

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin rəhbərliyinə:

Biz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin ("Şirkət") və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2009-cu il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsipləri və digər izahedici qeydlərin icmalından ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına uyğun hazırlanması və təqdim edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır. Rəhbərliyin məsuliyyətinə fərqləndirilmə və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli səhvlər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi üçün müvafiq daxili nəzarətin təşkili, tətbiqi və saxlanması; müvafiq uçot siyasətinin seçilməsi və tətbiqi; və müəyyən şəraitdə münasib olan uçot ehtimallarının müəyyən edilməsi daxildir.

Auditorların məsuliyyəti

Bizim vəzifəmiz apardığımız audit əsasında həmin maliyyə hesabatları üzrə rəy ifadə etməkdir. Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq aparmışıq. Bu standartlar bizdən etik normalara riayət etməyi və auditin planlaşdırılması və aparılmasını maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə kifayət qədər əmin olacaq tərzdə həyata keçirməyi tələb edir.

Auditə maliyyə hesabatlarında göstərilən məbləğlər və açıqlamalar barədə audit sübutunun əldə edilməsi üçün prosedurların həyata keçirilməsi daxildir. Seçilmiş prosedurlar auditorun mühakiməsindən, eləcə də fərqləndirilmə və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlər riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Bu risklər qiymətləndirilərkən auditorlar müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilməsi və hazırlanması məqsədilə müəssisənin maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsinə aid olan daxili nəzarət elementlərini nəzərə alır, lakin bu zaman müəssisənin daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürlər. Auditə, həmçinin, tətbiq edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyinin və rəhbərlik tərəfindən edilmiş ehtimalların məntiqiliyinin qiymətləndirilməsi, o cümlədən ümumilikdə maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsi üzrə qiymətləndirmənin aparılması daxildir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Rəy

Bizim fikrimizcə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2009-cu il tarixinə Qrupun maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatları Standartlarına uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

30 iyun 2010-cu il

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	31 dekabr 2009	31 dekabr 2008
AKTİVLƏR			
Cari aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	7	698,600	520,170
Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri	8	128,750	97,898
Debitor borcları	9	2,129,774	1,666,562
Mənfəət vergisi üzrə qabaqcadan ödəmələr		28,921	12,187
Mal-material ehtiyatları	10	707,458	600,597
Cəmi cari aktivlər		3,693,503	2,897,414
Uzunmüddətli aktivlər			
Əsas vəsaitlər	12	7,946,556	6,974,067
Qudvil	32	106,905	82,837
Qeyri-maddi aktivlər	13	521,237	510,743
Birgə müəssisələrə investisiyalar	14	103,061	113,685
Əlaqəli müəssisələrə investisiyalar	15	315,353	292,732
Birgə müəssisələrdən debitor borcları	16	311,891	301,855
Depozitlər	8	873,169	534,183
ƏDV üzrə debitor borcları		-	26,755
Təxirə salınmış vergi aktivləri	29	645,623	658,892
Digər uzunmüddətli aktivlər	11	316,263	127,985
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		11,140,058	9,623,734
CƏMİ AKTİVLƏR		14,833,561	12,521,148
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	23	622,726	422,726
Bölüşdürülməmiş mənfəət		6,778,784	6,432,136
Məcmu məzənnə fərqləri		(143,258)	(115,621)
Qrupun səhmdarlarına aid olan kapital		7,258,252	6,739,241
Qeyri-nəzarət payı		782,809	747,045
CƏMİ KAPİTAL		8,041,061	7,486,286

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	31 dekabr 2009	31 dekabr 2008
PASSİVLƏR			
Cari passivlər			
Kreditor borcları	17	2,087,755	1,144,525
Qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi	18	388,080	407,970
Mənfəət vergisi üzrə kreditor borcları		102,503	152,956
Digər vergilər üzrə kreditor borcları	19	187,295	213,206
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə digər ehtiyatlar	21	102,292	156,018
Alış üzrə təxirə salınmış kreditor borcları	32	36,687	-
Cəmi cari passivlər		2,904,612	2,074,675
Uzunmüddətli passivlər			
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri	18	2,463,894	1,702,883
Alış üzrə təxirə salınmış kreditor borcları	32	272,267	308,170
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər	20	170,727	86,201
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə digər ehtiyatlar	21	356,506	347,440
Təxirə salınmış gəlirlər	22	105,778	-
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	29	478,027	478,600
Digər uzunmüddətli öhdəliklər		40,689	36,893
Cəmi uzunmüddətli passivlər		3,887,888	2,960,187
CƏMİ PASSİVLƏR VƏ KAPİTAL		14,833,561	12,521,148

30 iyun 2010-cu il tarixində Qrup adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir.

Cənab Rövneq Abdullayev
Prezident

Cənab Süleyman Qasimov
İqtisadi Məsələlər üzrə Vitse-Prezident

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Məcmu Gəlir haqqında Hesabat
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	2009	2008
Gəlirlər	24	4,195,981	4,710,845
Satışların maya dəyəri	25	(2,898,902)	(2,906,918)
Cəmi mənfəət		1,297,079	1,803,927
Paylaşdırma xərcləri	25	(155,230)	(135,147)
Ümumi və inzibati xərclər	25	(229,871)	(185,376)
Əsas vəsaitlərin köçürülməsi üzrə zərərər və digər zərərər		(8,511)	(71,515)
Sosial xərclər		(159,479)	(272,557)
Kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərcləri	25	(11,298)	(6,900)
Tədqiqat və işlənmə xərcləri	25	(15,279)	(4,022)
Digər əməliyyat xərcləri	25	(313,883)	(108,379)
Digər əməliyyat gəlirləri	26	1,025,401	222,294
Əməliyyatlardan yaranan mənfəət		1,428,929	1,242,325
Maliyyə gəlirləri	27	67,678	55,524
Maliyyə xərcləri	28	(163,211)	(147,789)
Məzənnə fərqi üzrə xalis zərər	5	(958)	(407,676)
Birgə müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	14	(12,887)	1,875
Əlaqəli müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	15	89,854	70,542
Digər xərclər		(40,062)	-
Vergidən əvvəlki mənfəət		1,369,343	814,801
Mənfəət vergisi xərci	29	(475,765)	(327,985)
İl üzrə mənfəət		893,578	486,816
Mənfəət aşağıdakı kimi təsnifləşdirilir:			
Qrupun səhmdarlarına düşən hissə		890,307	733,545
Qeyri-nəzarət payı		3,271	(246,729)
Digər məcmu gəlir:			
Məzənnə fərqləri		(17,771)	(333,683)
İl üzrə cəmi məcmu gəlir		875,807	153,133
Cəmi məcmu gəlir aşağıdakı kimi təsnifləşdirilir:			
Qrupun səhmdarlarına düşən hissə		862,670	653,051
Qeyri-nəzarət payı		13,137	(499,918)
		875,807	153,133

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Baş müəssisənin səhmdarlarına aid olan hissə				Cəmi	Qeyri-nəzarət payı	Cəmi kapital
	Qeyd	Nizam-namə kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Məzənnə fərqi			
1 yanvar 2008-ci il tarixinə qalığı		22,726	6,174,303	(35,127)	6,161,902	3,909	6,165,811
İl üzrə mənfəət		-	733,545	-	733,545	(246,729)	486,816
Digər məcmu gəlir		-	-	(80,494)	(80,494)	(253,189)	(333,683)
2008-ci il üzrə cəmi tanınmış gəlirlər və xərclər		-	733,545	(80,494)	653,051	(499,918)	153,133
Müəssisələrin birləşməsindən yaranan qeyri-nəzarət payı		-	-	-	-	1,243,054	1,243,054
Nizamnamə kapitalında artım		400,000	-	-	400,000	-	400,000
Dövlətə ödənişlər	23	-	(475,712)	-	(475,712)	-	(475,712)
31 dekabr 2008-ci il tarixinə qalığı		422,726	6,432,136	(115,621)	6,739,241	747,045	7,486,286
İl üzrə mənfəət		-	890,307	-	890,307	3,271	893,578
Digər məcmu gəlir		-	-	(27,637)	(27,637)	9,866	(17,771)
2009-cu il üzrə cəmi tanınmış gəlirlər və xərclər		-	890,307	(27,637)	862,670	13,137	875,807
Müəssisələrin birləşməsində yaranan qeyri-nəzarət payından alış		-	-	-	-	(6,327)	(6,327)
Törəmə müəssisənin alış		-	(257,621)	-	(257,621)	-	(257,621)
Nizamnamə kapitalında artım		200,000	-	-	200,000	-	200,000
Törəmə müəssisələrin nizamnamə kapitalında artım		-	-	-	-	28,954	28,954
Dövlətə ödənişlər	23	-	(286,038)	-	(286,038)	-	(286,038)
31 dekabr 2009-cu il tarixinə qalığı		622,726	6,778,784	(143,258)	7,258,252	782,809	8,041,061

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
Konsolidasiya Edilmiş Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti haqqında Hesabat
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

	Qeyd	2009	2008
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Vergidən əvvəlki mənfəət		1,369,343	814,801
Düzəlişlər:			
Əsas vəsaitlərin amortizasiyası	25	590,655	529,094
Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	13	13,744	10,499
Əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsi	12	241,639	354,122
Debitor borcları üçün ehtiyatın silinməsindən gəlir		(523,671)	181,935
Ehtiyatlar		14,629	(162,228)
Əsas vəsaitlərin satışı üzrə xalis zərərlər		90,096	71,515
Birgə müəssisələrdən əsas vəsaitlərin köçürülməsi		(18,920)	-
Maliyyə gəlirləri	27	(67,678)	(55,524)
Maliyyə xərcləri	28	163,211	147,789
Məzənnə fərqləri		8,126	421,238
Lalaben və Kaspian Kinq şirkətlərindən alınmış mənfəət neftinin satışından daxilolmalar	30	(150,994)	(198,010)
Əlaqəli və birgə müəssisələrin maliyyə nəticələrində pay	14, 15	(76,967)	(72,417)
Törəmə müəssisələrin gəlirlərində azlığın payı		(3,271)	(246,729)
Dövriyyə kapitalında dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Debitor borclarında artım/(azalma)		1,649,942	1,796,085
Mal-material ehtiyatlarında artım/(azalma)		606,536	(289,113)
Kreditor borclarında (artım)/azalma		41,889	(83,034)
Vergilər üzrə kreditor borclarında (artım)/azalma		(457,848)	69,519
		(185,624)	165,876
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitləri			
Ödənilmiş mənfəət vergisi		1,654,895	1,659,333
Ödənilmiş faizlər		(474,851)	(750,208)
		(105,504)	(88,890)
Əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		1,074,540	820,235
İnvestisiya fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Törəmə müəssisələrinin əldə edilməsi, əldə edilmiş pul vəsaitlərini çıxmaqla		(36,688)	(1,335,419)
Əsas vəsaitlərin alınması		(1,204,378)	(1,129,485)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(20,151)	(7,219)
Əlaqəli və birgə müəssisələrdə iştirak payının əldə edilməsi		(301)	(14,081)
Depozitlər	8	(338,986)	(528,962)
Üçüncü tərəflərə təqdim olunmuş maliyyələşdirmə		(80,390)	-
Əldə edilmiş faizlər		57,642	55,524
Əldə edilmiş dividendlər		64,659	41,816
İnvestisiya fəaliyyətinə yönəlmiş xalis pul vəsaitləri			
		(1,558,593)	(2,917,826)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitləri			
Uzunmüddətli borc öhdəliklərindən daxilolmalar		1,119,433	1,951,487
Qısamüddətli borc öhdəliklərindən daxilolmalar		239,448	332,836
Uzunmüddətli borc öhdəliklərinin geri qaytarılması		(337,713)	(166,949)
Qısamüddətli borc öhdəliklərinin geri qaytarılması		(174,608)	(24,613)
Nizamnamə kapitalında artım		200,000	400,000
Borc vəsaitləri üzrə məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitlərində dəyişiklik		(6,540)	(7,286)
övlətə ödənişlər	23	(242,577)	(420,417)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		797,443	2,065,058
Xalis məzənnə fərqləri			
		(134,960)	(50,781)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım/(azalma)			
		178,430	(83,314)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri			
	7	520,170	603,484
İlin sonuna pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri			
	7	698,600	520,170

1 Qrup və Onun Fəaliyyəti

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ("ARDNŞ") 13 sentyabr 1992-ci il tarixli Prezident Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə əsasən yaradılmış və Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərir. Şirkətin fəaliyyətinin səmərəliliyini artırmaq üçün ARDNŞ bir neçə dəfə yenidən strukturlaşdırılmışdır. Hazırda ARDNŞ müxtəlif sahələrdə fəaliyyət göstərən 19 təsərrüfat bölmələrindən ibarətdir. ARDNŞ və onun təsərrüfat bölmələri neftin hasilatı, satışı və emalı sahəsində fəaliyyət göstərir. ARDNŞ-in əsas fəaliyyəti neft, qaz və qaz kondensatlarının hasilatı, emalı və nəqli, eləcə də neftin, qazın və qaz məhsullarının satışından ibarətdir. ARDNŞ 100 faiz Azərbaycan dövlətinə ("Dövlət") məxsusdur.

1 iyul 2009-cu il tarixində ARDNŞ Azərbaycan Respublikasında monopolist qaz təchizatçısı olan "Azəriqaz" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin ("Azəriqaz" QSC) səhmdar kapitalının 100 faizini əldə etmişdir. Bu alışdan sonra "Azəriqaz" QSC ARDNŞ-in nəzdində "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinə ("Azəriqaz" İB) çevrilmişdir. Ətraflı məlumat üçün 32 sayılı Qeydə baxın.

Şirkətin hüquqi ünvanı: Neftçilər prospekti 73, AZ 1000 Bakı, Azərbaycan Respublikası.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri

Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsasları. ARDNŞ, onun törəmə, əlaqəli və birgə müəssisələrinin (birlikdə "Qrup" adlandırılır) konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatları Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası ("BMUSŞ") tərəfindən dərc edilmiş Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun hazırlanmışdır. Həmin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot prinsipləri aşağıda göstərilir. Bu uçot prinsipləri təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq olaraq tətbiq edilmişdir.

Konsolidasiya prinsipləri. Törəmə müəssisələr maliyyə və əməliyyat siyasətlərinə Qrupun nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələrdə (xüsusi təyinatlı müəssisələr daxil olmaqla); Qrupun bu müəssisələrin səvermə hüquqlu səhmlərində payı adətən 50 faizdən artıq olur. Qrupun digər müəssisəyə nəzarət edib-etməməsi barədə qərar qəbul edərkən hazırda istifadə oluna bilən və ya çevrilə bilən potensial səvermə hüquqlarının mövcudluğu və təsiri nəzərə alınır. Törəmə müəssisələr, onların əməliyyatları üzrə effektiv nəzarət Qrupa keçdiyi tarixdən tam olaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilir və nəzarətin itirildiyi tarixdən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır.

Şirkətdaxili əməliyyatlar, qalıqlar və qrup şirkətləri arasındakı əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından silinir. Bundan əlavə, realizasiya olunmamış zərərler, həmçinin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarından çıxarılır, lakin köçürülmüş aktivin dəyersizləşmə göstəricisi kimi nəzərə alınır. Lazım olduqda, törəmə müəssisələrin uçot siyasəti Qrup tərəfindən qəbul edilmiş qaydalara uyğun olmaq üçün dəyişdirilir.

Müəssisələrin birləşməsi. Törəmə müəssisələrin alışы konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında alış metodu üzrə uçota alınır. Alışın dəyəri alış ilə birbaşa əlaqəli olan xərcləri nəzərə almaqla, mübadilə tarixində təqdim edilmiş aktivlərin, buraxılmış pay alətlərinin və yerinə yetirilmiş və ya qəbul edilmiş öhdəliklərin ədalətli dəyəri ilə ölçülür. Mübadilə tarixi dedikdə birləşmənin bir əməliyyat nəticəsində baş verdiyi və ardıcıl alışlar nəticəsində həyata keçirildiyi alış tarixi başa düşülür.

Hər bir mübadilə əməliyyatı zamanı alışın dəyəri alınmış törəmə müəssisənin xalis aktivlərinin ədalətli dəyərindən artıq olarsa, bu qudvil kimi qeydə alınır. Əldə edilmiş müəyyən edilə bilən aktivlərin, passivlərin və şərti öhdəliklərin xalis ədalətli dəyərində alıcının payı alış dəyərindən artıq olduqda ("mənfi qudvil"), bu yarandığı zaman mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır.

Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində əldə edilmiş müəyyən edilə bilən aktivlər və qəbul edilmiş öhdəliklər/şərti öhdəliklər, qeyri-nəzarət payının həcmindən asılı olmayaraq, alış tarixində onların ədalətli dəyərində ölçülür.

Qeyri-nəzarət payı Qrupun birbaşa və ya dolayısı ilə sahib olmadığı paya düşən törəmə müəssisənin xalis fəaliyyət nəticələri və xalis aktivlərinin hissəsidir. Qeyri-nəzarət payı Qrupun səhmdar kapitalının ayrıca komponentini təşkil edir.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Qeyri-nəzarət payı olan səhmdarlarla əməliyyatlar - "baş müəssisə modeli"

Grup qeyri-nəzarət payı olan səhmdarlarla əməliyyatları qrupa daxil olmayan tərəflərlə əməliyyatlar kimi uçota alır. Qeyri-nəzarət payı olan səhmdarlardan payın alınması qudvilin yaranmasına səbəb olur. Qudvil, törəmə müəssisələrin xalis aktivlərinin balans dəyərindən artıq ödənilmiş məbləği əks etdirir. Törəmə müəssisələrin xalis aktivlərinin balans dəyəri ödənilmiş məbləğin dəyərindən artıq olduqda, yaranan fərq konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınır.

Grup birgə nəzarət altında olan müəssisələrin birləşdirilmələrini mühasibat uçotunun alış metodu ilə əks etdirir.

Əlaqəli müəssisələrə investisiyalar. Əlaqəli müəssisələr Qrupun əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərdiyi, lakin nəzarət etmədiyi müəssisələrdir. Əlaqəli müəssisələrə investisiya qoyuluşları pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən qeydə alınır və əvvəlcə ilkin dəyərde əks etdirilir. Qrupun əlaqəli müəssisələrdəki investisiyasına dəyersizləşmə üzrə yığılmış hər hansı zərər çıxılmaqla, alış zamanı yaranan qudvil daxildir.

Alışdan sonra əlaqəli müəssisələrin mənfəətində və ya zərərində Qrupun payı məcmu gəlir haqqında hesabatda, alışdan sonra ehtiyatlardakı dəyişikliklərdə payı isə ehtiyatlarda qeydə alınır. Alış tarixindən sonra yaranmış məcmu dəyişikliklər investisiyanın balans dəyərində təsir göstərir. Əgər əlaqəli müəssisənin zərərində Qrupun payı, onun əlaqəli müəssisədəki payına, eləcə də Qrupun əlaqəli müəssisədəki investisiya qoyuluşunun müddətinin artırılması ilə əlaqədar yaranan hər hansı təminatlısız debitor borclarına bərabər və ya ondan artıq olarsa, Qrup yalnız həmin əlaqəli müəssisənin adından üzərinə öhdəlik götürdüyü və ya ödənişlər etdiyi halda, gələcək zərərləri qeydə alır.

Grup və onun əlaqəli müəssisələri arasında aktivlərin köçürülməsi ilə bağlı əməliyyatlar üzrə realizasiya olunmamış gəlirlər Qrupun əlaqəli müəssisələrdəki payına proporsional həcmdə silinir. Bundan əlavə, realizasiya olunmamış zərərlər həmçinin köçürülən aktivlərin dəyersizləşməsini sübuta yetirən əməliyyat olmadığı halda silinir. Lazım olduqda əlaqəli müəssisələrin uçot siyasəti Qrup tərəfindən qəbul edilmiş qaydalara uyğun olmaq üçün dəyişdirilir.

Birgə fəaliyyətdə iştirak payı. İki və ya daha çox tərəfin (sahibkarların) birgə nəzarət tətbiq edilməsi şərti ilə həyata keçirdikləri iqtisadi fəaliyyəti əks etdirən müqavilə razılaşmasıdır. Birgə nəzarət yalnız iqtisadi fəaliyyətlə əlaqədar strateji maliyyə və əməliyyat qərarları sahibkarların birgə razılığı ilə tələb edildikdə mövcud olur. Birgə nəzarət olunan müəssisə, Qrupun öz sahibkarları ilə birlikdə nəzarət etdiyi iqtisadi fəaliyyəti həyata keçirmək üçün müəssisə, tərəfdaşlıq və ya digər müəssisənin təsis olunmasını nəzərdə tutan birgə fəaliyyətdir.

Birgə nəzarət olunan müəssisələrin maliyyə nəticələri, aktivləri və passivləri pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarına daxil edilir. Pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən birgə nəzarət olunan müəssisədəki investisiya alış tarixindən sonra birgə nəzarət olunan müəssisənin xalis aktivlərində Qrupun payındakı dəyişikliklər daxil olmaqla və alınmış ödənişlər və investisiyanın dəyərindəki hər hansı dəyersizləşmə çıxılmaqla maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda uçota alınır. Birgə nəzarət olunan müəssisənin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində Qrupun payı məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilir. Birgə nəzarət olunan müəssisənin mənfəət və ya zərərdə kənarında uçota aldığı hər hansı gəlir və xərclərdə Qrupun payı kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda əks etdirilir.

Birgə nəzarət olunan müəssisələrin maliyyə hesabatları Qrupda olduğu kimi eyni hesabat dövrü üçün hazırlanır. Lazım olduqda, istifadə edilən uçot siyasətinin Qrupun qəbul etdiyi uçot siyasətinə uyğun olması üçün həmin maliyyə hesabatlarına düzəlişlər edilir.

Grup birgə fəaliyyətə bir daha birgə nəzarət etmədikdə, ona əhəmiyyətli təsir göstərmədikdə və ya həmin müəssisədəki iştirak payı satış üçün nəzərdə tutulduqda pay iştirakı üzrə uçot metodunu istifadə etmir.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Sazişlər (HPBS) ilə tənzimlənən Qrupun kəşfiyyat və hasilat seqmenti üzrə bezi fəaliyyət növləri birgə fəaliyyət vasitəsilə həyata keçirilir. Bu halda sahibkarlar birgə fəaliyyətdə birbaşa mülkiyyət payına sahib olur və onun aktivlərinə birgə nəzarət edirlər. Bu cür fəaliyyət birgə nəzarət olunan aktivlər kimi uçota alınır. Müvafiq olaraq, Qrupun həmin birgə nəzarət olunan aktivlər üzrə birgə nəzarət olunan aktivləri, passivləri, gəlir və xərclərindəki payı BMHS-ə uyğun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında Qrupun payına proporsional şəkildə qeydə alınır.

HPBS, kommertiya neft və qaz şirkətinin təcrübəsindən istifadə etməklə mineral ehtiyatların hasilatı üsuludur. Yekun hasilatın miqdarından asılı olmayaraq, mineral ehtiyatlar üzrə mülkiyyət hüququ və əksər hallarda ehtiyatların hasilatı üçün yaradılmış bütün əsas vəsaitlər üzrə qanuni hüquqlar Dövlətə məxsusdur. Dövlət, razılaşıdırılmış qiymət formuluna əsasən məhsul və ya nağd pulla təchiz edilmiş məhsullardan müəyyən faiz götürür. Müqavilə tərəfləri ancaq müəyyən xərcləri və razılaşıdırılmış mənfəət faizini əldə etmək hüququna malik ola bilərlər. O, həmçinin müəyyən vaxt müddətindən sonra ehtiyatları hasil etmək hüququ qazana bilər. Əməliyyat şirkəti HPBS-i yerinə yetirmək üçün bir və ya bir neçə podratçı tərəflərin yaratdığı hüquqi şəxsdir.

Müxtəlif HPBS-lərdə podratçı tərəf olan Qrup, HPBS-i sazişin şərtlərinə əsasən qiymətləndirir və uçota alır. O, HPBS-ə əsasən hasil edilmiş neftdə ancaq öz payını gəlir kimi uçota alır. Dövlətin adından hasil edilərək satılan neft üzrə yaranan gəlir və ya çəkilməmiş xərclər Qrupun hesabatlarında qeydə alınmır. Qrup, Dövlətin agentli kimi çıxış edərək nefti hasil edir və çatdırır, yaxud nefti sataraq gəliri dövlətin hesabına köçürür.

BMS 38 və BMS 16 əsasında, müvafiq olaraq, qeyri-maddi aktivlər və əsas vəsaitlər kimi uçota alınmalı olan xərclər müəssisənin bir çox iqtisadi risklərə məruz qaldığı və aktivlər üzrə ehtimal edilən gələcək iqtisadi mənfəət əldə etdiyi təqdirdə uçota alınır. Alış, işlənmə və kəşfiyyat xərcləri HPBS şərtlərinə uyğun olaraq gələcək xərc və mənfəət neftinin hesabına ödənilib-ödənilməməsindən asılı olmayaraq konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında göstərilən uçot qaydalarına əsasən qeydə alınır.

Köhnəlmə, tükənmə və ya amortizasiyaya məruz qalmış aktivlər HPBS-in qüvvədə olduğu dövrdə və ya müvafiq aktivlərin gözlənilən faydalı istifadə müddəti ərzində (bu müddətlərdən hansı daha qısa olarsa) hazırkı uçot siyasətində nəzərdə tutulan müvafiq tükənmə və ya köhnəlmə metoduna əsasən xərcə silinir.

Xarici valyuta çevrilmələri. Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər başqa cür qeyd edilmədiyi halda min Azərbaycan Manatı ilə ("AZN") əks olunmuşdur.

Qrupun konsolidasiya edilmiş müəssisələrinin əksəriyyətinin funksional valyutası onların fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. ARDNŞ və onun tabeliyində olan 19 təsərrüfat bölməsinin funksional valyutası və Qrupun hesabat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan AZN-dir. Buna baxmayaraq, Qrupun törəmə, əlaqəli və birgə nəzarət olunan müəyyən müəssisələrdə və aktivlərdə investisiyalarının böyük hissəsi üzrə debitor borcları, gəlirlər, xərclər və borc öhdəlikləri müvafiq olaraq ABŞ dolları ilə qiymətləndirildiyinə, çəkildiyinə, ödənilməsinə və ya ölçüldüyünə görə ABŞ dolları və Türk liresi ("YTL") Qrupun funksional valyutası hesab edilir.

Xarici valyuta ilə aparılan əməliyyatlar əvvəlcə əməliyyat tarixinə qüvvədə olan müvafiq valyuta məzənnələrini tətbiq etməklə, Qrupun müvafiq müəssisələrinin funksional valyutası ilə qeydə alınır.

Qrupun müvafiq müəssisəsinin funksional valyutası ilə ölçülməyən monetar aktiv və passivlər, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvədə olan müvafiq valyuta məzənnələrinə əsasən həmin müəssisənin funksional valyutasına çevrilir.

Qrupun müvafiq müəssisələrinin funksional valyutalarında yenidən ölçülmə nəticəsində yaranan məzənnə gəlir və zərərləri mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Qrup müəssisələrinin əməliyyat nəticələri və maliyyə vəziyyəti həmin müəssisələrin funksional valyutası Qrupun hesabat valyutalarından fərqli olduqda və Qrupun hesabat valyutası ilə ölçülmədikdə (bu müəssisələrdən heç birinin funksional valyutası hiperinflasiya iqtisadiyyatlı ölkələrin valyutası deyil) aşağıdakı şəkildə hesabat valyutasına çevrilir:

- (i) hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə aktiv və passivlər, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində qüvvədə olan yekun məzənnə ilə çevrilir;
- (ii) hər bir məcmu gəlir haqqında hesabat üzrə gəlir və xərclər orta məzənnə ilə yenidən qiymətləndirilir (əgər həmin orta məzənnə əməliyyat tarixinə məzənnələrin məcmu təsirinə əsaslı şəkildə yaxın olmadıqda, gəlir və xərclər əməliyyat tarixinə qüvvədə olan məzənnə ilə çevrilir); və
- (iii) bütün məzənnə fərqləri kapital hesabında ayrıca komponent (məzənnə fərqi) kimi əks etdirilir.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri belə olmuşdur: 1 ABŞ Dolları = 0.8031 AZN, 1 YTL = 0.5315 AZN (2008: 1 ABŞ Dolları = 0.8010 AZN, 1 YTL = 0.5269 AZN).

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyerdə, ilkin dəyerdə və ya amortizasiya olunmuş dəyerdə qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

Ədalətli dəyər müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərən yaxşı məlumatlandırılmış kommersiya cəhətdən müstəqil tərəflər arasında əməliyyatın ümumi şərtlər əsasında həyata keçirildiyi zaman aktivin mübadilə edilə bildiyi və ya öhdəliyin yerinə yetirildiyi məbləği təşkil edir. Ədalətli dəyər fəal bazarda alınıb satılan maliyyə aktivləri üzrə cari təklif qiymətini və maliyyə öhdəlikləri üzrə cari tələb qiymətini əks etdirir. Maliyyə aləti fəal bazarda o zaman sərbəst surətdə alınıb satıla bilən aktivlər kimi qəbul edilir ki, onların qiymətləri haqqında məlumat fond birjasında və ya digər maliyyə təşkilatından sərbəst və müntəzəm şəkildə əldə edilə bilsin və bu zaman həmin qiymətlər kommersiya cəhətdən müstəqil şəkildə bazar şərtləri çərçivəsində həyata keçirilən real və müntəzəm əməliyyatları əks etdirsin.

Bazar qiymətləri mövcud olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti modeli, kommersiya cəhətdən müstəqil şəkildə həyata keçirilən ən son əməliyyatlar haqqında məlumata əsaslanan modellər kimi qiymətləndirmə üsulları, eləcə də investisiya qoyulan müəssisələr haqqında maliyyə məlumatlarının təhlili istifadə edilir. Qiymətləndirmə üsulları müşahidə edilə bilən bazar məlumatları ilə dəstəklənməyən fərziyyələrin istifadə olunmasını tələb edə bilər.

İlkin dəyər alış tarixinə aktivi almaq üçün ödənilmiş pul vəsaitlərini və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin məbləğini və yaxud verilmiş digər resursların ədalətli dəyərini əks etdirir və əməliyyat xərclərini ehtiva edir. İlkin dəyərle qiymətləndirmə yalnız bazar qiymətləri olmayan və ədalətli dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilməyən pay alətlərindəki investisiyalara tətbiq edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərclər əməliyyatın həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalılarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri maliyyə xərclərinə daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş maya dəyəri əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər hansı silinməni çıxmaqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbləği üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya olunmuş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salınmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilir və müvafiq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın aktiv və passivlərinin balans dəyərində daxil edilir.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində bölüşdürülməsi metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər xaric olmaqla) maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırılan dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişən faiz dərəcəsi üzrə kredit spreadini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Bu cür mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə aktivləri. Qrup maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: a) mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə göstərilən maliyyə aktivləri; b) kreditlər və debitor borcları; c) ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə aktivləri və d) satıla bilən maliyyə aktivləri. Bu təsnifləşdirmə maliyyə aktivlərinin əldə edilməsi məqsədindən asılıdır. Rəhbərlik maliyyə aktivlərini ilkin uçot zamanı təsnifləşdirir.

Maliyyə aktivlərinin qiymətləndirilməsi onların aşağıdakı təsnifatından asılıdır:

(a) *Mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə göstərilən maliyyə aktivləri.* Mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə göstərilən maliyyə aktivləri satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri (maliyyə aktivləri əsasən qısa müddətdə satış üçün əldə edildiyi təqdirdə bu kateqoriyada təsnifləşdirilir) və ilkin olaraq mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləridir. Derivativlər heclər kimi müəyyən edilmədiyi təqdirdə, satış üçün nəzərdə tutulan aktivlər kimi təsnifləşdirilir. Bu kateqoriyaya daxil olan aktivlər cari aktivlər kimi təsnifləşdirilir.

(b) *Kreditlər və debitor borcları.* Kreditlər və debitor borcları bazarda sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyən, təsbit edilmiş və ya müəyyən edilə bilən ödənişlərlə qeyri-derivativ maliyyə aktivləridir. Ödəmə müddəti maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixindən sonra 12 aydan çox olan kreditlər və debitor borcları istisna olmaqla, bunlar cari aktivlər kimi təsnifləşdirilir. Bu istisna olunmuş aktivlər isə uzunmüddətli aktivlər kimi təsnifləşdirilir. Kreditlər və debitor borcları maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda debitor borcları kimi əks etdirilir.

(c) *Ödəniş tarixinədək saxlanılan investisiya qiymətli kağızları.* Bu kateqoriyaya Qrupun ödəniş müddətində saxlamaq niyyəti və imkanı olan qiyməti təyin edilmiş sabit və ya ödəniş müddəti müəyyən edilmiş qeyri-derivativ maliyyə aktivləri daxildir. Rəhbərlik ödəniş tarixinədək saxlanılan investisiya qiymətli kağızlarını ilk dəfə uçota alınması ərəfəsində təsnifləşdirilməsini müəyyənləşdirir və hər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində təsnifləşdimənin uyğunluğunu yenidən qiymətləndirir. Ödəniş tarixinədək saxlanılan investisiya qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyerdə uçota alınır.

(d) *Satıla bilən maliyyə aktivləri.* Satıla bilən maliyyə aktivləri bu kateqoriya üçün nəzərdə tutulan və yaxud hər hansı digər kateqoriyalarda təsnifləşdirilməmiş qeyri-derivativlərdir. Rəhbərliyin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixindən etibarən 12 ay ərzində investisiyaları satmaq niyyəti olmadığına görə bu aktivlər uzunmüddətli aktivlər kimi tanınır.

Maliyyə aktivlərinin müntəzəm alışı və satışı, əqdin bağlandığı tarixdə (yeni, Qrup aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə) uçota alınır. Investisiyalar əvvəlcə mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyerdə uçota alınmayan bütün maliyyə aktivləri üzrə əməliyyat xərcləri daxil olmaqla, ədalətli dəyərlə uçota alınır. Mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyerdə əks etdirilən maliyyə aktivləri əvvəlcə ədalətli dəyerdə uçota alınır, əməliyyat xərcləri isə məcmu gəlirlər haqqında hesabatda xərcə yazılır. Satıla bilən maliyyə aktivləri və mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyerdə əks etdirilən maliyyə aktivləri sonradan ədalətli dəyərlə uçota alınır. Kreditlər və debitor borcları effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyerdə uçota alınır.

“Mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyerdə əks etdirilən maliyyə aktivlərinin” ədalətli dəyərində dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və ya zərər onların yarandığı dövrdə məcmu gəlir haqqında hesabatda “digər xalis (zərər)/gəlir” sətrində əks etdirilir. Mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyerdə əks etdirilən maliyyə aktivlərindən yaranan dividend gəlirləri Qrupun ödənişləri almaq hüququ müəyyən edildikdə məcmu gəlir haqqında hesabatda digər gəlirlərin tərkibində uçota alınır.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Xarici valyutada ifadə olunan və satıla bilən qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilən monetar qiymətli kağızların ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər qiymətli kağızların amortizasiya edilmiş dəyərində və balans dəyərində baş verən dəyişikliklər nəticəsində yaranan məzənnə fərqləri kimi təhlil edilir. Monetar qiymətli kağızlar üzrə məzənnə fərqləri mənfəət və ya zərərdə uçota alınır; qeyri-monetar qiymətli kağızlar üzrə məzənnə fərqləri kapital hesabında uçota alınır. Satıla bilən qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilən monetar və qeyri-monetar qiymətli kağızların ədalətli dəyərindəki dəyişikliklər kapitalda uçota alınır.

Satıla bilən maliyyə aktivləri kateqoriyasında təsnifləşdirilən qiymətli kağızlar satıldıqda və ya dəyərsizləşdikdə, kapitalda qeydə alınan ədalətli dəyər üzrə yığılmış düzəlişlər məcmu gəlir haqqında hesabatda investisiya qiymətli kağızlarının satışından yaranan gəlir və zərər kimi əks etdirilir. Satıla bilən qiymətli kağızlar üzrə effektiv faiz metoduna əsasən hesablanmış faizlər məcmu gəlir haqqında hesabatda digər gəlirlərin tərkibində uçota alınır. Satıla bilən pay alətləri üzrə dividendlər Qrupun ödənişləri almaq hüququ müəyyən edildikdə mənfəət və ya zərərdə digər gəlirlərin bir hissəsi kimi uçota alınır.

Sərbəst surətdə alınıb-satılan investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri cari bazar qiymətlərinə əsaslanır. Maliyyə aktivləri bazarı (həmçinin birjaya çıxarılmayan qiymətli kağızlar üzrə) aktiv olmadığı təqdirdə, Qrup, ədalətli dəyəri qiymətləndirmə üsullarından istifadə etməklə müəyyən edir. Bu üsullara bazar xərclərindən maksimum istifadə etmək və müəssisənin xərclərindən daha az asılı olmaq üçün, müstəqil tərəflər arasındakı ən son əməliyyatlar, mahiyyət etibarlı ilə eyni xarakter daşıyan digər maliyyə alətlərinə istinad, diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkətinin təhlili və opsiyonların qiymətləndirilməsi modelləri daxildir.

Qrup hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə aktivləri qrupunun dəyərsizləşməsinə dair obyektiv sübutun olub-olmamasını müəyyən edir. Satıla bilən qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilən pay qiymətli kağızlar ilə əlaqədar qiymətli kağızın ədalətli dəyərinin onun maya dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə və ya davamlı şəkildə azalması, həmin qiymətli kağızların dəyərsizləşməsi əlaməti kimi nəzərə alınır. Satıla bilən maliyyə aktivləri üzrə bu cür dəlil olduqda, alış dəyəri ilə cari ədalətli dəyər arasında fərq kimi qiymətləndirilən məcmu zərər, əvvəlki dövrdə mənfəət və ya zərərdə həmin aktiv üzrə qeydə alınmış hər hansı dəyərsizləşmə üzrə zərər çıxılmaqla, kapitaldan silinərək məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınır. Məcmu gəlir haqqında hesabatda pay alətləri üzrə qeydə alınan dəyərsizləşmə üzrə zərər məcmu gəlirdə bərpa edilmir.

Maliyyə öhdəlikləri. Qrup öz maliyyə fəaliyyətini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) satış üçün nəzərdə tutulan maliyyə öhdəlikləri, həmçinin maliyyə derivativləri daxil olmaqla və (b) digər maliyyə öhdəlikləri. Satış üçün nəzərdə tutulan öhdəliklər ədalətli dəyərdə uçota alınır. Həmin öhdəliklərin dəyərindəki dəyişikliklər onların yarandığı dövrdə konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda uçota alınır. Digər maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərdə uçota alınır.

Maliyyə aktivlərinin uçotdan silinməsi. Qrup (i) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (ii) Qrup bu aktivlər üzrə mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (iii) Qrup bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda maliyyə aktivlərini uçotdan silir. Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivi satış üzrə əlavə məhdudiyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır.

Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan silinməsi. Qrup maliyyə öhdəliyini bu öhdəlik üzrə məsuliyyətdən azad olduqda, həmin öhdəlik ləğv edildikdə və ya müddəti başa çatdıqda uçotdan silir. Mövcud maliyyə öhdəliyi eyni borcverən tərəfindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli şərtlər ilə başqa bir öhdəlik ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirildikdə, bu cür mübadilə və ya dəyişiklik müvafiq balans məbləğindəki fərqi hər hansı çəkilmiş xərclər və komissiya haqları ilə birlikdə mənfəət və ya zərərdə uçota alınması şərtilə, ilkin öhdəliyin uçotdan silinməsi və yeni öhdəliyin uçota alınması kimi nəzərə alınır.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Əsas vəsaitlər. Qrup əsas vəsaitlərinin BMHS-ə keçid tarixində (1 yanvar 2007-ci il) ədalətli dəyərle ölçülməsi və həmin tarixdə ədalətli dəyərin şərti hesablanmış dəyər kimi istifadə edilməsi üsulunu seçmişdir. Ədalətli dəyər, bazar məlumatlarına əsasən və amortizasiya edilmiş əvəzləşdirmə dəyəri üsulundan istifadə etməklə müəyyən edilir. BMHS-ə keçid prosesindən sonra əsas vəsaitlər yığılmış amortizasiya və lazım olduqda, dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, aşağıda göstərilən dəyerdə uçota alınır.

1 yanvar 2007-ci il tarixindən sonra alınmış aktivin ilkin dəyəri onun alış dəyəri və ya tikinti xərcləri, bu aktivin istismara verilməsi ilə birbaşa bağlı olan xərclər, onun silinməsi öhdəliyi (əgər varsa) üzrə ilkin təxminlər və kvalifikasiya olunan aktivlər və borc öhdəlikləri üzrə xərclərdən ibarətdir. Maliyyə lizinqi üzrə kapitalaşdırılmış dəyər də əsas vəsaitlərə daxildir.

Kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərcləri. Mülkiyyətin lizinqə götürülməsi xərcləri ehtiyatların dəyəri müəyyən edilənədək kapitalaşdırılır. İqtisadi cəhətdən səmərəli kəşfiyyat edilmədikdə, bu məsrəflər xərc hesabına yazılır. Əsas vəsaitlər və ya qeyri-maddi aktivlər üzrə kapitalaşdırma xərclərinə uyğun şəkildə aparılır.

Qrup kəşfiyyat və qiymətləndirmə fəaliyyətini həmin resursların istehsalının iqtisadi cəhətdən əsaslandırılması müəyyən edilənə qədər, kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərclərini kapitalaşdırmaqla uçota alır. İqtisadi cəhətdən əsaslandırılmayan resurslar ilə bağlı kəşfiyyat və qiymətləndirmə xərcləri konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda əməliyyat xərclərinə əlavə edilir.

Əsas vəsaitlərin və qeyri-maddi aktivlərin işlənilib təkmilləşdirilməsi. Platformalar, boru kəmərləri kimi infrastruktur qurğuların tikilməsi, quraşdırılması və ya tamamlanması və kommersiya cəhətdən təsdiqlənmiş quyuların qazılması üzrə xərclər onların xarakterinə uyğun olaraq əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər kimi kapitalaşdırılır. Konkret yataqda işlənmə tamamlandıqdan sonra o, istehsal aktivlərinə (neft və qaz əmlakına) köçürülür.

Qrupun əsas ehtiyatları tanınmış beynəlxalq neft mühəndisləri tərəfindən müstəqil şəkildə qiymətləndirilmişdir. Qrupun digər neft və qaz ehtiyatları rəhbərlik tərəfindən hazırlanmış mineral ehtiyatlar üzrə hesablamalara əsasən beynəlxalq qəbul edilmiş anlayışlara uyğun olaraq müəyyən edilmişdir. Neft və qaz hasilatı qurğuları üzrə təxmin edilən xərclərin cari dəyəri (ləğvetmə və ərazinin bərpası xərcləri daxil olmaqla) öhdəlik yarandıqda uçota alınır və istehsalın həcmindən asılı olaraq amortizasiya metodundan istifadə etməklə balans dəyərində daxil edilir.

Bütün kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Əsas vəsaitlərin əsas hissələrinin və ya komponentlərinin dəyişdirilməsi xərcləri kapitalaşdırılır və əvəz edilmiş hissələr istismardan çıxarılır.

Hər bir hesabat tarixində rəhbərlik, əsas vəsaitlər üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa dəyərini təxmin edir. Aktivin bərpa dəyəri, onun satış xərcləri və istifadə dəyəri çıxılmaqla, aktivin ədalətli dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa dəyərində qədər azaldılır və dəyərsizləşmə üzrə zərər məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınır. Satış xərcləri çıxılmaqla, aktivin istifadə dəyəri və ya ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə əvvəlki illərdə qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərər üçün əks mühasibat düzəlişi aparılır.

Əsas vəsaitlərin satışından yaranan gəlir və zərər, gəlir məbləği və balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir. Gəlir və zərər cəmi uçota alınmış mənfəət və ya zərəre daxil edilir.

Amortizasiya. Neft və təbii qaz əmlakı ilə bağlı əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya istehsal həcmindən asılı olaraq amortizasiya metoduna əsasən hesablanır.

Neft və qaz aktivləri üçün amortizasiya təsdiqlənib işlənmiş ehtiyatlar və ya uyğun olduqda cəmi təsdiqlənmiş ehtiyatlar üzrə hər bir yataq üçün hesablanır. Birgə istifadə olunan neft-qaz əmlakı və avadanlıqları (məs, daxili təchizat sistemləri, emal qurğuları və s.) cəmi təsdiqlənmiş ehtiyatlar üzrə amortizasiya edilir.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Torpaq üçün amortizasiya hesablanmır. Neft-qaz əmlakı və avadanlığından başqa əsas vəsaitlər onların təxmin edilən faydalı istifadə müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən amortizasiya edilir. Tikilməkdə olan aktivlər üçün amortizasiya hesablanmır. Qrupun əsas vəsaitlərinin (neft-qaz əmlakından başqa) təxmin edilən faydalı istifadə müddəti aşağıda göstərilir:

Binalar və tikililər	12 - 40 il
Maşın və avadanlıqlar	1 - 47 il
Gəmilər	25 il

Əsas vəsaitlərin faydalı istifadə müddəti hər il nəzərdən keçirilir və lazım olduqda onların faydalı istifadə müddətindəki dəyişikliklər sonrakı dövrdən etibarən uçota alınır.

Aktivin artıq köhnəliyi və istismar müddəti başa çatdığı halda, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla, Qrupun həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Əgər Qrup aktivlərini fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözləyərsə və əlavə qalıq dəyərinin mövcud olmadığı nəzərdə tutulursa, aktivin qalıq dəyəri sifra bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyəri lazım olduqda hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və dəqiqləşdirilir.

Əməliyyat lizinqi. Qrup lizinq alan qismində çıxış etdikdə və lizinq obyektlərinin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar risk və faydalar lizinq verən tərəfindən Qrupa ötürülmədikdə, əməliyyat lizinqi müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər lizinqin müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır. Lizinqin müddəti lizinq alan tərəfindən əmlakın lizinqə götürülməsi üçün əlavə şərtlərlə birlikdə müqavilənin imzalanması ləğv oluna bilməyən dövrdür. Həmin şərtlər çərçivəsində lizinq alan əlavə ödənişlər etməklə və ya əlavə ödənişlər etmədən lizinq müddətinin əvvəlində bu hüququn istifadə edilməsinə kifayət qədər əmin olmadığı halda, əmlakın lizinq müddətini artırmaq hüququna malikdir.

Əmlak, əməliyyat lizinqinin şərtlərinə əsasən lizinqə verildikdə lizinq ödənişləri üzrə debitor borcları lizinqin ümumi müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metodundan istifadə etməklə lizinq gəliri kimi uçota alınır.

Qudvil. Qudvil alışı dəyərinin alış tarixində alınmış törəmə/əlaqəli müəssisənin müəyyən edilə bilən xalis aktivləri, passivləri və şərti öhdəliklərində alıcının payının ədalətli dəyərindən artıq olan hissəsini əks etdirir. Törəmə müəssisələrin alışı nəticəsində yaranan qudvil konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca, əlaqəli müəssisələrin alışı nəticəsində yaranan qudvil isə "əlaqəli müəssisələrə investisiya qoyuluşları" kimi göstərilir. Qudvil dəyərsizləşmə üzrə yığılmış zərərləri çıxmaqla (əgər varsa) alış dəyərində qeydə alınır.

Qrup qudvilin dəyərsizləşməsini ən azı hər il və ya onun mümkün dəyərsizləşməsi üzrə əlamətlərin mövcud olduğu hallarda qiymətləndirir. Qudvil birləşmə nəticəsində birləşmiş müəssisələrin fəaliyyətinin effektivliyinin artması ilə əlaqədar olaraq fayda yaradacaq nağd pul əmələ gətirən biznes vahidləri və ya nağd pul əmələ gətirən biznes vahidləri qrupuna aid edilir. Bu cür vahidlər və ya vahidlər qrupu Qrupun qudvil üzrə uçot apardığı ən aşağı səviyyəni əks etdirir və hesabat seqmentindən artıq olmur. Aktiv qudvilin aid edildiyi pul yaradan vahidlərinin tərkibindən silinmə silinmə üzrə müvafiq gəlir və ya zərərlər silinmiş aktivlər ilə bağlı qudvilin balans dəyərini əks etdirir. Qudvilin balans dəyəri nağd pul əmələ gətirən biznes vahidlərinin tərkibində silinmiş aktivlərə proporsional şəkildə müəyyən edilir.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər. Qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Qeyri-maddi aktivlərə hüquqlar və proqram təminatı, patentlər, lisenziyalar, müştəri ilə münasibətlər, ticarət adı, sudan istifadə hüquqları və işlənmə layihələri daxildir.

a) Hüquqlar və proqram təminatı

Proqram təminatı yığılmış amortizasiyanı çıxmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Amortizasiya, bu cür aktivlərin təxmin edilən faydalı istifadə müddətləri ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən hesablanır. Torpaq üzərində mülkiyyət hüquqlarına su bəndlərdən, fabriklər ərazisindən, liman ərazisindən, sahənin işlənməsi, sahə və su ötürmə xəttindən istifadə hüquqları daxildir. Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olduğu üçün amortizasiya olunmayan su ötürmə xətti istisna olmaqla, alış tarixindən başlayaraq qeyri-maddi aktivlərin qalan faydalı istifadə müddətləri ərzində amortizasiya edilmişdir.

b) Müştəri ilə münasibətlər

32 sayılı Qeyddə daha ətraflı açıqlandığı kimi, Petrokimya Holding A.S. ("Petkim") şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş müştəri ilə münasibətlər əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və alış tarixindən başlayaraq onların 22 illik faydalı istifadə müddətləri ərzində amortizasiya edilmişdir (13 sayılı Qeyd).

c) Petkim ticarət adı

32 sayılı Qeyddə daha ətraflı açıqlandığı kimi, Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş Petkim ticarət adı əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmışdır. Petkim ticarət adı qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olduğu üçün amortizasiya edilmir (13 sayılı Qeyd).

d) Sudan istifadə hüquqları

32 sayılı Qeyddə daha ətraflı açıqlandığı kimi, Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş sudan istifadə hüquqları əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və alış tarixindən başlayaraq onların 47 illik faydalı istifadə müddətləri ərzində amortizasiya edilmişdir (13 sayılı Qeyd).

e) İşlənmə layihələri

32 sayılı Qeyddə daha ətraflı açıqlandığı kimi, Petkim şirkətinin alışı zamanı əldə edilmiş işlənmə layihələri əvvəlcə 30 may 2008-ci il tarixinə BMHS 3-ə əsasən ədalətli dəyerdə uçota alınmış və alış tarixindən başlayaraq onların 5 illik faydalı istifadə müddəti ərzində bərabər çıxılmalar metoduna əsasən amortizasiya edilmişdir. İşlənmə layihələri ilə bağlı çəkilmiş xərclər (yeni və ya təkmilləşdirilmiş məhsulların yaradılması və sınaqdan keçirilməsinə aid olan) layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırılmasını nəzərə alaraq gerçəkləşəcəyi ehtimal edildikdə və yalnız xərclər etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bildikdə, qeyri-maddi aktivlər kimi uçota alınır. Tədqiqat və işlənmə fəaliyyəti ilə bağlı digər xərclər yarandığı dövrdə xərc kimi uçota alınır. Qeyri-maddi aktivlər dəyərsizləşdikdə, onların balans dəyəri bərpa dəyərinə silinir.

Aktivlərin qalıq dəyəri və faydalı istifadə müddətləri hər bir maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və lazım olduqda onlara düzəlişlər edilir.

Hadisələr və şəraitdə baş verən dəyişikliklər balans dəyərini bərpa edilə biləcəyini şübhə altına qoyduqda, qeyri-maddi aktivlərin balans dəyərini dəyərsizləşməsi yoxlanılır.

Mənfəət vergisi. Mənfəət vergisi konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında qüvvədə olan və ya maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın tarixinə qüvvəyə minmiş müvafiq qanunvericiliyə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya digər dövrdə vergi təsiri bilavasitə kapitalda uçota alınan əməliyyatlar istisna olmaqla, məcmu gəlir haqqında hesabatda əks olunur.

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə bağlı vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və passivlərin vergi bazası və konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında onların balans dəyəri arasında yaranan müvəqqəti fərqlər üçün tam hesablanır. Təxirə salınmış vergi aktivləri, qüvvədə olan və ya maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə (və qanunvericiliyə) əsasən hesablanır və müvafiq təxirə salınmış vergi aktivinin realizasiya ediləcəyi və ya təxirə salınmış vergi öhdəliyinin yerinə yetiriləcəyi halda tətbiq edilməsi gözlənilir.

Təxirə salınmış vergi aktiv və passivləri yalnız Qrupun ayrı-ayrı şirkətləri daxilində qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilir. Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərləri o zaman hesablanır ki, bu çıxılmaların realizasiya oluna bilməsi üçün gələcəkdə kifayət qədər vergiyə cəlb ediləcək mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilsin.

Təxirə salınmış vergi aktivləri müvəqqəti fərqlərin istifadə oluna bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin əldə edilməsi ehtimalının mövcud olacağı zaman hesablanır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi, Qrupun müvəqqəti fərqlərin bərpası dövrünə nəzarət etməsi və müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə bərpa edilməməsi ehtimal olunan hallar istisna olmaqla, törəmə və əlaqəli müəssisələrə investisiyaların qoyulmasından yaranan müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi, aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün ehtiyatın, eləcə də əsas vəsaitlərin ilkin dəyəri üzrə müvafiq düzəlişlərin uçota alınması və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsindən yaranan müvəqqəti fərqlər üçün tam şəkildə hesablanır.

Debitor borcları. Debitor borcları effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınır. Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat, Qrupun müəyyən edilmiş ilkin müddətdə borc məbləğlərini tam toplaya bilməyəcəyinə obyektiv sübutlar mövcud olduqda yaradılır. Ehtiyatın məbləği, aktivin balans dəyəri ilə əvvəlki effektiv faiz dərəcəsinə əsasən diskont edilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin dəyəri arasındakı fərqi təşkil edir. Ehtiyatın məbləği məcmu gəlir haqqında hesabatda uçota alınır. Debitor borcun dəyərsizləşməsi məsələsinə baxarkən Qrupun nəzərə aldığı əsas amillər həmin debitor borcun vaxtı keçmiş statusu və əgər varsa, digər hər hansı girov təminatının realizasiya oluna bilməsidir. Dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş verməsinə dair obyektiv əlamətlərin mövcud olmasını müəyyən edən əsas meyarlar aşağıda göstərilir:

- qarşı tərəfin əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri ilə üzləşməsi və bunun Qrupun qarşı tərəf haqqında əldə etdiyi maliyyə məlumatları ilə təsdiqlənməsi;
- qarşı tərəfin müflisləşməsi və ya onun maliyyə strukturunun yenidən təşkil edilməsi riskinə məruz qalması;
- qarşı tərəfə təsir göstərən milli və ya yerli iqtisadi şəraitin dəyişməsi nəticəsində onun ödəniş statusunda mənfəət dəyişikliklərinin baş verməsi; və ya
- girovun (əgər varsa) dəyərinin bazar şərtlərinin pisləşməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə aşağı düşməsi.

Debitor borcları müştərilər və borcalanlar tərəfindən geri ödəniləndə və ya başqa oxşar əməliyyatlar olduqda debitor borcu hesabından silinir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan nağd pul, bank hesablarındakı tələb edilənədək və ilkin ödəmə müddəti üç ay və ya az olan digər qismüddətli və yüksək likvidli investisiyalar daxildir.

Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri. Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri nağd pul və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərindən ayrıca göstərilir. Məhdudiyət qoyulmuş qalıqlar pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatının tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid edilmir.

Mal-material ehtiyatları. Mal-material ehtiyatları maya dəyəri və xalis satış dəyəri arasında ən aşağı olan dəyərdə qeydə alınır. Maya dəyəri orta çəki metodu ilə müəyyən edilir. Maya dəyərinə birbaşa alışı xərcləri, hasilat xərcləri, nəqliyyat və istehsal xərcləri (normal iş həcminə əsasən) daxildir.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Kreditor borcları. Kreditor borcları qarşı tərəfin müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi zamanı qeydə alınır. Kreditor borcları ilkin olaraq ədalətli dəyerdə uçota alınır və sonradan effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyerdə ölçülür.

Borc öhdəlikləri. Borc öhdəlikləri əvvəlcə borc öhdəlikləri ilə bağlı emissiya xərcləri çıxılmaqla, əldə edilmiş daxilolmaların ədalətli dəyərində qeydə alınır. Borc öhdəlikləri effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyerdə uçota alınır.

Əsas vəsaitlərin tikintisini maliyyələşdirmək üçün alınmış borc öhdəlikləri üzrə faiz xərcləri aktiv istifadəyə yararlı vəziyyətə gətirmək üçün onun tikintisinin tamamlanması və ya hazırlanması üçün tələb olunan dövr ərzində kapitallaşdırılır. Borc öhdəlikləri üzrə digər xərclər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Dövlət subsidiyaları. Dövlət subsidiyaları onların Qrup tərəfindən alınması və Qrupun bu subsidiyalarla bağlı bütün şərtləri yerinə yetirəcəyi haqda əsaslı əminlik yarandıqda ədalətli dəyərle uçota alınır. Əsas vəsaitlərin alınması ilə bağlı alınmış subsidiyalar uzunmüddətli öhdəliklərdə təxirə salınmış gəlir kimi uçota alınır və müvafiq aktivlərin gözlənilən faydalı istifadə müddəti ərzində düz xətt metoduna əsasən mənfəət və ya zərərdə gəlirə yazılır.

Xərclər ilə bağlı alınmış subsidiyalar təxirə salınır və onların kompensasiya edəcəyi xərclərə uyğunlaşdırılması üzrə tələb olunan dövr ərzində mənfəət və ya zərəre yazılır.

Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər. Qrup qurğu və ya avadanlığın bir hissəsinin sökülməsi və ya ləğv edilməsi və onların yerləşdiyi ərazini bərpa etməsi üzrə öhdəliyə malik olduqda və həmin öhdəliklə bağlı əsaslı təxminlər irəli sürüldükdə aktivlərin silinməsi ilə bağlı xərclər üzrə öhdəliklər uçota alınır. Neft və təbii qazın hasilatı və ya nəqli üçün nəzərdə tutulan qurğular kimi yeni qurğularla bağlı öhdəliklər tikinti və ya quraşdırılma zamanı uçota alınır. Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəlik qanunvericilikdə baş vermiş dəyişiklik ilə əlaqədar olaraq qurğunun istismar dövrü ərzində yarana bilər. Uçota alınmış məbləğ yerli şərait və tələblərə uyğun olaraq müəyyən edilmiş gözlənilən gələcək xərclərin cari dəyərini əks etdirir.

Bundan əlavə, əsas vəsaitlərin maya dəyərində aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün təxmin edilən öhdəliklərin məbləği həcmində düzəliş aparılır.

Gələcək xərclərin məbləği və müddəti ilə bağlı təxminlərdəki dəyişikliklərə görə öhdəliyin cari dəyərində baş vermiş hər hansı dəyişiklik ehtiyat və əsas vəsaitlər üzrə kapitallaşdırılmış müvafiq xərclərə düzəliş kimi göstərilir. Tamamilə köhnəlmiş qurğu və ya avadanlığın sökülməsi və ya ləğv edilməsi üçün gələcək xərclərin məbləği və müddəti ilə bağlı təxminlərdəki dəyişikliklər məcmu gəlir haqqında hesabatda uçota alınır. Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş nəticəsində öhdəliyin cari dəyərində baş vermiş dəyişikliklər məcmu gəlir haqqında hesabatda maliyyə xərcləri kimi göstərilir.

Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğə malik olan öhdəliklər daxildir. Qrup keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün Qrupdan iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır. Ehtiyatlar gələcək əməliyyatlar zərərləri üçün uçota alınmır.

Bir sıra analogi öhdəliklər mövcud olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi məqsədilə resursların sərf olunması ehtimalı ümumilikdə bütün öhdəliklər üçün müəyyən edilir. Ehtiyat, hətta öhdəlik ilə eyni sinfə daxil olan hər-hansı bir ayrıca maddə üzrə resursların sərf olunması ehtimalı az olduqda belə qeydə alınır.

Ehtiyatlar vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi ilə istifadə etməklə, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan xərclərin cari dəyəri ilə qiymətləndirilir. Vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və öhdəliklərə xas olan riskləri əks etdirir. Vaxtın keçməsinə görə ehtiyatlardakı artım faiz xərcləri kimi uçota alınır.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Dövlətə ödənişlər. Dövlətə ödənişlər hökumətin xüsusi qərarlarına uyğun olaraq dövlət büdcəsinə, ayrı-ayrı dövlət agentliklərinə və hökumətin həyata keçirdiyi layihələrə Qrup tərəfindən pul şəklində birbaşa qoyuluşları əks etdirir. Bu cür ödənişlər kapitalın azalması kimi uçota alınır.

Əlavə Dəyər Vergisi. Vergi orqanları satış və alış əməliyyatları üzrə əlavə dəyər vergisinin ("ƏDV") xalis ödənilməsinə icazə verir.

ƏDV üzrə kreditor borcu: ƏDV üzrə kreditor borcu maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində əvəzləndirilmiş alışlar üzrə ƏDV-ni çıxmaqla, müştərilərdən debitor borcları yığıldığı zaman vergi orqanlarına ödənilməli olan satış üzrə ƏDV məbləğidir. Bundan əlavə, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində əvəzləndirilməmiş satışlar üzrə ƏDV (əvəzləndirilən ƏDV) həmçinin ƏDV üzrə kreditor borcuna daxildir. Debitor borclarının dəyersizləşməsi üzrə ehtiyat yaradıldıqda, dəyersizləşmə üzrə ehtiyat lazım olduqda ƏDV daxil olmaqla, debitor borcunun ümumi məbləğində qeydə alınır. ƏDV üzrə müvafiq təxirə salınmış öhdəlik vergi məqsədləri üçün debitor borcu silinə qədər saxlanılır.

Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV: Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində əvəzləndirilməmiş alışlara aiddir. Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV alışlar üçün ödəniş aparıldıqda satışlar üzrə ƏDV ilə əvəzləndirilə bilər.

Gəlirlərin uçotu. Gəlirlər, Qrupun adi fəaliyyət gedişində satılmış mallar və ya göstərilmiş xidmətlərə görə alınmış və ya alınacaq məbləğin ədalətli dəyərini əks etdirir. Gəlirlər, Qrup daxilində satışlar silinməklə ƏDV, mənfəət, diskont və satışdan tutulan digər vergilər (əgər mövcuddursa) çıxılmaqla göstərilir.

Xam neftin satışından yaranan gəlirlər adətən neftin tankərə və ya digər nəqliyyat vasitələrinə yükləndiyi zaman xam neft üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların ötürüldüyü anda qeydə alınır. Neft məhsullarının satışından yaranan gəlirlər adətən məhsulların yükləndiyi zaman məhsul üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların ötürüldüyü anda qeydə alınır. Təbii qazın satışından yaranan gəlirlər qaz sayğaclarındakı göstəricilərə və sonuncu göstəricidən hesabat dövrünün sonuna qədər istehlakçıların proqnozlaşdırılan qaz sərfiyyatına əsasən hesablanır. Təbii qazın qiyməti və qazın nəqli tarifləri Azərbaycan Respublikasının Tarif Şurası tərəfindən müəyyən edilir.

Digər malların satışından yaranan gəlirlər mallar üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların ötürüldüyü anda qeydə alınır.

Xidmətlərin realizasiyası müqavilə üzrə göstəriləcək ümumi xidmətlərə proporsional olaraq faktiki göstərilmiş xidmətlərə əsasən qiymətləndirilən konkret əməliyyatın tamamlanma mərhələsinə istinadən həmin xidmətlərin göstərildiyi uçot dövründə qeydə alınır.

Faiz gəlirləri effektiv faiz metodundan istifadə etməklə maliyyələşdirmə vaxtına proporsional şəkildə gəlirə daxil edilir.

Xam neftin overlifti/anderlifti. Xam neftin overlifti və ya anderlifti birgə fəaliyyətdəki tərəfdaşın əldə etdiyi neftin həcmi ilə onun hasilatdakı iştirak payı arasındakı fərqdən yaranır. Overlift, satış kimi xam neftin yüklənmə məntəqəsində anderlifter tərəfindən overlifterə satışı zamanı uçota alınır. Overlift, alış kimi xam neftin overlifter tərəfindən anderlifterdən alınması zamanı uçota alınır. Anderliftin həcmi Qrupun maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında aktiv kimi, overliftin həcmi isə öhdəlik kimi göstərilir. Overlift öhdəliyi və ya anderlift aktivinin ilkin uçotu yüklənmə tarixinə xam neftin bazar qiyməti ilə aparılır. Overlift/anderlift öhdəlikləri və aktivlərinin hesabat tarixindən sonrakı dövrdə uçotu müvafiq əməliyyat sazişlərində nəzərdə tutulan şərtlərdən asılıdır. Bu cür şərtlər tərəflər arasında overlift/anderlift qalıqlarının nağd pulla hesablaşmasına imkan yaradarsa, həmin qalıqlar ilkin uçotdan sonrakı hesabat tarixlərinə ədalətli dəyerdə yenidən qiymətləndirilir. Xam neftin təhvilə nəticəsində yaranmış overlift/anderlift qalıqları ilkin uçotdan sonrakı hesabat tarixlərinə balans dəyəri və ədalətli dəyerdən ən aşağı olanı ilə qeydə alınır.

İşçilərə ödənişlər. Əmək haqları, məvaciblər, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, məzuniyyət və bülletenlər üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar (məs, səhiyyə xidmətləri və uşaq bağçaları) Qrupun işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlərin göstərildiyi ildə hesablanır.

2 Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanmasının Əsasları və Əsas Uçot Prinsipləri (davamı)

Əlaqəli tərəflər. Əlaqəli tərəflər BMS 24, *Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar* Standartına uyğun olaraq müəyyən edilir. Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, tərəflərdən biri digərinə nəzarət edə bilsin, onunla eyni qrupun nəzarəti altında olsun və ya maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı məsələlər üzrə qərar qəbul edərkən ona mühüm təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər arasındakı münasibətləri nəzərə alarkən həmin münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, məzmununa da diqqət yetirilir.

Qrupun son nəzarətedici tərəfi Azərbaycan hökumətidir. Qrupun Prezidenti, Vitse-Prezidentləri, eləcə də ARDNŞ-ın strukturu birbaşa olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiqlənir. ARDNŞ Prezidenti ARDNŞ-ın əməliyyatları ilə bağlı əhəmiyyətli məsələlər üzrə ARDNŞ-ın səkkiz vitse-prezidenti və ARDNŞ-ın bəzi digər rəhbər nümayəndələrindən ibarət olan Məsləhət Şurası ilə məsləhətləşmələr aparır. ARDNŞ-ın Məsləhət Şurasının qəbul etdiyi bütün qərarlar ARDNŞ-da qüvvəyə minməzdən əvvəl ARDNŞ Prezidenti tərəfindən təsdiqlənməlidir.

Dövlətin iqtisadi və sosial siyasəti Qrupun maliyyə vəziyyətinə, əməliyyat nəticələrinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə təsir edir. Dövlət tərəfindən Qrupun üzərinə Azərbaycan Respublikasındakı müştərilərə dövlətin nəzarət etdiyi qiymətlərlə davamlı olaraq neft və qaz təchiz etmək öhdəliyi qoyulmuşdur. Dövlətlə əməliyyatlara 19 sayılı Qeyddə göstərilən vergilər daxildir.

Əlaqəli tərəflər öz aralarında əlaqəli olmayan tərəflərin apara bilmədiyi əməliyyatları həyata keçirə bilər. Bununla yanaşı, əlaqəli tərəflər arasında aparılan əməliyyatların şərtləri, müddətləri və məbləğləri əlaqəli olmayan tərəflər arasında aparılan əməliyyatlarla eyni olmaya bilər.

Əlaqəli tərəflərlə aparılan əməliyyatların xarakterinə görə onlar kommərsiya cəhətdən müstəqil tərəflər arasında həyata keçirilən əməliyyatların şərtlərinə uyğun hesab edilə bilməz.

Yenidən təsnifləşdirmələr. Cari ildə maliyyə hesabatlarının təqdimatına uyğunlaşmaq məqsədilə keçən ilin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatındakı, məcmu gəlir haqqında hesabatındakı, pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatındakı məbləğlərdə və müvafiq qeydlərdə müəyyən yenidən təsnif etmələr aparılmışdır. Bunlar Qrupun maliyyə vəziyyətinə, əməliyyatların nəticələrinə və kapitalla əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	Məbləğ
Birgə müəssisələrə investisiyalar Əlaqəli müəssisələrə investisiyalardan yenidən təsnif edilmişdir	12,981
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitlərindən yenidən təsnif edilmişdir	7,998
Digər uzunmüddətli öhdəliklər Kreditor borclarından yenidən təsnif edilmişdir	36,893
Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabat	
Birgə müəssisələrin nəticələrində pay Əlaqəli müəssisələrin nəticələrində paydan yenidən təsnif edilmişdir.	12,981
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitlərindən yenidən təsnif edilmişdir	7,998

3 Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Mülahizələri

Grup hesabatlarında əks etdirilən aktiv və passivlərin məbləğlərinə təsir göstərən təxminlər və fərziyyələr irəli sürür. Həmin təxminlər və fərziyyələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr irəli sürür. Konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və hesabat tarixinə aktiv və passivlərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Neft və qaz ehtiyatlarının qiymətləndirilməsi. Neft və qaz ehtiyatları Qrupun investisiya sahəsində qərar qəbul edilməsi prosesində əsas elementlərdir. Onlar həmçinin dəyersizləşmə üzrə yoxlanmanın mühüm elementidir. Təsdiqlənmiş neft və qaz ehtiyatlarında, xüsusilə də təsdiqlənib işlənmiş ehtiyatlarda baş vermiş dəyişikliklər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks olunan istehsal həcmindən asılı olaraq amortizasiya xərclərinə təsir göstərir.

Təsdiqlənmiş neft və qaz ehtiyatları mövcud iqtisadi və əməliyyat şəraitində (yəni qiymətləndirmə tarixinə qiymətlər və xərclər) geoloji və mühəndislik məlumatlarının gələcək illərdə məlum rezervuarlardan məsrəflərin ödənilməsinə kifayət qədər əminliklə göstərdiyi xam neft və təbii qazın qiymətləndirilmiş miqdarıdır. Təsdiqlənib işlənmiş ehtiyatlar dedikdə mövcud quyularda mövcud avadanlıqlar və onların istismar üsulları vasitəsi ilə uçota alınması gözlənilən ehtiyatlar başa düşülür. Neft və qaz ehtiyatlarının ilkin qiymətləndirmələri mahiyyət etibarilə qeyri-müəyyəndir, mülahizələrin tətbiq edilməsini tələb edir və gələcəkdə yenidən baxılmalıdır. Müvafiq olaraq, təsdiqlənib işlənmiş və ya təsdiqlənmiş ehtiyatlara əsaslanan maliyyə və uçot ölçüləri də (tükənmə və amortizasiya xərcləri və aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün ehtiyatlar) dəyişə bilər.

Təsdiqlənmiş ehtiyatlar rezervuarlara və quyulara dair mövcud məlumatlara istinadən qiymətləndirilir. Yeni məlumatlara (misal üçün, məhsulun qiymətləri, müqavilə şərtləri və ya işlənmə planları daxil olmaqla, qazma və hasilatla bağlı fəaliyyət və ya iqtisadi amillərdə dəyişikliklər) əsasən təsdiqlənmiş ehtiyatlarla bağlı bütün qiymətləndirmələrə (artırılması və ya azaldılması istiqamətində) yenidən baxılmalıdır. İşlənmə və hasilat fəaliyyəti haqqında yeni məlumatların əldə edilməsi nəticəsində karbohidrogen ehtiyatlarının texniki istismar müddətində baş verən dəyişikliklər illik yenidən qiymətləndirmələrin aparılmasının əsas səbəbidir.

Ümumiyyətlə, işlənməmiş və ya qismən işlənməmiş yataqlarla bağlı ehtiyatlar üzrə qiymətləndirmələr, işlənməmiş və ya tükənən yataqlara nisbətən, gələcək istismar müddəti ərzində daha böyük qeyri-müəyyənliyə məruz qalır. Yataqda hasilat işləri başladıldıqda, əlavə quyuların qazılmasına və ya hasilat şəraitində olan rezervuarın uzunmüddətli fəaliyyətinə dair əlavə məlumatlar əldə etdikdən sonra, təsdiqlənmiş ehtiyatların miqdarına gələcəkdə yenidən baxılmalıdır. Bu yataqlar işləndikcə, yeni məlumatlar dəyişikliklərə gətirib çıxara bilər.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə ARDNŞ-ın təsdiqlənmiş ehtiyatları Neft Mühəndisləri Cəmiyyətinin qaydalarına uyğun olaraq müstəqil rezervuar mühəndisləri tərəfindən hazırlanmış hesabatlarla əsaslanır.

Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər. Bundan sonra 20-ci Qeyddə müzakirə edildiyi kimi, rəhbərlik neft və qaz hasilatı obyektlərinin, kəmərlərin və köməkçi avadanlıqların istismardan çıxarılması və bu aktivlərin gələcək dəyəri və faydalı istifadə müddətinə dair təxminlərə əsasən ətraf mühitin bərpası məqsədilə gələcək xərclər üçün ehtiyatlar yaradır. Gələcək aktivlərin dəyersizləşməsi üzrə öhdəliklərin müəyyənləşdirilməsi mürəkkəb məsələdir və rəhbərlikdən uzaq gələcəkdə baş verəcək öhdəliklərin silinməsinə dair təxminlərin və mülahizələrin yaradılmasını tələb edir. Mövcud öhdəliklərin ölçüsündə baş verən dəyişikliklər təxmin edilmiş vaxt, gələcək xərclər və ya qiymətləndirmədə istifadə edilmiş diskont dərəcələrində baş verən dəyişikliklər nəticəsində yarana bilər.

3 Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Mülahizələri (davamı)

Qrup, aktivlərin silinməsi üzrə öhdəliklərini BMHŞK 1, *Istismardan Çıxarılma, Bərpa üzrə Mövcud və Oxşar Öhdəliklərdə Dəyişikliklər* haqqında qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirir. Ehtiyat kimi uçota alınmış məbləğ mövcud öhdəliyin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvədə olan qanunvericiliyə və qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan məsrəflər üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir və həmçinin qanunvericilik, qaydalar və onlara dair müvafiq şərtlərin dəyişdirilməsi və yenidən işlənməsi ilə əlaqədar olaraq dəyişə bilər. Hökumət orqanları ətraf mühitlə bağlı qanunvericiliyi və onun tətbiqini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Bu səbəbdən Qrupun aktivlərin silinməsi üzrə əsas öhdəlikləri uçota alınmış məbləğlərdən fərqli ola bilər. Bu ehtiyatlar subyektiv xarakter daşdığına görə belə xərclərin məbləği və yaranma müddəti ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur. Neft və qaz hasilatı obyektlərinin istismardan çıxarılması, o cümlədən ləğv etmə və sahənin bərpası xərcləri ilə bağlı təxmin edilmiş öhdəlik 31 dekabr 2009-cu il tarixinə 170,727 AZN (2008: 86,201 AZN) təşkil etmişdir. Bu şərtlərdən hər hansı birinin dəyişməsi Qrupun ayırdığı ehtiyatlar üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

Rəhbərlik ləğv etmə və sahənin bərpa xərclərini diskontlaşdırmaq üçün istifadə edilən diskont dərəcələrini pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və lazım gəldikdə müvafiq öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi kimi müəyyən edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə istifadə edilmiş diskont dərəcəsi 8.4 faiz (2008: 8 faiz) təşkil etmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, bu diskont dərəcəsi hesabat tarixinə Azərbaycan Respublikasında neft və qazın kəşfiyyatı, qiymətləndirilməsi, işlənməsi və paylanması sahəsinə aid olan bütün risk və qeyri-müəyyənlikləri müvafiq olaraq əks etdirir.

Ətraf mühitin qorunması ilə bağlı öhdəliklər. 21 sayılı Qeyddə göstəriləni kimi, Qrup yaranmasından əvvəlki dövrlərdə göstərdiyi fəaliyyət və irsi olaraq həyata keçirdiyi əməliyyatlar nəticəsində əsasən Abşeron yarımadası ərazisində ətraf mühitə dəymiş zərərin ödənilməsi üçün təxmin edilən xərclər üçün ehtiyat ayırır. Ehtiyat kimi uçota alınmış məbləğ mövcud öhdəliyin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvədə olan qanunvericiliyə və qaydalara uyğun olaraq yerinə yetirilməsi üçün tələb olunan məsrəflər üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir və həmçinin qanunvericilik, qaydalar və onlara dair müvafiq şərtlərin dəyişdirilməsi və yenidən işlənməsi ilə əlaqədar olaraq dəyişə bilər. Hökumət orqanları ətraf mühitlə bağlı qanunvericiliyi və onun tətbiqini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Bu səbəbdən Qrupun ətraf mühitin bərpası üzrə əsas öhdəlikləri uçota alınmış məbləğlərdən fərqli ola bilər. Bu ehtiyatların subyektiv xarakter daşdığına görə belə xərclərin məbləği və yaranma müddəti ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə ətraf mühitin bərpası ilə bağlı təxmin edilmiş öhdəlik 416,544 AZN (2008: 446,925 AZN) təşkil etmişdir. Bu şərtlərdən hər hansı birinin dəyişməsi Qrupun ayırdığı ehtiyatlar üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

Rəhbərlik ətraf mühitin bərpası xərclərini diskontlaşdırmaq üçün istifadə edilən diskont dərəcələrini pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və lazım gəldikdə hesabat tarixinə müvafiq öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi kimi müəyyən edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə istifadə edilmiş diskont dərəcəsi 8.4 faiz (2008: 8 faiz) təşkil etmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, bu diskont dərəcələri Azərbaycan Respublikasında neft və qazın kəşfiyyatı, qiymətləndirilməsi, işlənməsi və paylanması sahəsinə aid olan bütün risk və qeyri-müəyyənlikləri müvafiq olaraq əks etdirir.

Əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlərin faydalı istifadə müddəti. Rəhbərlik, əsas vəsaitləri və qeyri-maddi aktivlərin təxmin edilən faydalı istifadə müddətini və müvafiq amortizasiya ayırmalarını müəyyən edir. Bu təxminlər, Qrupun həmin aktivlər üzrə iqtisadi səmərə əldə etməyi planlaşdırdığı dövrə əsaslanır. Əgər faydalı istifadə müddəti əvvəlki illərdə təxmin edilmiş faydalı müddətdən aşağı olarsa, o zaman rəhbərlik amortizasiya ayırmalarını artıracaq və ya ləğv edilmiş və ya satılmış texniki cəhətdən köhnəlmiş aktivləri balansdan siləcəkdir. Faydalı istifadə müddətinə ən azı hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır. Yuxarıda qeyd olunan şərtlərin və ya təxminlərin hər hansı birində dəyişiklik olarsa, bu, gələcəkdə amortizasiya dərəcələri üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

3 Əhəmiyyətli Uçot Təxminləri və Mülahizələri (davamı)

Təxirə salınmış vergi aktivinin uçotu. Təxirə salınmış xalis vergi aktivini vergiyə cəlb olunan gəlirdən gələcək çıxılmalar vasitəsilə əldə olunan mənfəət vergisi məbləğlərindən ibarətdir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri realizasiya oluna biləcəyi müddət ərzində uçota alınır. Vergiyə cəlb olunan gələcək mənfəət və gələcəkdə yaranması ehtimal edilən vergi faydasının məbləğini ehtimal edərkən Rəhbərlik son üç ilin vergiyə cəlb olunan mənfəətindən və mövcud şəraitdə məqbul hesab edilən gələcək gəlirlər üzrə təxminlərdən istifadə edir.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Bərpa edilə bilməyən aktivlərin balans dəyərini əks etdirən hadisələr və ya şəraitlərə əsasən rəhbərlik hər bir hesabat tarixində bütün qeyri-maliyyə aktivlərinin mümkün dəyərsizləşməsi üzrə hər hansı göstəricilərin olub-olmamasını müəyyən edir. Bu cür göstəricilərə aşağıdakılar daxildir: Qrupun biznes planlarında baş verən dəyişikliklər, qeyri-rentabelli fəaliyyətə gətirib çıxaran əmtəə qiymətlərində dəyişikliklər, məhsul qarışıqlarında olan dəyişikliklər və neft və qaz əmlakına gəldikdə isə - təxmin edilmiş təsdiqlənmiş ehtiyatların əhəmiyyətli dərəcədə azalması. Qudvil və digər qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər hər il və digər vaxtlarda dəyərsizləşmə göstəriciləri olduğu zaman dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır. Digər qeyri-maliyyə aktivləri bərpa edilə bilməyən balans dəyərində dair göstəricilərin mövcud olduğu zaman dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır.

İstifadə dəyəri hesablanarkən rəhbərlik aktivlər və yaxud pul əmələ gətirən vahidlər üzrə gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini təxmin edir və onların cari dəyərini hesablamaq üçün uyğun diskont dərəcəsini seçir.

2009-cu ildə Qrup konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda 241,639 AZN (2008: 354,122 AZN) məbləğində əsas vəsaitlərin dəyərsizləşməsini əks etdirmişdir (12 sayılı Qeyd).

Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar. Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar fiziki şəxslərin debitor borclarının yığılması ehtimalının rəhbərlik tərəfindən qiymətləndirilməsinə əsaslanır. Müştərinin əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri, onun müflisləşmə və ya maliyyə strukturunun yenidən təşkilinə məruz qalması ehtimalı və defolt və ya ödənişlərin gecikdirilməsi debitor borclarının potensial olaraq dəyərsizləşmiş olmasını əks etdirən göstəricilər hesab edilir. Əgər əsas müştərinin ödəniş qabiliyyətində pisləşmə baş verərsə və ya bu faktiki defolt təxminlərindən yuxarı olarsa, faktiki nəticələr bu təxminlərdən fərqlənə bilər.

Debitor borcları üzrə əlavə pul vəsaitlərinin bərpası gözlənilmədikdə, debitor borcları müvafiq ehtiyatlara silinir.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərlərə qarşı qiymətləndirilən debitor borcları üzrə pul vəsaitlərinin gələcək hərəkəti həmin aktivlərin müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinə, rəhbərliyin keçmişdə baş vermiş zərər halları nəticəsində vaxtı keçəcək məbləğlərin həcmi ilə münasibətdə təcrübəsinə və vaxtı keçmiş məbləğlərin geri ödənilməsinə əsasən təxmin edilir. Keçmiş dövrlərə təsir göstərməyən cari şəraitin təsirini əks etdirmək və cari dövrdə mövcud olmayan keçmiş şəraitin təsirini aradan qaldırmaq məqsədilə əvvəlki təcrübə müşahidə edilə bilən cari məlumatlara əsasən tənzimlənir.

4 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları

Bir sıra yeni standartlar və onlara dair şərhlər 1 yanvar 2009-cu il tarixindən Qrup üçün qüvvəyə minmişdir:

BMHS 8, Əməliyyat Səqmentləri. Bu Standart borc və ya pay alətləri açıq bazarda alınıb-satılan təşkilatlara, eləcə də açıq bazarda hər hansı növ alətlərin yerləşdirilməsi ilə əlaqədar konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını tənzimləyici orqanlara təqdim edən və ya təqdim etməyi planlaşdıran müəssisələrə tətbiq edilir. BMHS 8, müəssisələrin öz əməliyyat səqmentləri haqqında maliyyə və təsviri məlumatları açıqlamasını tələb edir. Bu halda səqment üzrə məlumatlar daxili hesabatların hazırlanması zamanı istifadə olunan eyni prinsip ilə təqdim edilməlidir. Bu dəyişiklik Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

BMS 1, Maliyyə hesabatlarının təqdimatı, 2007-ci ilin sentyabr ayında yenidən işlənmişdir. Düzəliş edilmiş bu Standart kapitalda təsisçi və qeyri-təsisçi dəyişikliklərini ayırır. Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat yalnız təsisçilərlə əməliyyatların tərffüatları daxil edilir, qeyri-təsisçilərlə bağlı kapitalda dəyişikliklər isə ayrıca sətirdə təqdim edilir. Bundan əlavə, standart məcmu gəlir haqqında hesabatı təqdim edir: bu hesabat mənfəət və ya zərərdə tanınmış bütün maddələri ya ayrıca bir hesabatda, ya da iki əlaqəli hesabatda təqdim edir. Şirkət bir hesabat təqdim etməyi seçmişdir.

BMS 23, Borc öhdəlikləri üzrə xərclər, 2007-ci ilin mart ayında yenidən işlənmişdir. BMS 23 üzrə əsas dəyişiklik istifadəsi və ya satışı kifayət qədər uzun müddət tələb edən aktivlərə aid olan borc öhdəlikləri üzrə xərclərin dərhal xərcə silinməsi üsulunun ləğv edilməsidir. Buna görə, müəssisə bu kimi borc öhdəlikləri üzrə xərcləri aktivin maya dəyəri kimi kapitallaşdırmalıdır. Yenidən işlənmiş Standart kapitallaşdırmaya başlanma tarixi 1 yanvar 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra olan kvalifikasiyalı aktivlərə aid borc öhdəlikləri üzrə xərclərə prospektiv qaydada tətbiq edilir. Bu Standarta dəyişiklik edilməzdən əvvəl Qrupun uçot siyasəti bu cür aktivlərə aid olan borc öhdəlikləri üzrə xərclərin kapitallaşdırılmasını nəzərdə tuturdu və bu səbəbdən yenidən işlənmiş standart Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına təkmilləşdirilmələr (2008-ci ilin may ayında dərc edilmişdir). 2008-ci ildə Beynəlxalq Mühəsibat Standartları Şurası (BMSŞ) BMHS-ə lazımı, lakin təcili olmayan dəyişikliklərin aparılması məqsədilə illik təkmilləşdirmə layihəsinin həyata keçirilməsinə dair qərar qəbul etmişdir. Dəyişikliklər müxtəlif standartlara edilmiş əsaslı dəyişikliklər, açıqlamalar və terminoloji düzəlişlərdən ibarətdir. Həmin əsaslı dəyişikliklər aşağıdakı sahələrdə aparılmışdır: törəmə müəssisə üzərində nəzarətin itirildiyi halda BMHS 5-ə əsasən onun satış üçün nəzərdə tutulan kimi təsnifləşdirilməsi; BMS 1-ə əsasən alqı-satqı üçün nəzərdə tutulan maliyyə alətlərinin uzunmüddətli aktivlər kimi təqdim edilməsi; BMS 16-a uyğun olaraq əvvəllər icarə üçün nəzərdə tutulan aktivlərin satışının uçotu və BMS 7-ə əsasən müvafiq pul vəsaitləri hərəkətinin əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti kimi təsnifləşdirilməsi; BMS 19-a əsasən sekvestr anlayışının aydınlaşdırılması; BMS 20-ə uyğun olaraq bazar faiz dərəcələrindən aşağı faiz dərəcələri ilə verilmiş dövlət subsidiyalarının uçotu; BMS 23-ə əsasən borc öhdəlikləri üzrə xərclər anlayışının effektiv faiz metoduna uyğun olaraq verilməsi; BMS 27 və BMHS 5-ə əsasən satış üçün nəzərdə tutulan törəmə müəssisələr üzrə uçotun aydınlaşdırılması; BMS 28 və BMS 31-ə uyğun olaraq əlaqəli və birgə müəssisələrlə bağlı məlumatların açıqlanması tələblərində azalma; BMS 36-a uyğun olaraq açıqlamaların genişləndirilməsi; BMS 38-ə uyğun olaraq reklam xərcləri üzrə uçotun aydınlaşdırılması; "mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyər" kateqoriyası anlayışının BMS 39-a əsasən hecinq uçotu ilə uyğunluğu təmin etmək üçün dəyişdirilməsi; BMS 40-a uyğun olaraq tikintisi başa çatdırılmamış investisiya mülkiyyəti üzrə uçotun aparılması; və BMS 41-ə uyğun olaraq bioloji aktivlərin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi qaydalarındakı məhdudiyətlərin azaldılması. BMS 8, 10, 18, 20, 29, 34, 40, 41 və BMHS 7-ə edilmiş digər dəyişikliklər yalnız terminoloji xarakter daşıyır və redaktə ilə bağlı dəyişiklikləri əks etdirir və BMSŞ-nin fikrincə bu dəyişikliklərin mühəsibat uçotuna heç bir təsiri yoxdur və ya minimal təsir göstərir. Qrup həmin dəyişikliklərin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsirini gözləmir.

4 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Vaxtından əvvəl ödənilmək hüququna malik olan maliyyə alətləri və ləğvə zamanı yaranan öhdəliklər – BMS 32 və BMS 1 Standartlarına Dəyişiklik. Bu dəyişiklik maliyyə öhdəliyi anlayışına cavab verən bəzi maliyyə alətlərinin kapital kimi təsnifləndirilməsini tələb edir. Bu dəyişiklik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsir göstərməmişdir.

Hüquqların verilməsi şərtləri və ləğv edilmələr – BMHS 2 Standartına Dəyişiklik, Səhm əsasında ödənişlər. Bu dəyişiklikdə yalnız xidmət şərtlərinin və icra şərtlərinin hüquqların verilməsi şərtləri olması müəyyən edilir. Səhm əsasında ödənişlərin digər xüsusiyyətləri hüquqların verilməsi şərtlərinə aid deyil. Bu dəyişiklik müəssisənin və ya digər tərəflərin ləğv edilməsinin eyni uçot qaydası ilə aparılmasını müəyyənləşdirir. Bu dəyişiklik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsir göstərməmişdir.

BMHŞK 13, Müştəri loyallıq proqramları. BMHŞK 13-də mal və xidmətlərin müştəri loyallıq proqramları əsasında satılması müəyyənləşdirilir (məsələn: loyallıq xalları və ya təmənnəsiz məhsullar), bu çox elementli bir razılaşmadır və müştəridən alınacaq məbləğlər ədalətli dəyər əsasında razılaşmanın komponentləri arasında bölüşdürülür. Müştəri loyallıq proqramları Qrupun fəaliyyətinə tətbiq edilmədiyinə görə bu dəyişiklik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsir göstərməmişdir.

BMHŞK 15, Daşınmaz əmlakın tikintisi üzrə müqavilələr. Bu şərh birbaşa və ya subpodratçılar vasitəsilə daşınmaz əmlakın tikintisi ilə məşğul olan müəssisələrin gəlirləri və əlaqəli xərclərinin uçota alınmasına tətbiq edilir və daşınmaz əmlakın tikintisi üzrə müqavilələrin BMS 11 və ya BMS 18-ə uyğun olub-olmadığının müəyyən edilməsinə dair təlimat verir. BMHŞK 15 həmçinin, müəssisələr tərəfindən bu cür əməliyyatlar üzrə gəlirlərin nə vaxt uçota alınmasını müəyyən edən meyarları əks etdirir. Bu dəyişiklik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir.

Törəmə, birgə və ya əlaqəli müəssisələrdəki investisiyaların maya dəyəri – BMHS 1 və BMS 27 Standartlarına Dəyişikliklər. Bu dəyişiklik BMHS-i ilk dəfə tətbiq edən müəssisələrə törəmə, birgə və ya əlaqəli müəssisələrdəki investisiyaları ayrıca konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərle yaxud əvvəlki uçot qaydalarına uyğun olaraq balans dəyəri ilə şərtə dəyər ifadəsində qiymətləndirmək imkanı verir. Bu dəyişiklik həmçinin, investisiya obyektlərindəki xalis aktivlərin alışdan əvvəlki gəlirlərini investisiyanın bərpa edilməsi kimi deyil, il üzrə mənfəət və ya zərərə aid edilməsini tələb edir. Bu dəyişiklik Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsir göstərməmişdir.

Maliyyə alətləri haqqında məlumat açıqlamalarının təkmilləşdirilməsi – BMHS 7-yə düzəliş, Maliyyə alətləri: məlumatların açıqlanması (2009-cu ilin mart ayında dərc edilmişdir). Bu dəyişiklik ədalətli dəyərle qiymətləndirmələr və likvidlik riski ilə bağlı məlumat açıqlamalarının genişlənməsini tələb edir. Müəssisələr üç səviyyəli ədalətli dəyərle qiymətləndirmə prinsipindən istifadə etməklə, maliyyə alətlərini təhlil etməlidirlər. Bu dəyişiklik (a) öhdəliklərin ödəmə müddətlərinə görə təhlili cədvəlində maliyyə zəmanətinin tələb edilə bildiyi ən qısa müddətdə həmin zəmanətin maksimal məbləğinin əks etdirilməsini izah edir; və (b) müqavilə üzrə ödəmə müddətləri pul vəsaitləri hərəkətinin müddəti ilə bağlı məlumatın əldə edilməsi üçün əhəmiyyət daşıdıqda, maliyyə derivativlərinin müqavilə üzrə qalan ödəmə müddətləri haqqında məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Bundan əlavə, müəssisə likvidlik riskinin idarə edilməsi üçün malik olduğu maliyyə aktivlərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili üzrə məlumatları açıqlamalıdır (bu məlumat likvidlik riskinin xarakterini və həcmi müəyyən etmək üçün maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə lazım olduqda). Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında müvafiq əlavə məlumatlar açıqlanmışdır.

Əlavə elementli derivativlər - BMHŞK 9 və BMS 39 Standartlarına Dəyişikliklər, 2009-cu ilin mart ayında dərc edilmişdir. Bu dəyişikliklərdə maliyyə aktivinin "mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərle göstərilən maliyyə aktivləri" kateqoriyasından çıxarılması zamanı bütün əlavə elementli derivativlərin qiymətləndirilməsi və lazım olduqda ayrıca uçota alınması aydın şəkildə göstərilir. Bu dəyişiklik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsir göstərməmişdir.

4 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

BMHŞK 16, Xarici müəssisələrdəki xalis investisiyaların hecinqi. Bu şərhde hansı valyuta riskləri üzrə hecinq uçotunun aparılması uyğun olduğu izah edilir və qeyd olunur ki, funksional valyutadan təqdimat valyutasına köçürmə hecinq uçotunun tətbiq edilə biləcəyi riski yaratmır. Bu BMHŞK, hecinq alətinin qrupun müəssisəsi və ya müəssisələri tərəfindən saxlanılmasına icazə verir (hecinq olunan xarici müəssisənin özü istisna olmaqla). Bu şərhde həmçinin hecləşdirilən xarici müəssisənin silinməsi zamanı digər məcmu gəlirdən mənfəət və ya zərəre köçürülən gəlir və ya zərərin hesablanma qaydası açıqlanır. Hesabat hazırlayan müəssisələr tətbiq etdikləri hecinqin BMHŞK 16-da qeyd olunmuş hecinq uçotu meyarlarına cavab vermədiyi təqdirdə, bu hecləri prospektiv qaydada BMS 39-a uyğun olaraq hecinq uçotunu dayandırmaq prinsipini tətbiq edirlər. BMHŞK 16 hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsir göstərməmişdir.

Yuxarıda başqa cür göstərilmədiyi hallarda, hazırkı dəyişikliklər və şərhlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

Qrupun 1 yanvar 2010-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün məcburi xarakter daşıyan və ya Qrup tərəfindən əvvəllər tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur:

BMHŞK 17, Nağd olmayan aktivlərin səhmdarlar arasında bölüşdürülməsi (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh, nağd olmayan aktivlərin səhmdarlara dividend şəklində ödənilməsi zamanı uçot qaydasını əks etdirir. Müəssisə, nağd olmayan aktivlərin dividend şəklində səhmdarlara ödənilməsi öhdəliyini bölüşdürüləcək aktivlərin ədalətli dəyərində qiymətləndirməlidir. Bölüşdürülmüş nağd olmayan aktivlərin silinməsindən yaranan gəlir və ya zərəre müəssisə tərəfindən dividendlər ödənildikdən sonra il üzrə mənfəət və ya zərərdə qeydə alınır. Hazırda Qrup yeni şərhin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMHŞK 18, Müştərilər tərəfindən aktivlərin köçürülməsi (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh, müştərilər tərəfindən aktivlərin köçürülməsini, xüsusilə aktiv anlayışının meyarlarına riayət olunması hallarını; aktivin uçotu və ilkin uçot zamanı onun dəyərinin qiymətləndirilməsini; ayrıca identifikasiya edilə bilən xidmətlərin (köçürülmüş aktivin əvəzində bir və ya daha çox xidmətlər) müəyyən edilməsi; gəlirin uçotu və müştərilər tərəfindən nağd vəsaitin köçürülməsinin uçotu qaydasını əks etdirir. BMHŞK 18-in Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir.

BMHŞK 19, Maliyyə öhdəliklərinin pay alətləri ilə ödənilməsi (1 iyul 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh müəssisənin pay alətlərinin buraxılması hesabına öhdəliyini yerinə yetirdiyi hallarda uçot qaydasını müəyyən edir. Gəlir və ya zərəre pay alətlərinin ədalətli dəyərinin borc öhdəliyinin balans dəyəri ilə müqayisəsi əsasında mənfəət və ya zərəre aid edilir. Hazırda Qrup bu şərhin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

BMS 27, Konsolidasiya edilmiş və konsolidasiya edilməmiş maliyyə hesabatları (2008-ci ilin yanvar ayında yenidən işlənmişdir; 1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMS 27 şirkətdən ümumi gəlirlərin baş müəssisə sahiblərinə və nəzarət olunmayan pay sahiblərinə (bundan əvvəl "azlığın payı") aid edilməsini tələb edir (hətta nəzarət olunmayan pay üzrə nəticələrin kəsir olduğu təqdirdə). Qüvvədə olan standart əksər hallarda artıq zərərlərin baş müəssisənin sahiblərinə aid edilməsini tələb edir. Bundan əlavə, yenidən işlənmiş standartda göstərilir ki, baş müəssisənin törəmə müəssisədəki iştirak payında nəzarətin itirilməsi ilə nəticələnməyəcək dəyişikliklər səhm alətləri üzrə əməliyyatlar kimi uçota alınsın. Standart həmçinin törəmə müəssisə üzrə nəzarətin itirilməsi nəticəsində yaranan hər hansı mənfəət və ya zərərin müəssisə tərəfindən necə qiymətləndirilməsini müəyyənləşdirir. Nəzarətin itirildiyi tarixdə keçmiş törəmə müəssisədə saxlanılmış investisiyalar ədalətli dəyərlə ölçülməlidir. Hazırda Qrup yenidən işlənmiş standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

4 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Müvafiq hecləşdirilən maddələr – BMS 39-a düzəliş, Maliyyə alətləri: tanınması və qiymətləndirilməsi (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlərə retrospektiv qaydada tətbiq edilməklə qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik hecləşdirilən risk və ya pul vəsaitlərinin hərəkətinin bir hissəsi üçün hecləşdirmə uçotunun tətbiq edilə bilməsini müəyyən edən prinsiplərin ayrı-ayrı vəziyyətlərdə necə istifadə edildiyini göstərir. Qrup hecinq uçotunu aparmadığına görə, bu dəyişikliyin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsiri gözənilmir.

BMHS 1, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının ilk dəfə tətbiq edilməsi (1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan dövr üçün BMHS-ə uyğun hazırlanmış ilk maliyyə hesabatlarına tətbiq edilir). Yenidən işlənmiş BMHS 1, istifadəçilərin Standarta edilmiş dəyişiklikləri başa düşməsi və mənimsəməsini asanlaşdırmaq üçün əvvəlki versiyaya edilmiş struktur dəyişikliklər ilə birlikdə öz məzmununu saxlamışdır. Qrup, yenidən işlənmiş standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir etmədiyi qənaətinə gəlmişdir.

BMHS 3, Müəssisələrin birləşməsi (2008-ci ilin yanvar ayında yenidən işlənmişdir; alış tarixi 1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan birinci illik hesabat dövrünün başlanğıcı və ya sonra olan müəssisələrin birləşməsi üçün qüvvəyə minir). Yenidən işlənmiş BMHS 3, müəssisələrə nəzarət olunmayan iştirak paylarının mövcud BMHS 3 üsulundan istifadə etməklə (alıcının əldə edilmiş müəssisənin identifikasiya edilə bilən xalis aktivlərində proporsional payı) və ya ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməsi imkanı verir. Yenidən işlənmiş BMHS 3 müəssisələrin birləşməsində alış metodunun tətbiqi üzrə daha ətraflı təlimat verir. Qudvilə aid olan hissənin hesablanması məqsədilə, hər bir mərhələli alış prosesində bütün aktiv və öhdəliklərin ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməsi tələbi hesabatdan çıxarılmışdır. Bundan sonra qudvilə alış tarixində alışdan əvvəl müəssisədəki hər hansı investisiyanın ədalətli dəyəri, ödənilmiş məbləğ və əldə edilmiş xalis aktivlər arasında fərq kimi uçota alınacaqdır. Alış ilə bağlı xərclər müəssisələrin birləşməsi əməliyyatından ayrıca tanınacaq və qudvil kimi yox, xərc kimi uçota alınacaqdır. Alıcı şirkət, alış tarixində alış ilə bağlı hər hansı şərti məbləğ üzrə öhdəliyi alış tarixində uçota almalıdır. Alış tarixindən sonra bu öhdəliyin dəyərindəki dəyişikliklər qudvilin təshih edilməsi yolu ilə deyil, tətbiq edilən digər BMHS-lərə uyğun olaraq uçota alınacaqdır. Yenidən işlənmiş BMHS 3 yalnız müqavilə əsasında bir neçə müəssisənin iştirakı ilə müəssisələrin birləşməsini və təkcə həyata keçirilmiş qarşılıqlı müəssisələrin birləşməsini əhatə edir. Hazırda Qrup yenidən işlənmiş standartın onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

Qrup üzrə Pul Şəklində Səhm Əsasında Ödənişlər - BMHS 2, Səhm Əsasında Ödənişlər Standartına Dəyişikliklər (1 yanvar 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklərdə səhm əsasında ödənişlərin konsolidasiya edilmiş və ayrıca maliyyə hesabatlarında təsnifləşdirilməsi üsulları aydın şəkildə müəyyən edilir. Həmin dəyişikliklər qüvvədən düşmüş BMHŞK 8 və BMHŞK 11-də göstərilən təlimatları əks etdirir. Bu əlavələr standart üzrə şərhə əvvəllər nəzərdə tutulmayan planları əhatə etmək üçün BMHŞK 11-də verilmiş təlimatı daha ətraflı açıqlayır. Dəyişikliklərdə həmçinin, standarta əlavədə göstərilən anlayışların izahı verilir. Qrup bu dəyişikliklərin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsirini gözənilmir.

Səhm Emissiyalarının Təsnifləşdirilməsi – BMS 32 Standartına Dəyişiklik (8 oktyabr 2009-cu il tarixində dərc edilmişdir; 1 fevral 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik xarici valyutada ifadə olunan müəyyən səhm emissiyaları üzrə daxilolmaları maliyyə derivativləri kimi təsnifləşdirilməkdən azad edir.

4 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarının təkmilləşdirilməsi (2009-cu ilin aprel ayında dərc edilmişdir; BMHS 2, BMS 38, BMHŞK 9 və BMHŞK 16-ya dəyişikliklər 1 iyul 2009-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir; BMHS 5, BMHS 8, BMS 1, BMS 7, BMS 17, BMS 36 və BMS 39-a dəyişikliklər 1 yanvar 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Təkmilləşdirmələr aşağıdakı standartlara və onlara dair şərhlərə edilmiş əsaslı dəyişikliklər və izahatlardan ibarətdir: müəssisələr tərəfindən ümumi nəzarət olunan əməliyyatlara yatırımlar və birgə müəssisələrin yaradılmasının BMHS 2-yə uyğun olmadığını aydınlaşdırılması; BMHS 5 və digər standartlarda satış üçün nəzərdə tutulan uzunmüddətli aktivlər (və ya silinmə qruplarının) və ya dayandırılmış əməliyyatlar üzrə məlumatların açıqlanması tələblərinin aydınlaşdırılması; BMHS 8-ə əsasən hesabat verilən bütün seqmentlər üzrə cəmi aktiv və öhdəliklərin qiymətləndirilməsi ilə bağlı hesabatın hazırlanması tələbi (yalnız bu cür məbləğlər müntəzəm olaraq rəhbər işçiyə təqdim edildikdə); müəssisənin öz pay alətləri hesabına yerinə yetirilmiş bəzi öhdəliklərin uzunmüddətli öhdəliklər kimi təsnifləndirilməsi üçün BMS 1-ə dəyişikliyin edilməsi; yalnız aktivlərin uçota alınmasına təsir göstərən xərclərin investisiya fəaliyyəti kimi təsnifləndirilməsi üçün BMS 7-ə dəyişikliyin edilməsi; hətta lizinq müddətinin sonunda torpaq üzrə mülkiyyət hüququnu ötürmədən, bəzi uzunmüddətli torpaq lizinqlərinin BMS 17-yə uyğun olaraq maliyyə lizinqi kimi təsnifləndirilməsi; müəssisənin prinsipal və ya agent qismində fəaliyyət göstərməsini müəyyən etmək üçün BMS 18-də əlavə təlimatın verilməsi; gəlir yaradan vahidin aktivlərin birləşməsindən əvvəl əməliyyat seqmentindən artıq olmayacağını BMS 36-da aydınlaşdırılması; müəssisələrin birləşməsi nəticəsində əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı BMS 38-ə dəyişikliyin edilməsi; BMS 39-a dəyişikliyin edilməsi, o cümlədən (i) müəssisələrin birləşməsi ilə nəticələnə bilən opsiyon müqavilələrinin daxil edilməsi, (ii) nağd pul axınlarının hecləşdirilməsi alətləri üzrə gəlir və ya zərərin kapitalından il üzrə mənfəət və ya zərəre köçürülməsi müddətinin aydınlaşdırılması və (iii) hətta opsiyon icra edilərkən borcverənə dəymiş zərər borcalan tərəfindən ödənildikdə, qabaqcadan ödəniş opsiyonunun əsas müqavilə ilə sıx əlaqəli olduğunu göstərmək üçün BMS 39-a dəyişikliyin edilməsi; ümumi nəzarət olunan əməliyyatlar zamanı əldə edilmiş müqavilələrdəki əlavə elementli derivativlər və birgə müəssisələrin yaradılmasının BMHŞK 9-a uyğun olmadığını aydınlaşdırılması; və hecinq alətlərinin özü hecləşdirilən xarici əməliyyat tərəfindən saxlanıla bilməməsi haqqında məhdudiyyətin BMHŞK 16-dan çıxarılması. Qrup, bu dəyişikliklərin onun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı əhəmiyyətli təsirini gözləmir.

BMS 24, Əlaqəli Tərəflər Barədə Açıqlamalar Standartına Dəyişiklik (2009-cu ilin noyabr ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2011-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 24, 2009-cu ildə yenidən nəzərdən keçirilmiş və nəticədə: (a) əlaqəli tərəf anlayışı sadələşdirilmiş, onun mənası dəqiqləşdirilmiş və uyğunsuzluqlar aradan qaldırılmışdır və (b) dövlət müəssisələr barədə açıqlamaların təqdim edilməsi ilə bağlı tələblər qismən azad edilmişdir.

BMHS 9, Maliyyə Alətləri Hissə 1: Təsnifləndirmə və Qiymətləndirmə. BMHS 9, 2009-cu ilin noyabr ayında dərc edilmişdir və 39 sayılı BMS-də maliyyə aktivlərinin təsnifləndirilməsi və qiymətləndirilməsi bölmələrini evəz edir. Onun əsas xüsusiyyətləri aşağıda göstərilir:

- Maliyyə aktivləri iki qiymətləndirmə kateqoriyasında təsnifləndirilməlidir: ilkin qiymətləndirmədən sonra ədalətli dəyərle qiymətləndirilən aktivlər və ilkin qiymətləndirmədən sonra amortizasiya edilmiş dəyərle qiymətləndirilən aktivlər. Təsnifləndirmə ilə bağlı qərar ilkin uçot zamanı qəbul edilməlidir. Təsnifləndirmə, müəssisənin maliyyə alətlərinin idarə edilməsi üzrə biznes modeldən və alət üzrə pul vəsaitləri hərəkətinin xüsusiyyətindən asılıdır.
- Maliyyə aləti yalnız borc aləti olduqda ilkin qiymətləndirmədən sonra amortizasiya olunmuş dəyərle qiymətləndirilir. Eyni zamanda bu aktiv aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir: (i) müəssisənin biznes modelinin məqsədi aktivini saxlamaq yolu ilə onun yaratdığı pul vəsaitləri hərəkətini əldə etməkdən ibarətdir və (ii) aktivin yaratdığı pul vəsaitləri hərəkəti yalnız əsas məbləği və faiz ödənişlərini əks etdirir (yəni, maliyyə aləti yalnız 'kreditin ən sadə xüsusiyyətlərinə' malikdir). Bütün digər borc alətləri mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərle qiymətləndirilməlidir.

4 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi və Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

- Bütün pay alətləri ilkin qiymətləndirmədən sonra ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməlidir. Satış üçün nəzərdə tutulan pay alətləri mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməlidir. Bütün digər pay qoyuluşları ilə bağlı ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirmə üzrə realizasiya edilməmiş və realizasiya edilmiş gəlir və zərərlərin mənfəət və ya zərər kimi deyil, digər məcmu gəlir kateqoriyasında uçota alınması üçün ilkin uçot zamanı yekun seçim edilə bilər. Ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirmə üzrə gəlir və xərclər mənfəət və ya zərəre aid edilmir. Bu seçim hər bir maliyyə aləti üçün fərdi qaydada tətbiq edilə bilər. Dividendlər, investisiya üzrə gəlirləri əks etdirdiyinə görə mənfəət və ya zərərdə göstərilməlidir.
- BMHS 9, 1 yanvar 2013-cü il tarixindən məcburi şəkildə tətbiq edilir, lakin həmin standartın bu tarixdən əvvəl tətbiqinə icazə verilir.

Hazırda Qrup bu standartın tətbiqi nəticələrini, onun maliyyə hesabatlarına təsirini və tətbiq olunma tarixini nəzərdən keçirir.

BMHS-i İlk Dəfə Tətbiq Edən Müəssisələr üçün Əlavə İstisnalar – BMHS 1-ə dəyişikliklər, BMHS-in İlk Dəfə Tətbiq Edilməsi (1 yanvar 2010-cu il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər tam xərc metodundan istifadə edən müəssisələrin neft və qaz aktivlərinin uçotu ilə bağlı BMHS-ləri retrospektiv qaydada tətbiq etməkdən, həmçinin, qüvvədə olan icarə müqavilələrinə malik olan müəssisələrin həmin müqavilələri, müəssisələrin milli uçot standartlarını tətbiq edəcəyi təqdirdə əldə edəcəkləri nəticələr ilə eyni olduqda, BMHŞK 4 'Müqavilədə İcarə Əlamətlərinin Mövcudluğunun Müəyyən Edilməsi' Şərhinə uyğun olaraq təsnifləşdirməkdən azad edir. Bu dəyişikliklərin Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına hər hansı təsiri gözlənilmir.

Yuxarıda başqa cür göstərilmədiyi hallarda, yeni standartlar və şərhlər Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməyəcəkdir.

5 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi

Maliyyə risk amilləri. Fəaliyyətin adi gedişində Qrup alınan və satılan malların dəyişkən qiymətləri, digər xammalların qiymətləri, valyuta məzənnələri və faiz dərəcələri nəticəsində yaranan bazar riskləri ilə üzleşir. Qiymətlərdəki dəyişikliklər dərəcəsindən asılı olaraq bazar qiymətlərindəki bu cür dəyişikliklər Qrupun maliyyə vəziyyətinin dəyişməsinə səbəb ola bilər. Qrupun ümumi risk idarəetmə proqramı maliyyə bazarlarının qeyri-müəyyənliklərini əhatə edir və Qrupun maliyyə fəaliyyətinə potensial mənfəi təsiri azaltmağı nəzərdə tutur. Maliyyə nəticələrinə təsir edə bilən müxtəlif risklərin səmərəli şəkildə idarə edilməsi üçün Qrupun əsas strategiyası güclü maliyyə mövqeyinin qorunub saxlanmasıdır. İdarəetmə üzrə müəyyən edilmiş rəsmi prosedurların olmasına baxmayaraq, Qrupun rəhbərliyi maliyyə risklərini cari bazar mövqeyinə istinadən müəyyən edir və qiymətləndirir.

Bazar riski. Bazar riskləri bazar qiymətləri, məzənnə dərəcələri, faiz dərəcələri, malların qiymətləri və səhmlərin qiymətlərindəki dəyişikliklərin Qrupun maliyyə nəticələrinə və ya onun maliyyə alətlərinin dəyərində təsir göstərməsi nəticəsində yaranır. Bu cür risklərin azaldılmasında əsas məqsəd risklər üzrə mənfəəti optimallaşdıraraq onları tənzimləmək və idarə etməkdir.

Qrup xam neft, neft kondensatı, təbii qaz və neft məhsullarının (qiymət riski) qiymətləri, xarici valyuta məzənnələri, faiz dərəcələri, səhmlərin qiyməti və Qrupun maliyyə aktivləri, passivləri və gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə mənfəi təsir göstərə biləcək digər indekslərin dəyişməsi ilə əlaqədar olaraq bazar qiymətlərindəki dəyişikliklərə məruz qalır.

(i) Xarici valyuta riski

Qrup fəaliyyətin adi gedişində əsasən ABŞ dolları məzənnəsi ilə əlaqədar olaraq müxtəlif xarici valyuta üzrə məzənnə riskinə məruz qalır. Xarici valyuta üzrə məzənnə riskləri əsasən gələcək kommersion əməliyyatlarından, uçota alınmış aktiv və passivlərdən yaranır (bu aktiv və passivlər funksional valyutadan fərqli valyutada ifadə edildikdə).

5 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Qrupun borc öhdəliklərinin və satışlarının böyük hissəsi, eləcə də xarici müştərilər üzrə debitor borcları ABŞ dolları ilə ifadə edilir. 31 dekabr 2009-cu və 2008-ci il tarixlərində tamamlanan illər ərzində ABŞ dollarının AZN-ə qarşı dəyərində əhəmiyyətli azalma olmamışdır. Lakin buna baxmayaraq, Qrupun törəmə müəssisəsi olan STEAŞ-nin borc öhdəliklərinin əhəmiyyətli hissəsi ABŞ dolları ilə ifadə olunduğuna görə 31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il üzrə Qrupun məcmu gəlir haqqında hesabatında 958 AZN (2008: 407,676 AZN) məbləğində məzənnə fərqi üzrə xalis zərər qeydə alınmışdır.

Rəhbərlik Qrupun xarici valyuta riskini hecləşdirmir.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə bütün digər dəyişənlər sabit qalmaq şərti ilə, AZN-in ABŞ dollarına qarşı dəyərində 10 faiz azalma/artım olduğu təqdirdə, 31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il üzrə vergidən sonrakı mənfəət 34,310 AZN az/çox (2008: 102,141 AZN çox/az) olardı. Bu da əsasən ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş borc öhdəliklərinin, bank qalıqlarının, debitor və kreditor borclarının çevrilməsi zamanı xarici valyuta üzrə gəlir/zərərin yaranmasından irəli gəlmiş olardı.

(ii) Malların qiymət riski

Qrupun satışlarının böyük hissəsi Azərbaycan hökuməti tərəfindən tənzimlənsə də, Qrup hələ də neft bazarındakı qiymət dəyişikliklərinə görə müəyyən qiymət riskinə məruz qalır. Hazırda Qrup qiymətlərdəki dəyişkənliyi azaltmaq məqsədilə derivativ maliyyə alətlərindən istifadə etmir.

(iii) Faiz dərəcələrinin dəyişməsinin pul vəsaitlərinin hərəkətinə və ədalətli dəyərə təsiri riski

Qrup dəyişkən faiz dərəcələrinə malik olan maliyyə öhdəlikləri üzrə faiz dərəcəsi riskinə məruz qalır. Bu riskin azaldılması məqsədilə Qrupun rəhbərliyi cari faiz dərəcəsinin müntəzəm təhlilini aparır və təhlildən asılı olaraq rəhbərlik maliyyələşdirməni sabit və ya dəyişkən dərəcə əsasında əldə edilməsinin daha əlverişli olub-olmamasına dair qərar qəbul edir. Cari bazarda sabit və ya dəyişkən faiz dərəcəsi ilə baş vermiş dəyişiklik əhəmiyyətli hesab edildiyi təqdirdə rəhbərlik konkret borcun daha əlverişli faiz dərəcəsi şərtləri ilə yenidən maliyyələşdirməsini nəzərdən keçirə bilər.

Faiz dərəcələrində dəyişikliklər əsasən borc öhdəliklərinin ədalətli dəyərini (sabit faizli borclar) və ya gələcək pul vəsaitlərini (dəyişkən faizli borclar) dəyişərək onlara təsir edir. Rəhbərlik, Qrupun risklərinin sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələri ilə olmasını müəyyən etmə rəsmi siyasətinə malik deyil. Lakin, yeni borc öhdəliklərinin cəlb edilməsi zamanı rəhbərlik ödəniş tarixinədək gözlənilən müddət ərzində həmin borc öhdəlikləri üzrə sabit və ya dəyişkən faiz dərəcələrinin daha əlverişli olacağına dair qərar qəbul etmək üçün öz mülahizələrindən istifadə edir.

Faiz hesablanan passivlərinin əksəriyyəti üzrə dəyişkən faiz dərəcəsi LIBOR-un dəyişməsinə görə Qrupu faiz ödənişlərinin və gəlirlərinin dəyişməsi riskinə məruz qoyur. 31 dekabr 2009-cu il tarixində LIBOR bütün digər dəyişənlər sabit qalmaq şərti ilə 1 faiz azalar/çoxalardısı, vergidən sonrakı mənfəət 977 AZN (2008: 8,743 AZN – LIBOR-un 10 faiz dəyişməsi istifadə edilmişdir) çox/az olardı.

Qrupun dəyişkən faizli aktivlərinə Karlina Oversiz Korporeyşn birgə müəssisənin kredit üzrə debitor borcu daxildir. Qrup bu debitor borcu ilə əlaqədar LIBOR-un dəyişməsi riskinə məruz qalır. LIBOR bütün digər dəyişənlər sabit qalmaq şərti ilə 1 faiz (10 şərti vahid) az/çox olarsa, 31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il üzrə vergidən sonrakı mənfəət 156 AZN (2008: 7,928 AZN – LIBOR-un 10 faiz (100 şərti vahid) dəyişməsi istifadə edilmişdir) az/çox olardı.

Kredit riski və kredit risklərinin konsentrasiyası. Kredit riski qarşı tərəfin müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupa dəyə biləcək potensial maliyyə zərəridir.

Qrupun kredit riskinə məruz qalan maliyyə alətləri ilk növbədə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, o cümlədən məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri daxil olmaqla, debitor borcları və alınacaq kreditlərdən ibarətdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

5 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Qrupun məruz qaldığı kredit riskinin maksimum dərəcəsi maliyyə aktivlərinin balans dəyəri üzrə əks etdirilir və aşağıdakı cədvəldə aktivlərin kateqoriyalarına görə təsnifləşdirilir:

	2009	2008
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (Qeyd 7)	698,600	520,170
Məhdudiyet qoyulmuş pul vəsaitləri (Qeyd 8)	128,750	97,898
Xalis debitor borcları (Qeyd 9)	1,585,633	1,270,328
Digər debitor borcları	131,540	118,780
Birgə müəssisələrdən debitor borcları (Qeyd 16)	311,891	301,855
Depozitlər (Qeyd 8)	873,169	534,183
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat üzrə cəmi risk həcmi	3,729,583	2,843,214
Maliyyə zəmanətləri – Digər tərəflərin borcları üçün verilmiş zəmanətlər	(200,268)	(164,606)
Kredit riskinə məruz qalmış cəmi aktivlər	3,529,315	2,678,608

Qrup pul vəsaitlərini Azərbaycan Respublikasında tanınmış maliyyə təşkilatlarında saxlayır. Qrupun pul vəsaitlərinin böyük hissəsi Dövlət mülkiyyətində olan Azərbaycan Beynəlxalq Bankında ("ABB") yerləşdirilir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə ABB-də saxlanılan pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, eləcə də məhdudiyet qoyulmuş pul vəsaitləri 1,200,072 AZN (2008: 844,242 AZN) təşkil etmişdir. Qrup, hesablarının olduğu bankların statusuna daim nəzarət edir.

Debitor borcları əsasən satılmış xam neft, neft məhsulları və təbii qaza görə yerli və xarici müştərilər, o cümlədən əlaqəli tərəflərlə yaranmış qalıqlardan ibarətdir. ARDNŞ, Dövlətin nəzarətində olan bəzi müştərilərin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən "Azərenerji" ASC və "AZAL" QSC kimi ictimai əhəmiyyətli müəssisələri xam neft, neft məhsulları və təbii qazla fasiləsiz təchizatını təmin etmək üçün öhdəlik daşıyır. Qrupun bu müştərilərlə münasibətlərinə tətbiq edilən faktiki hesablaşma şərtləri Dövlətin qəbul etdiyi sosial və iqtisadi qərarlardan əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Qrupun özəl sektorda fəaliyyət göstərən müştərilər və əlaqəli olmayan digər üçüncü şəxslərlə ticarət balansından yaranan kredit riski onların ödəmə qabiliyyətini daimi nəzarət altında saxlamaqla azaldılır. Artıq konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında hesablanmış dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatdan başqa, Qrup mövcud debitorlarla bağlı yüksək kredit riskinə məruz qalmadığını hesab edir.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə 200,268 AZN (376,797,795 YTL) (2008: 164,606 AZN (312,404,610 YTL) məbləğində zəmanətlər termoplast və lif materiallarının satışına görə STEAŞ şirkətinin yerli və xarici müştəriləri tərəfindən təqdim edilmişdir.

16 sayılı Qeyddə daha ətraflı açıqlandığı kimi, 31 dekabr 2009-cu il tarixində Qrupun SOCAR Petroleum üzrə 8,749 AZN məbləğində debitor borcu və Karlina Oversiz Korporeyşn birgə müəssisəsi üzrə 349,963 AZN (31 dekabr 2008: 329,889 AZN) məbləğində debitor borcu Qrupun Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətindəki payından 46,821 AZN (2008: 28,034 AZN) artıq olan Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinin zərərində Qrupun payı ilə əvəzlənmişdir. Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinin digər sahibləri ilə Qrupun törəmə müəssisəsi olan Azərbaycan (AÇG) Limited ("AzAÇG") arasında imzalanmış 28 dekabr 2006-cı il tarixli "Səhmlərin Girovu və Saxlanması haqqında Saziş"ə və 12 aprel 2007-ci il tarixli "Səhmlərin Təminat kimi verilməsi və Saxlanması haqqında Saziş"ə uyğun olaraq Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinin digər sahibləri Karlina Oversiz Korporeyşn şirkəti tərəfindən əldə edilmiş və ya əldə ediləcək bütün gəlir və vəsaitlərdə bütün hüquq və paylarını və Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətində səhmlərini və hər hansı digər kapital paylarını AzAÇG-nin xeyrinə girov qoymuşlar.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

5 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Dövlət və özəl sektor, eləcə də digər kateqoriyadan olan əsas müştərilərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Cəmi debitor borcları		Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat		Xalis debitor borcları	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Dövlət nəzarətində olan müştərilər						
“Azərenerji” ASC	1,279,498	1,215,381	(1,251,184)	(1,027,912)	28,314	187,469
“Azəriqaz” İB	-	871,055	-	(820,693)	-	50,362
Azal	195,469	142,199	(154,108)	(138,541)	41,361	3,658
Etilen Zavodu	74,917	73,734	(74,917)	(73,734)	-	-
Digər	184,822	750,225	(19,294)	(180,367)	165,528	569,858
Cəmi dövlət nəzarətində olan müştərilər	1,734,706	3,052,594	(1,499,503)	(2,241,247)	235,203	811,347
Özəl və digər sektorda fəaliyyət göstərən müştərilər	1,583,666	799,091	(101,696)	(221,329)	1,481,970	577,762
Cəmi debitor borcları, əvvəlcədən ödəmələri və vergiləri çıxmaqla	3,318,372	3,851,685	(1,601,199)	(2,462,576)	1,717,173	1,389,109

Likvidlik riski. Likvidlik riski Qrupun ödəmə vaxtı çatmış maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirə bilməyəcəyi təqdirdə yaranan riskdir. Likvidliyin idarə edilməsinə Qrupun yanaşması həm adi, həm də qeyri-adi şəraitdə, münasib olmayan zərər çəkməyərək və ya Qrupun nüfuzuna ziyan vurmayaq, öhdəlikləri yerinə yetirməli olanda kifayət qədər likvidliyi təmin etməkdən ibarətdir. Likvidlik riskini idarə edərkən Qrup kifayət qədər pul ehtiyatları və borc öhdəlikləri saxlayır, proqnozlaşdırılmış və faktiki pul vəsaitlərinin hərəkətinə davamlı olaraq nəzarət edir.

Likvidlik riskinin düzgün idarə olunması funksiyasına kifayət qədər döviyyə kapitalının saxlanması və bazar mövqelərinin bağlanması daxildir. Rəhbərlik, Qrupun likvidlik ehtiyatı üzrə davamlı proqnozlara gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsasən nəzarət edir.

Qrupun bütün maliyyə öhdəlikləri qeyri-derivativ maliyyə alətlərindən ibarətdir. Aşağıdakı cədvəldə Qrupun maliyyə öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın tarixindən müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə tarixinədək qalan dövr üzrə müvafiq ödəmə müddətlərinə görə təsnifləşdirilir. Cədvəldə göstərilən məbləğlər müqavilədə nəzərdə tutulan diskont edilməmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini əks etdirir. Diskontlaşmanın təsiri əhəmiyyətli olmadığı üçün 12 ay ərzində ödənilməli olan qalıqlar təxminən onların balans dəyərinə bərabərdir.

31 dekabr 2009	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Cəmi maliyyə kreditör borcları	2,122,994	-	-	-	2,122,994
Faiz hesablanan borc öhdəlikləri	120,632	387,820	2,136,333	595,430	3,240,215
Cəmi gələcək ödənişlər, əsas məbləğ daxil olmaqla	2,243,626	387,820	2,136,333	595,430	5,363,209

5 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixində maliyyə öhdəliklərinin ödəmə müddətlərinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

31 dekabr 2008	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Cəmi maliyyə kreditor borcları	997,592	-	-	-	997,592
Faiz hesablanan borc öhdəlikləri	238,375	212,763	1,623,030	330,820	2,404,988
Cəmi gələcək ödənişlər, əsas məbləğ və faiz üzrə gələcək ödənişlər daxil olmaqla	1,235,967	212,763	1,623,030	330,820	3,402,580

Kapitalın idarə edilməsi. Kapitalın idarə edilməsində Qrupun əsas məqsədi düzgün investisiya qərarları qəbul etməklə biznes əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi və davam etdirilməsi üçün güclü kapital bazasının təmin edilməsi və hökumətin, investorun və kreditorun işgüzar fəaliyyətinin dəstəklənməsindən ibarətdir.

Qrupun idarə etdiyi məcmu kapital aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2009	2008
Cəmi borc öhdəlikləri	2,851,974	2,110,853
Qrupun səhmdarlarına aid olan cəmi kapital	7,258,252	6,739,241
Çıxılsın: pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	(698,600)	(520,170)
Cəmi idarə edilən kapital	9,411,626	8,329,924

Qrupdan vaxtaşırı olaraq dövlət büdcəsinə və Azərbaycan Hökuməti tərəfindən maliyyələşdirilən müxtəlif layihələrə vəsait köçürməsi tələb olunur.

İl ərzində Qrupun kapitalın idarə edilməsi üzrə yanaşmasında heç bir dəyişiklik olmamışdır.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri. Maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri Qrup tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından (əgər mövcud olarsa) və müvafiq qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Lakin, təxmin edilən ədalətli dəyərin müəyyən edilməsi üçün bazar məlumatlarını şərh edərkən peşəkar mülahizələr irəli sürmək tələb edilir. Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır və iqtisadi şərtlər maliyyə bazarlarında aktivliyin həcmi məhdudlaşdırmaqda davam edir. Bazar qiymətləri köhnəlmiş ola və ya aşağı qiymətlərlə satışın dəyərini əks etdirə və bu səbəbdən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini əks etdirməyə bilər. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən edərkən rəhbərlik bütün mövcud bazar məlumatlarından istifadə edir.

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Qrup aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə birbaşa və ya dolayısı ilə əhəmiyyətli təsir göstərən, bazarda müşahidə edilə bilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər və
- Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilməyən bazar məlumatlarına əsaslanan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

5 Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2009-cu ildə Qrup əlaqəli şirkətlərinin aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklərini, ətraf mühitlə bağlı öhdəliklərini və əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər üçün ehtiyatını ədalətli dəyərle ölçür. Aşağıdakı cədvəldə əlaqəli şirkətlərin ədalətli dəyərle uçota alınmış maliyyə alətinin ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri üzrə təhlili verilir:

31 dekabr 2009-cu ildə başa çatan il	Səviyyə 1	Səviyyə 2	Səviyyə 3	Cəmi
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər (AÇG və ŞD HPBS-ləri üzrə)	-	-	106,851	106,851
Ətraf mühitlə bağlı öhdəlikləri	-	-	416,544	416,544
Əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər	-	-	39,421	39,421
	-	-	562,816	562,816

20 sayılı Qeyddə aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklərin, 21 sayılı Qeyddə isə ətraf mühitlə bağlı öhdəliklərin və əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlərin ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi təsvir edilir, eləcə də dövrün əvvəlinə və dövrün sonuna qalıqlar tutuşdurulur.

Əsas fərziyyələrdə dəyişikliklərin ədalətli dəyərlərlə ölçülmüş 3-cü səviyyəli alətlərin ədalətli dəyərinə təsiri

Aşağıdakı cədvəldə mümkün alternativ fərziyyələrin 3-cü səviyyəli alətlərin ədalətli dəyərlərinə maksimal təsiri göstərilir:

	31 dekabr 2009-cu il	
	Balans dəyəri	Mümkün alternativ fərziyyələrin təsiri artım/(azalma)
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər (AÇG və ŞD HPBS-ləri üzrə)	106,851	56,110 / (35,433)
Ətraf mühitlə bağlı öhdəlikləri	416,544	31,148 / (27,872)
Əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər	39,421	29,567 / (13,873)

Mümkün alternativ fərziyyələri müəyyən etmək məqsədilə Qrup əsas müşahidə olunmayan ilkin məlumatlarda belə düzəlişlər etmişdir: diskont dərəcəsinin 3 faiz artırılması / azaldılması və uzunmüddətli inflyasiya dərəcəsinin 1 faiz artırılması / azaldılması.

(i) Amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınan maliyyə aktivləri. Sabit faizli maliyyə alətlərinin təxmin edilən ədalətli dəyəri analoji kredit riskinə və ödəmə müddətinə malik yeni alətlər üçün mövcud faiz dərəcələrini tətbiq etməklə diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti metoduna əsaslanır. İstifadə edilmiş diskont dərəcələri qarşı tərəfin kredit riskindən asılıdır. Debitor borclarının balans dəyəri ödəmə müddətlərinin qısa olmasına görə təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir.

(ii) Amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınan passivlər. Kreditor borcları və əlaqəli tərəflər üzrə kreditor borclarının balans dəyəri onların ödəmə müddətlərinin qısa olmasına görə təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. Bütün borcların dövrün sonuna hələ də tətbiq edilən bazar şərtləri ilə əldə edilməsinə görə uzunmüddətli borc öhdəliklərinin balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

6 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar və Qalıqlar

Baş rəhbərliyə ödənişlər. Qrupun baş rəhbərliyinə ARDNŞ Prezidenti və səkkiz Vitse-Prezident daxildir. Qrupun baş rəhbərliyinin bütün üzvləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təyin edilir. Baş rəhbərliyin üzvləri təsdiqlənmiş əmək haqqı cədvəlinə uyğun olaraq əmək haqqı və mükafatlar, eləcə də Qrupun müəyyən şirkətlərində Direktorlar şurasının üzvləri olduqlarına görə ödənişlər almaq hüququna malikdirlər. 2009-cu ildə baş rəhbərliyə cəmi ödənişlər 168 AZN (2008: 183 AZN) təşkil etmişdir.

Qrupun əhəmiyyətli əməliyyatlar apardığı və ya hesablaşmalar üzrə əhəmiyyətli qalıqlara malik olduğu əlaqəli tərəflərlə münasibətlər aşağıda göstərilir.

31 dekabr 2009-cu il tarixində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıda əks etdirilir:

	Qeyd	Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Əlaqəli və birgə müəssisələr
Debitor borclarının ümumi məbləği		1,734,706	818,730
Debitor borclarının dəyersizləşməsi üzrə ehtiyatlar		(1,148,284)	-
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		495,933	-
Depozit və məhdudiyet qoyulmuş pul vəsaitləri		890,499	-
ƏDV və digər vergilər üzrə debitor borcları		338,971	-
Mənfəət vergisi üzrə qabaqcadan ödəmələr		3,628	-
Birgə müəssisələrdən debitor borcları	16	-	311,891
ABB-dan alınmış borc öhdəlikləri (müqavilə üzrə faiz dərəcələri: LIBOR üstə gəl 2 faizdən LIBOR üstə gəl 3 faizədək)		-	(868,303)
Kreditor borcları		(63,780)	(198,980)
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduna (ARDNF) ödəniləcək məbləğlər		(1,139,186)	-
Digər vergilər üzrə kreditor borcları		(298,431)	-
Mənfəət vergisi üzrə kreditor borcları		(51,856)	-
Alınmış əlaqəli müəssisələrin xalis aktivlərinin ədalətli dəyəri	15	-	301
Alınmış birgə müəssisələrin xalis aktivlərinin ədalətli dəyəri	14	-	18,920

31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə gəlir və xərc maddələri aşağıda göstərilir:

		Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Əlaqəli və birgə müəssisələr
Təbii qazın satışı		298,809	25
Neft məhsullarının satışı		231,336	85,178
Göstərilmiş xidmətlər		29,094	39,480
Mənfəət vergisi		(285,010)	-
Aksiz vergisi		(362,209)	-
Qiymət marjası üzrə vergi		(50,360)	-
Mədən vergisi		(122,861)	-
Digər vergilər		(248,087)	-
Kommunal xərclər		(52,761)	(3,194)
Digər əməliyyat xərcləri		(94,671)	(173,898)
Sosial sığorta ayırmaları		(79,692)	-
Nəqliyyat xərcləri		(15,588)	-
Əsas vəsaitlərin və mal-material ehtiyatlarının alınması		(57,116)	(99,438)
Birgə müəssisələrin vergidən sonrakı nəticələrində pay	14	-	(12,887)
Birgə müəssisələrdən alınmış dividendlər	14	-	(6,178)
Əlaqəli müəssisələrin vergidən sonrakı nəticələrində pay	15	-	89,854
Əlaqəli müəssisələrdən alınmış dividendlər	15	-	(58,481)

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

6 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar və Qalıqlar (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıda əks etdirilir:

	Qeyd	Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Əlaqəli və birgə müəssisələr
Debitor borclarının ümumi məbləği		3,037,844	14,750
Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatlar		(2,235,963)	(5,284)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		465,882	-
Depozitlər və məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri		534,183	-
ƏDV və digər vergilər üzrə debitor borcları		257,230	-
Mənfəət vergisi üzrə qabaqcadan ödəmələr		12,187	-
Birgə müəssisələrdən debitor borcları	16	-	301,855
Mənfəət vergisi üzrə kreditor borcu		152,956	-
ABB-dan alınmış borc öhdəlikləri (müqavilə üzrə faiz dərəcəsi: LIBOR üstə gəl 2 faizdən LIBOR üstə gəl 3 faizədək)		655,850	-
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduna (ARDNF) ödəniləcək məbləğlər		122,981	-
Kreditor borcları		440,917	53,877
Digər vergilər üzrə kreditor borcları		90,225	-
Əldə edilmiş əlaqəli müəssisələrin xalis aktivlərinin ədalətli	15	-	17
Əldə edilmiş birgə müəssisələrin xalis aktivlərinin ədalətli dəyəri	14	-	14,064

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə gəlir və xərc maddələri aşağıda göstərilir:

		Dövlət və onun nəzarətində olan müəssisələr	Əlaqəli və birgə müəssisələr
Təbii qazın satışı		342,217	-
Neft məhsullarının satışı		141,211	9,444
Tikinti müqavilələri üzrə gəlirlər		-	3,682
Xam neftin satışı		-	-
Göstərilmiş xidmətlər		11,630	5,162
Əməliyyat lizinqi üzrə gəlirlər		-	271
Digər əməliyyat gəlirləri		19,847	22,177
Mənfəət vergisi		570,595	-
Aksiz vergisi		367,266	-
Qiymət marjası üzrə vergi		108,110	-
Mədən vergisi		126,748	-
Kommunal xərclər		93,569	574
Digər əməliyyat xərcləri		109,669	54,437
Sosial sığorta ayırmaları		76,138	-
Nəqliyyat xərcləri		31,407	3,240
Əsas vəsaitlərin alınması		3	85,427
Birgə müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	14	-	1,875
Birgə müəssisələrdən alınmış dividendlər	14	-	(6,714)
Əlaqəli müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	15	-	70,542
Əlaqəli müəssisələrdən alınmış dividendlər	15	-	(35,102)

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların aparılması şərtləri. Əlaqəli tərəflərə satışlar və onlardan satınalmalar Dövlət tərəfindən tənzimlənən bazar qiymətləri ilə həyata keçirilir. İlin sonuna olan qalıqlar təminatlı deyildir və hesablaşmalar nağd şəkildə aparılır. 16 sayılı Qeyddə daha ətraflı açıqlandığı kimi, birgə müəssisənin debitor borcu üzrə alınmış zəmanətdən başqa, əlaqəli tərəflər üzrə debitor və ya kreditor borcları üzrə heç bir zəmanət verilməmiş və ya alınmalı deyildir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

7 Pul Vəsaitləri və Pul Vəsaitlərinin Ekvivalentləri

	2009	2008
ABŞ dolları ilə bank qalıqları	544,065	378,273
AZN ilə bank qalıqları	83,055	71,272
Avro ilə bank qalıqları	36,848	41,177
YTL ilə bank qalıqları	28,267	24,219
Digər valyuta ilə bank qalıqları	4,660	4,902
Kassa	1,705	327
Cəmi pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	698,600	520,170

31 dekabr 2009-cu il tarixinə ABŞ dolları ilə bank qalıqlarına ABB-da müvafiq olaraq yerləşdirilmiş 112,434 AZN və 214,469 AZN (2008: müvafiq olaraq 120,150 AZN və 181,607 AZN) məbləğində iki tələbli depozit daxildir. 31 dekabr 2009 və 2008-ci il tarixlərində tamamlanan illər ərzində bu depozitlər üzrə illik faiz dərəcəsi 3.5 faiz təşkil etmişdir.

Müddətli depozitlərin ilkin ödəmə müddəti üç aydan az olur. Bank hesablarında olan bütün qalıqlar və müddətli depozitlərin vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmişdir.

8 Məhdudiyət Qoyulmuş Pul Vəsaitləri və Depozitlər

	2009	2008
ABB-da depozit hesabı – ABŞ dolları ilə	873,169	534,183
BNP Paribas bankındakı cari hesablar – ABŞ dolları ilə	60,233	24,883
Əsas vəsaitlərin alınması üçün akkreditiv	21,210	5,253
Lalaben şirkətinin BNP Paribas bankındakı hesabında olan vəsaitlər – ABŞ dolları ilə	14,673	8,230
Caspian King şirkətinin Societe Generale bankındakı hesabında olan vəsaitlər – ABŞ dolları ilə	-	36,417
ABB-da məhdudiyət qoyulmuş hesab – ABŞ dolları ilə	-	8,302
SOCAR Enerci Georgia şirkətinin Bank of Georgia bankındakı hesabında olan vəsaitlər – ABŞ dolları ilə	-	7,743
Məhdudiyət qoyulmuş digər pul vəsaitləri	32,634	7,070
Cəmi məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri və depozitlər	1,001,919	632,081

Depozitlər

18 sayılı Qeyddə göstəriləni kimi, ARDNŞ, 2008-ci ilin may ayında ABB-dan götürdüyü kredit vəsaitləri üzrə öhdəliklərin təminatı kimi 31 dekabr 2009-cu il tarixinə ABB-da 873,169 AZN (2008: 534,183 AZN) məbləğində depozit saxlayır. Bu depozit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 2 faiz təşkil edir.

Məhdudiyət qoyulmuş pul vəsaitləri

BNP Paribas bankındakı cari hesablar 23 dekabr 2005-ci il tarixində AzAÇG, BNP Paribas və Societe Generale ("SG") arasında imzalanmış müvafiq "Hesablar haqqında Saziş"ə və BNP Paribas ilə imzalanmış "Sindikatlaşdırılmış Kredit Saziş"inə uyğun olaraq, Qrupun öz müştərilərindən Məsrfə Neftinin satışı ilə bağlı əldə etdiyi vəsaitləri toplamaq üçün istifadə edilir. Həmin sazişin şərtlərinə uyğun olaraq, Qrupun BNP Paribas bankındakı cari hesabından ödənişlər əsasən Qrupun Azəri-Çıraq-Günəşli ("AÇG") HPBS-dakı iştirakçı payı ilə bağlı məsrfələrlə məhdudlaşır.

8 Məhdudiyət Qoyulmuş Pul Vəsaitləri və Depozitlər (davamı)

Lalaben şirkətinin BNP Paribas bankındakı cari hesabındakı vəsaitlər Qrupun birbaşa olaraq öz müştərilərindən Ehtiyat Mənfəət Neftinin (Qrupa aid olan gündə 7,000 barel mənfəət nefti) satışından əldə etdiyi vəsaitləri əks etdirir. Lalaben MMC ("Lalaben") şirkəti ilə imzalanmış "EMN Avans Ödənişi haqqında Saziş"ə uyğun olaraq, Qrup xam neftin satılmasından əldə edilən vəsaitləri Lalaben kreditini ödəmək üçün istifadə edir. Müvafiq sazişlərə uyğun olaraq Lalaben şirkətinin BNP Paribas bankındakı cari hesabında olan vəsaitlər aşağıdakı ödənişlərlə məhdudlaşır:

- mənfəət nefti tarifləri;
- əməliyyat xərcləri; və
- mənfəət vergisi.

33 sayılı Qeyddə göstərilədiyi kimi Qrup 2009-cu ildən sonrakı dövrdə Lalabenin kreditini tam ödəmişdir.

18 dekabr 2008-ci il tarixində Qrup ilə Caspian King Ltd. şirkəti arasında Əsas Vəsaitlərin Alınmasına dair Saziş imzalanmışdır. Həmin sazişə əsasən Qrupa 100 milyon ABŞ dolları (80,199 AZN) məbləğində maliyyə vəsaiti ayrılmışdır. Bu sazişin şərtlərinə uyğun olaraq, müvafiq kondensat və qazın (neftin) satışından əldə edilən gəlirlər Qrupun saziş üzrə Caspian King Ltd. şirkəti qarşısında öhdəlikləri tam şəkildə yerinə yetirilənə qədər, Qrupun müştəriləri tərəfindən birbaşa olaraq Caspian King Ltd. şirkətinin SG bankındakı cari hesabına köçürülür.

9 Debitor Borcları

	2009	2008
Debitor borcları	3,186,832	3,732,904
Dəyersizləşmə zərəri üzrə ehtiyatı çıxılmaqla	(1,601,199)	(2,462,576)
Cəmi debitor borcları	1,585,633	1,270,328
Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV	295,706	230,475
Qabaqcadan ödənişlər	97,005	46,686
Digər vergilər üzrə debitor borcları	19,890	292
Digər debitor borcları	131,540	118,781
Cəmi debitor borcları	2,129,774	1,666,562

Debitor borcları əsasən Qrupun müştərilərinə satılmış xam neft, neft məhsulları və təbii qaza görə alınacaq məbləğləri əks etdirir.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə 1,592,612 AZN (2008: 378,973 AZN) məbləğində debitor borcları əsasən ABŞ dollarında olan xarici valyutalarda ifadə olunmuşdur.

1,601,199 AZN (2008: 2,462,576 AZN) məbləğində debitor borcları dəyersizləşmiş və həmin borclar üçün tam məbləğdə ehtiyat yaradılmışdır. Həmin debitor borcları əsasən dövlət müəssisələrinə çatdırılmış neft, təbii qaz və neft məhsullarına görə vaxtı keçmiş borcları (360 gündən çox) əks etdirir. Bundan başqa, hər hansı vaxtı keçmiş debitor borcları olmamışdır.

Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın tarixinə alışlar üzrə əvəzləndirilməmiş ƏDV-ni əks etdirir. Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV alışlar üçün ödəniş aparıldıqda satışlar üzrə ƏDV ilə əvəzləndirilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

9 Debitor Borcları (davamı)

Debitor borclarının dəyersizləşməsi üzrə ehtiyatın hərəkəti aşağıda göstərilir:

	2009	2008
1 yanvar tarixinə	2,462,576	2,307,678
II ərzində ümitsiz borclar kimi silinmiş debitor borcları	(337,706)	(27,037)
II ərzində ayrılmış əlavə ehtiyat (Qeyd 25)	297,022	181,935
Azəriqaz ilə əvvəl mövcud olan biznes əlaqələriylə bağlı hesablaşmalardan gəlir (Qeyd 26)	(820,693)	-
31 dekabr tarixinə	1,601,199	2,462,576

“Azəriqaz” QSC ilə birləşməzdən əvvəl (Qeyd 32) Qrup 31 dekabr 2008-ci il tarixinə “Azəriqaz” QSC-nin debitor borclarının dəyersizləşməsi üzrə 820,693 AZN məbləğində ehtiyat qeydə almışdır. “Azəriqaz” QSC-nin alınması nəticəsində “Azəriqaz” QSC-nin varisi olan “Azəriqaz” İB ilə olan şirkətdaxili qalıqlar 31 dekabr 2009-cu il tarixinə ləğv olunmuşdur və nəticədə şirkətdaxili debitor borclarının dəyersizləşməsi üzrə 820,693 AZN məbləğində ehtiyat silinmişdir və konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilmişdir.

10 Mal-Material Ehtiyatları

	2009	2008
Xammal və ehtiyat hissələri	455,036	476,010
Hazır məhsul	95,973	41,497
Başa çatdırılmamış işlər	55,606	35,310
Xam neft	51,151	20,061
Yolda olan mallar	37,353	18,953
Digər	12,339	8,766
Cəmi mal-material ehtiyatları	707,458	600,597

11 Digər Uzunmüddətli Aktivlər

31 dekabr 2009-cu il tarixinə digər uzunmüddətli aktivlər 231,263 AZN (2008: 127,985 AZN) məbləğində əsas vəsaitlərin və materialların alınması üçün uzunmüddətli qabaqcadan ödənişləri və üçüncü tərəfdən 85,000 AZN (2008: sıfır) məbləğində ildə LIBOR üstə gəl 4 faiz hesablanan və 30 sentyabr 2015-ci il tarixində vaxtı başa çatan kredit üzrə debitor borcunu əks etdirir. Kredit və borcun əsas məbləği hər rüb ödənilməlidir. Bu kredit borclarının cəmi 514 səhmindən 340 səhmi ilə təmin edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

12 Əsas Vəsaitlər

Əsas vəsaitlərin balans dəyərinin hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Binalar və tikililər	Neft və qaz əmlakı və avadanlıqı	Maşın və avadan- lıqlar	Gəmilər	Digər	Başa çatdırıl- mamış işlər	Cəmi
İlkin dəyər:							
1 yanvar 2008	964,196	3,397,954	719,452	204,607	118,607	493,736	5,898,552
Əlavələr	50,674	557,758	90,527	24,238	48,693	344,093	1,115,983
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alışı	88,531	-	1,342,794	-	876,696	16,486	2,324,507
Silinmələr	(11,016)	(22,704)	(12,350)	(208)	(7,169)	(89,619)	(143,066)
Köçürmələr	(14,927)	99,560	(105,041)	485	18,450	1,473	-
Hesabat valyutasına çevrilmə	(21,023)	(69,631)	(298,506)	-	(201,023)	(15,574)	(605,757)
31 dekabr 2008	1,056,435	3,962,937	1,736,876	229,122	854,254	750,595	8,590,219
Əlavələr	14,678	450,794	97,044	25,304	38,791	509,100	1,135,711
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alışı	200,619	491,753	35,235	-	4,280	55,157	787,044
Silinmələr	(47,305)	(25,488)	(26,521)	(97)	(4,618)	(8,818)	(112,847)
Köçürmələr	(107,929)	355,207	89,685	81	7,955	(344,999)	-
Hesabat valyutasına çevrilmə	4,885	2,586	7,413	-	5,795	(6,525)	14,154
31 dekabr 2009	1,121,383	5,237,789	1,939,732	254,410	906,457	954,510	10,414,281
Amortizasiya və dəyərsizləşmə:							
1 yanvar 2008	(168,738)	(309,916)	(103,562)	(16,287)	(73,902)	(63,762)	(736,167)
İl üzrə amortizasiya ayırmaları	(62,865)	(271,096)	(152,715)	(29,297)	(26,146)	-	(542,119)
Dəyərsizləşmə	(13)	(191,038)	(5,576)	-	-	(157,495)	(354,122)
Silinmələr	3,541	2,818	5,843	150	3,904	-	16,256
Köçürmələr	3,765	(48,478)	51,024	(148)	(6,163)	-	-
31 dekabr 2008	(224,310)	(817,710)	(204,986)	(45,582)	(102,307)	(221,257)	(1,616,152)
İl üzrə amortizasiya ayırmaları	(67,476)	(361,879)	(179,842)	(28,456)	(25,168)	-	(662,821)
Silinmələr	26,341	10,335	14,621	97	1,186	307	52,887
Köçürmələr	6,181	(68,313)	3,183	(37)	(8,253)	67,239	-
Dəyərsizləşmə	(158)	(127,687)	(2,345)	(13,000)	-	(98,449)	(241,639)
31 dekabr 2009	(259,422)	(1,365,254)	(369,369)	(86,978)	(134,542)	(252,160)	(2,467,725)
Xalis qalıq dəyəri:							
1 yanvar 2008	795,458	3,088,038	615,890	188,320	44,705	429,974	5,162,385
31 dekabr 2008	832,125	3,145,227	1,531,890	183,540	751,947	529,338	6,974,067
31 dekabr 2009	861,961	3,872,535	1,570,363	167,432	771,915	702,350	7,946,556

31 dekabr 2009-cu il tarixinə silinmiş əsas vəsaitlərə Dövlət tərəfindən təsdiqlənmiş sosial proqram çərçivəsində dövlət müəssisələrinin balansına köçürülmüş xalis qalıq dəyəri 43,451 AZN olan (2008: 55,295 AZN) aktivlər daxildir. Bu məbləğ dövlətə ödənişlər kimi uçota alınmışdır (23 sayılı Qeydə baxın).

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti**31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)***(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)***12 Əsas Vəsaitlər (davamı)**

31 dekabr 2009-cu il tarixinə neft-qaz əmlakı üzrə kapitallaşdırılmış faizlər 828 AZN (2008: 11,906 AZN) təşkil etmişdir. 2009-cu il ərzində kapitallaşdırma üçün uyğun olan borc öhdəlikləri üzrə xərclərin məbləğini müəyyən etmək üçün istifadə edilən kapitallaşdırma dərəcələri illik LIBOR üstə gəl 2 faizdən LIBOR üstə gəl 3 faizədək (2008: illik LIBOR üstə gəl 2 faiz – LIBOR üstə gəl 3 faiz) olmuşdur.

13 Qeyri-Maddi Aktivlər

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üzrə qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti və müvafiq yığılmış amortizasiya aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Torpaq və əmlak üzərində mülkiyyət hüquqları	Sudan istifadə hüquqları	Ticarət adı	Müştəri ilə münasibətlər	Digər qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
1 yanvar 2008-ci il tarixinə balans dəyəri	-	-	-	-	4,460	4,460
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış (Qeyd 32)	216,424	259,666	49,676	131,316	1,887	658,969
Əlavələr	-	-	-	-	7,219	7,219
Amortizasiya ayırmaları	(2,578)	(2,874)	-	(3,106)	(1,941)	(10,499)
Çevrilmə fərqi	(49,043)	(58,872)	(11,337)	(29,550)	(604)	(149,406)
31 dekabr 2008-ci il tarixinə balans dəyəri	164,803	197,920	38,339	98,660	11,021	510,743

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

13 Qeyri-Maddi Aktivlər (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il üzrə qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti və müvafiq yığılmış amortizasiya aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Torpaq və əmlak üzərində mülkiyyət hüquqları	Sudan istifadə hüquqları	Ticarət adı	Müştəri ilə münasibətlər	Digər qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
1 yanvar 2009-cu il tarixinə balans dəyəri	164,803	197,920	38,339	98,660	11,021	510,743
Əlavələr	-	-	-	-	20,151	20,151
Amortizasiya ayırmaları	(3,769)	(4,203)	-	(3,770)	(2,002)	(13,744)
Çevrilmə fərqi	1,351	1,630	335	755	16	4,087
31 dekabr 2009-cu il tarixinə balans dəyəri	162,385	195,347	38,674	95,645	29,186	521,237

2009-cu il ərzində uçota alınmış 13,744 AZN (2008: 10,499 AZN) məbləğində cəmi amortizasiya xərcləri 6,910 AZN məbləğində (2008: 5,452 AZN) satışların maya dəyərində, 4,395 AZN məbləğində (2008: 3,150 AZN) marketinq, satış və paylaşdırma xərclərinə və 2,439 AZN məbləğində (2008: 1,897 AZN) ümumi və inzibati xərclərə bölüşdürülmüşdür.

14 Birgə Müəssisələrə Investisiyalar

Qrupun birgə müəssisələrə investisiya qoyuluşlarının balans dəyərində hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	Qeyd	2009	2008
1 yanvar tarixinə balans dəyəri		113,685	75,724
Əldə edilmiş birgə müəssisələrin xalis aktivlərinin ədalətli dəyəri	6	18,920	14,064
Birgə müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	6	(12,887)	1,875
Birgə müəssisələrdən alınmış dividendlər	6	(6,178)	(6,714)
Birgə müəssisələrdən debitor borcları ilə əvəzləndirilmiş zərər		18,788	28,034
Birgə müəssisələrin uçotdan silinməsi		(39,114)	-
Məzənnə fərqləri		(78)	702
Digər		9,925	-
31 dekabr tarixinə balans dəyəri		103,061	113,685

1 iyul 2009-cu il tarixində Kaspian Drilling Kompani (KDK) şirkəti digər investorun sahib olduğu səhmlərin 45 faizini almışdır və Qrup faktiki olaraq Şirkətin əsas səhmdarına çevrilmişdir. Müvafiq olaraq KDK 1 iyul 2009-cu il tarixindən etibarən törəmə müəssisə kimi təsnifləşdirilmişdir. 2009-cu ilin oktyabr ayında Anshad Petrol və Şirvan Oyl bağlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

14 Birgə Müəssisələrə İnvestisiyalar (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixində Qrupun birgə müəssisələrində iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, passivlər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi passivlər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Karlina Oversiz Korporeyşn	215,724	374,991	18,812	(23,572)	51%	Virciniya adaları (Britaniya)
Azqerneft	33,543	11,920	18,530	3,080	40%	Azərbaycan
Azəri Fuqro	802	404	886	(18)	60%	Azərbaycan
Azfen	24,284	10,644	25,371	128	60%	Azərbaycan
Bosself MMC	8,621	8,417	9,576	54	50%	Azərbaycan
Azturqaz	1,239	827	732	(129)	50%	Azərbaycan
Kaspiyan Ofşor Fabrikatorz	1,137	104	571	(15)	50%	Azərbaycan
Azəri M.I. Drilling Fluids	43,821	33,541	68,215	6,654	51%	Azərbaycan
SOCAR – KPŞ	613	545	3,269	(37)	50%	Azərbaycan
Oyl ənd Qəz Proservis	2,416	213	3,244	1,509	30%	Azərbaycan
Ekol Mühəndislik Xidmətləri	11,618	8,608	9,509	278	51%	Azərbaycan
Kaspian Şipyard Kompani	19,976	721	52,812	10,556	20%	Azərbaycan
Enerci Soluşnz Qrup	62	507	-	(15)	51%	Azərbaycan
SOCAR-Petroleum QSC	34,738	13,997	81,928	144	51%	Azərbaycan
SOCAR-UGE	12,729	242	-	(1,405)	97%	Azərbaycan
SOCAR Ümid	10,353	2,165	-	(204)	80%	Azərbaycan
Sarmatiya	451	290	79	(1,524)	25%	Polşa
SOCAR Bağlan MMC	-	-	-	-	51%	Azərbaycan
SOCAR AQŞ	114,148	40,262	118,468	46,530	51%	Azərbaycan
Cəmi	536,275	508,398	412,002	42,014		

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

14 Birgə Müəssisələrə İnvestisiyalar (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixində Qrupun birgə müəssisələrində iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, passivlər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi passivlər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Karlina Oversiz Korporeyşn	199,522	348,297	10,256	(54,967)	51%	Virciniya adaları (Britaniya)
Anşad Petrol	32,995	1,984	15,905	2,834	51%	Azərbaycan
Azqerneft	25,421	6,879	22,726	7,997	40%	Azərbaycan
Şirvan Oyl	58,353	7,515	42,421	2,254	49%	Azərbaycan
Azəri Fuqro	903	477	6,331	89	60%	Azərbaycan
Azfen	25,064	4,304	46,781	(2,806)	60%	Azərbaycan
Bosşelf MMC	6,021	5,109	15,591	744	50%	Azərbaycan
Azturqaz	1,382	646	957	32	50%	Azərbaycan
Kaspiyan Ofşor Fabrikatorz	1,731	684	2,554	626	50%	Azərbaycan
Azəri M.I. Drilling Fluids	63,236	48,717	114,927	10,996	51%	Azərbaycan
SOCAR – KPŞ	939	834	6,881	70	50%	Azərbaycan
Oyl ənd Qəz Proservis	181	232	990	526	34%	Azərbaycan
Ekol Mühəndislik Xidmətləri	11,935	9,204	16,887	911	51%	Azərbaycan
Kaspian Şipyar Kompani	22,618	7,525	63,318	10,288	20%	Azərbaycan
Enerci Soluşnz Qrup	64	505	-	(16)	51%	Azərbaycan
Sarmatiya	1,884	271	100	(242)	25%	Polşa
Kaspiyan Drilling Kompani	28,945	7,746	40,625	6,968	55%	Azərbaycan
SOCAR AQŞ	58,452	25,455	48,623	28,331	51%	Azərbaycan
Cəmi	539,646	476,384	455,873	14,635		

31 dekabr 2009 və 2008-ci il tarixlərində Qrupun Karlina Oversiz Korporeyşn və Enerci Soluşnz Qrup birgə müəssisələrinə investisiya qoyuluşlarının balans dəyəri sıfıra bərabərdir.

15 Əlaqəli Müəssisələrə İnvestisiyalar

Qrupun əlaqəli müəssisələrdəki investisiya qoyuluşlarının balans dəyərinin hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	Qeyd	2009	2008
1 yanvar tarixinə balans dəyəri		292,732	265,509
Əldə edilmiş əlaqəli müəssisələrin xalis aktivlərinin ədalətli dəyəri	6	301	17
Əlaqəli müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	6	89,854	70,542
Əlaqəli müəssisələrdən alınmış dividendlər	6	(58,481)	(35,102)
Əlaqəli müəssisələrin uçotdan silinməsi		(948)	-
Məzənnə fərqləri		(8,105)	(8,234)
31 dekabr tarixinə balans dəyəri		315,353	292,732

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

15 Əlaqəli Müəssisələrə İnvestisiyalar (davamı)

31 dekabr 2009-cu il tarixində Qrupun əsas əlaqəli müəssisələrində iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, passivlər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi passivlər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Azərbaycan BTC MMC	710,130	52,815	266,223	241,033	23%	Kayman adaları
Kaspiyan Geofizikal	3,923	1,926	8,891	1,916	45%	Azərbaycan
AzLab	914	237	741	154	50%	Azərbaycan
Azərbaycan Con Braun	65	8	236	(39)	40%	Azərbaycan
Kross Kaspian Oyl ənd Qəz Locistiks	5,290	5,208	65,493	(176)	34%	Azərbaycan
SOCAR – ASM	8,353	7,814	30,309	118	30%	Azərbaycan
Ateşgah Sığorta Şirkəti	18,646	11,905	14,359	870	10%	Azərbaycan
Caspian Pipe Coatings MMC	7,482	677	795	(2,232)	50%	Azərbaycan
Supra Holding	1,489,456	1,387,350	8,359,374	49,777	50%	Malta
Cənubi Qafqaz Boru Kəməri Şirkəti	1,096,686	66,891	169,173	107,986	9.8%	Kayman adaları
Cənubi Qafqaz Boru Kəməri Holdingi	21,091	614	1,403	1,370	10%	Kayman adaları

Cəmi **3,362,036** **1,535,445** **8,916,997** **400,777**

31 dekabr 2008-ci il tarixində Qrupun əsas əlaqəli müəssisələrində iştirak payı və həmin müəssisələrin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, passivlər, gəlir, mənfəət və ya zərər haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cəmi aktivlər	Cəmi passivlər	Gəlir	Mənfəət/ (zərər)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Azərbaycan BTC MMC	653,711	33,948	180,981	160,751	22.56%	Kayman adaları
Kaspiyan Geofizikal	9,541	2,817	12,950	4,549	45%	Azərbaycan
AzLab	864	271	837	(18)	50%	Azərbaycan
Kross Kaspian Oyl ənd Qəz Locistiks	5,308	5,208	42,201	(262)	34%	Azərbaycan
SOCAR – ASM	4,492	4,034	18,382	116	30%	Azərbaycan
Azəri neftqaztikinti	348	296	2,751	(10)	25%	Azərbaycan
Ateşgah Sığorta Şirkəti	16,440	(11,512)	17,203	170	10%	Azərbaycan
Azəri Drilling Kompani	51,025	54,449	23,763	2,709	35%	Azərbaycan
Caspian Pipe Coatings MMC	9,601	593	8,027	(742)	50%	Azərbaycan
Supra Holding	277,820	226,122	8,381,847	49,351	50%	Malta
Cənubi Qafqaz Boru Kəməri Şirkəti	1,125,796	(50,102)	155,694	49,917	9.8%	Kayman adaları
Cənubi Qafqaz Boru Kəməri Holdingi	22,040	(779)	1,035	1,007	10%	Kayman adaları

Cəmi **2,176,986** **265,345** **8,845,671** **267,538**

16 Birgə Müəssisələrdən Debitor Borcları

Birgə müəssisələrdən debitor borcları 8,749 AZN (2008: sıfır) məbləğində SOCAR Petroleum üzrə debitor borcunun qalığını və 28 dekabr 2006-cı il tarixində Karlina Oversiz Korporeyşn və AzaÇG arasında imzalanmış kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olaraq Qrup tərəfindən Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinə verilmiş krediti əks etdirir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə 349,963 AZN (2008: 329,889 AZN) məbləğində debitor borcunun qalığı Qrupun Carlina Overseas Corp. şirkətindəki payından 46,821 AZN (2008: AZN 28,034) artıq olan Carlina Overseas Corp. şirkətinin zərərlərindəki payı ilə əvəzləndirilmişdir. Həmin kredit üzrə illik faiz dərəcəsi hər rüb ödənilmək şərti ilə LIBOR üstə gəl 2.5 faiz təşkil edir. Kreditin ödəmə müddəti 28 dekabr 2014-cü il tarixində başa çatır. Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinin digər sahibləri ilə AzaÇG arasında imzalanmış 28 dekabr 2006-cı il tarixli "Səhmlərin Girovu və Saxlanması haqqında Saziş"ə və 12 aprel 2007-ci il tarixli "Səhmlərin Təminat kimi verilməsi və Saxlanması haqqında Saziş"ə uyğun olaraq, Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinin digər sahibləri Karlina Oversiz Korporeyşn şirkəti tərəfindən əldə edilmiş və ya əldə ediləcək bütün gəlir və vəsaitlərdə bütün hüquq və paylarını və Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətində bütün səhmlərini və digər kapital paylarını AzaÇG-nin xeyrinə girov qoymuşlar. Qrupun rəhbərliyi hesab edir ki, həmin girovun dəyəri bu debitor borcları üçün kifayət qədər təminat yaradır.

Kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olaraq, rübün sonunda Karlina Oversiz Korporeyşn şirkəti hesablanmış faizi ödəyə bilmədikdə, LIBOR üstə gəl 4.5 defolt faizi hesablanır.

31 dekabr 2009 və 2008-ci il tarixlərinə Karlina Oversiz Korporeyşn şirkətinin debitor borcu üzrə Qrupa heç bir faiz ödənilmədiyinə görə həmin debitor borcunun vaxtı keçmişdir. Nəticədə, 2009 və 2008-ci illər ərzində əsas məbləğin ödənilməmiş hissəsi üzrə LIBOR üstə gəl 4.5 defolt faizi hesablanmışdır. Qrup rəhbərliyi kreditin dəyərini tam şəkildə bərpa edəcəyini hesab etdiyi üçün həmin debitor borcu dəyersizləşmiş hesab edilmir.

17 Kreditor Borcları

	2009	2008
Kreditor borcları	1,604,814	900,911
Hesablanmış öhdəliklər	289,195	96,681
Cəmi maliyyə kreditor borcları	1,894,009	997,592
Neftin overlifti üzrə öhdəliklər	120,453	47,326
Müştərilərdən alınmış avanslar	31,603	53,732
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	41,690	45,875
Cəmi kreditor borcları	2,087,755	1,144,525

1,513,741 AZN (2008: 493,649 AZN) məbləğində kreditor borcları əsasən ABŞ dollarında olmaqla xarici valyutalarda ifadə olunmuşdur. Kreditor borclarına əsasən Qrupun təchizatçıları tərəfindən göstərilmiş qazma, nəqlietmə və kommunal xidmətlər ilə bağlı ödəniləcək vəsaitlər daxildir.

Hesablanmış öhdəliklər AÇG və Şah Dəniz HPBS-in operatorları tərəfindən hazırlanmış hesabatlarda göstərilən hesablanmış müvafiq öhdəliklərdə Qrupun payını əks etdirir.

Neftin overlifti üzrə öhdəliklər Qrupun AÇG və Şah Dəniz HPBS-dəki iştirakçı payından artıq əldə edilmiş neft ilə əlaqədar olub Qrupun gələcək hasilatdakı payından artıq neftin təhvilə üzrə Qrupun öhdəliyini əks etdirir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

18 Borc Öhdəlikləri

	2009	2008
Qısamüddətli borc öhdəlikləri		
Xalqbankdan alınmış kredit vəsaiti	93,002	62,000
Deutsche Bank-dan alınmış kredit vəsaiti	64,248	-
Viani şirkətindən alınmış kredit vəsaiti	-	180,881
Caspian King Ltd.-dən avans ödənişi	-	80,199
Akbank T.A.Ş-dən alınmış kredit vəsaiti	28,010	-
Türkiye Garanti Bankası A. Ş-dən alınmış kredit vəsaiti	16,005	-
Azərbaycan Beynəlxalq Bankından alınmış kredit vəsaiti	16,065	27,696
Hesablanmış ödəniləcək faizlər	16,773	20,546
Uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi	147,094	21,578
Borc öhdəlikləri üzrə qabaqcadan ödənilmiş komissiya	(1,396)	(1,384)
Digər qısamüddətli borc öhdəlikləri	8,279	16,454
Cəmi qısamüddətli borc öhdəlikləri və uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi	388,080	407,970
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri		
Azərbaycan Beynəlxalq Bankından alınmış kredit vəsaiti	1,727,598	628,154
Akbank T.A. Ş/Türkiye Garanti Bankası A. Ş-dən alınmış kredit vəsaiti	500,175	498,019
ABN Amro/Citibank-dan alınmış kredit vəsaiti	163,297	489,468
Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankından (YBƏB) alınmış kredit vəsaiti	132,403	-
Lalaben avans ödənişi	49,454	115,866
Natixis S.A.-dan alınmış kredit vəsaiti	24,093	-
Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasından (BİA) alınmış kredit vəsaiti	6,926	-
Digər uzunmüddətli borc öhdəlikləri	12,755	-
<i>Çıxılsın:</i>		
Uzunmüddətli borc öhdəliklərinin cari hissəsi	(147,094)	(21,578)
Borc öhdəlikləri üzrə qabaqcadan ödənilmiş komissiya	(5,713)	(7,046)
Cəmi uzunmüddətli borc öhdəlikləri	2,463,894	1,702,883
Cəmi borc öhdəlikləri	2,851,974	2,110,853

Xalqbankdan alınmış kredit vəsaiti. 2008-ci ilin dekabr ayında Qrup ilə Xalqbank arasında 31 dekabr 2009-cu il tarixinədək 12 ay müddətinə 62,000 AZN məbləğində kredit sazişi imzalanmışdır. 2009-cu ilin dekabr ayında Qrup bu müqavilə üzrə öhdəliyini tam olaraq yerinə yetirmişdir və Xalqbank ilə 28 yanvar 2010-cu il tarixinədək 1 ay müddətinə 93,002 AZN məbləğində yeni kredit sazişi imzalamışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi 3.15 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə bu kredit üzrə qalıq 93,002 AZN təşkil etmişdir. Bu kredit hesabat tarixindən sonra ödənilmişdir.

Deutsche Bank-dan alınmış kredit vəsaiti. 29 oktyabr 2009-cu il tarixində Deutsche Bank Qrupa 12 ay müddətinə 80 milyon ABŞ dolları (64 min AZN) məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 2 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə bu kredit üzrə qalıq 64,248 AZN təşkil etmişdir.

18 Borc öhdəlikləri (davamı)

Viani şirkətindən alınmış kredit vəsaiti. 23 may 2008-ci il tarixində Qrup ilə Viani Holdings Limited Şirkəti arasında konvertasiya oluna bilən kredit sazişi ("Viani krediti" və ya "kredit vəsaiti") bağlanmışdır. Qrup Viani krediti üzrə 400 milyon ABŞ dolları (320.5 min AZN) almışdır. Viani Holdings Limited ("Viani") Şirkəti üçün zəruri maliyyələşdirmə maliyyə institutları sindikatını təmsil edən Credit Suisse Bankı ("Maliyyələşdirən Tərəf") tərəfindən təşkil edilmişdir. Kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olaraq vəsaitlər Qrupa Petkim Şirkətinin alınmasının maliyyələşdirilməsi üçün verilmişdir (Qeyd 32). Kredit vəsaiti saziş imzalandığı tarixdən sonra 54 (əlli dörd) aydan gec olmayaraq tələb edildikdə ödənilir və illik faiz dərəcəsi 5 faiz təşkil edir. Bu kredit qüvvədə olduğu zaman Viani şirkəti bu kredit üzrə götürülmüş vəsaitləri Qrupun Petkim Petrokimya Holding A.Ş.-dəki 51 faizlik səsvermə hüquqlu səhmlərə malik olan SOCAR & Turcas Petrokimya A.Ş.-nin səhm kapitalının 38 faizinə çevirmək üzrə şərti seçim hüququna malikdir. Konvertasiya opsiyonu yalnız Viani şirkətinin Maliyyələşdirən Tərəf və maliyyə vəsaiti təqdim edən digər tərəflər qarşısında bütün öhdəliklərini yerinə yetirəcəyi və Maliyyələşdirən Tərəf opsiyonun həyata keçirilməsinə razılıq verəcəyi təqdirdə həyata keçirilə bilər. Qrup ilə Viani şirkəti arasında imzalanmış sazişə əsasən ilkin olaraq Viani şirkətinə verilmiş yuxarıda qeyd olunan konvertasiya opsiyonu 2008-ci ilin dekabr ayında ləğv edilmişdir və Qrup kreditin 175 milyon ABŞ dollarını (140,543 AZN) Viani şirkətinə ödəmişdir. 2009-cu il ərzində Qrup, kreditin 227 milyon ABŞ dollarını (180,881 AZN) Viani şirkətinə ödəmişdir.

Caspian King Ltd-dən avans ödənişi. 8 sayılı Qeyddə açıqlandığı kimi 18 dekabr 2008-ci il tarixində Caspian King Ltd. şirkəti Qrupa 80,199 AZN məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 3 faiz təşkil edir və ödəmə müddəti 31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatır. Kredit üzrə faizlər və komissiya haqqı 31 mart 2009-cu il tarixində və daha sonra hər rübün sonunda ödənilir. 31 dekabr 2009-cu il tarixində kredit Qrup tərəfindən tam şəkildə geri ödənilmişdir.

Akbank T.A.Ş.-dən alınmış kredit vəsaiti. 4 dekabr 2009-cu il tarixində Akbank T.A.Ş Qrupa 6 aprel 2010-cu il tarixində ödənilmək şərti ilə 35 milyon ABŞ dolları (28 min AZN) məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi 2.2 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə bu kredit üzrə qalıq 28,010 AZN təşkil etmişdir.

Akbank T.A.Ş./Türkiyə Garanti Bankası A.Ş.-dən alınmış kredit vəsaiti. 2008-ci ilin may ayında Qrup aparıcı kreditör qismində çıxış edən Türkiyə Garanti Bankası A.Ş. və Akbank T.A.Ş.-dən ümumi həcmi 625 milyon ABŞ dolları təşkil edən sindikatlaşdırılmış kredit vəsaiti almışdır. 2008-ci ilin may ayından 2012-ci ilin may ayınadək bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 3 faiz, 2012-ci ilin may ayından 2017-ci ilin may ayınadək isə LIBOR üstə gəl 4 faiz təşkil edir. Kreditin 2011-ci ildən başlayaraq əvvəlcədən müəyyən edilmiş 7 illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Kreditin ödəmə müddəti 30 iyun 2017-ci il tarixində başa çatır. Həmin kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olaraq, borc öhdəlikləri Qrupa Petkim Şirkətinin alınmasının maliyyələşdirilməsi üçün verilmişdir (Qeyd 32). Qrup, Petkim Petrokimya Holding A.Ş.-nin ("Petkim") səsvermə hüquqlu səhmlərinin 51 faizinə sahib olan STEAŞ törəmə müəssisəsindəki 99.75 faizlik iştirak payını bu kredit əvəzinə girov qoymuşdur. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 500,175 AZN (2008: 498,019 AZN) təşkil etmişdir.

Türkiyə Garanti Bankası A. Ş.-dən alınmış kredit vəsaiti. 4 dekabr 2009-cu il tarixində Türkiyə Garanti Bankası A. Ş Qrupa 5 aprel 2010-cu il tarixində ödənilmək şərti ilə 20 milyon ABŞ dolları (16 min AZN) məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi 2.1 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə bu kredit üzrə qalıq 16,005 AZN təşkil etmişdir.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankından alınmış kredit vəsaitləri. 21 may 2007-ci il tarixində ABB Qrupa 21 may 2010-cu il tarixində 36 ay müddətinə 50 milyon ABŞ dolları (40,155 AZN) limitində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 2 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il ərzində Qrup həmin kreditin 16.7 milyon ABŞ dollarını (13,412 AZN) geri qaytarmışdır. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 6,692 AZN (2008: 20,025 AZN) təşkil etmişdir.

24 oktyabr 2007-ci il tarixində ABB Qrupa 24 oktyabr 2010-cu il tarixində 36 ay müddətinə 60 milyon ABŞ dolları (48,186 AZN) limitində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 3 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixində tamamlanan il ərzində Qrup bu kredit xəttindən istifadə etməmişdir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə bu kredit üzrə qalıq 46,300 AZN (2008: 46,196 AZN) təşkil etmişdir.

18 Borc öhdəlikləri (davamı)

6 dekabr 2007-ci il tarixində ABB Qrupa 6 dekabr 2010-cu il tarixinədək 36 ay müddətinə ümumi məbləği 40 milyon ABŞ dolları (32,124 AZN) həcmində əlavə kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 3 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 32,124 AZN (2008: 32,040 AZN) təşkil etmişdir.

22 may 2008-ci il tarixində ABB Qrupa 22 may 2011-ci il tarixinədək 36 ay müddətinə 665 milyon ABŞ dolları (534,062 AZN) məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 2 faiz təşkil edir. Həmin kredit üçün təminat şəklində ABB-də 665 milyon ABŞ dolları (534,062 AZN) məbləğində xüsusi depozit yerləşdirilmişdir (Qeyd 8). 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 532,186 AZN (2008: 529,893 AZN) təşkil etmişdir.

21 iyul 2009-cu il tarixində ABB Qrupa 2016-cı ilin iyul ayınadək Qrupun mövcud borclarının yenidən maliyyələşdirilməsi və investisiya fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə 84 ay müddətinə 750 milyon AZN məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi 3 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 750,000 AZN təşkil etmişdir.

27 iyul 2009-cu il tarixində Qrup, ABB-dan 22 iyul 2014-cü il tarixinədək 3.5 sabit faiz dərəcəsi ilə 420 milyon ABŞ dolları (337,302 AZN) məbləğində yeni kredit almışdır. 2009-cu il ərzində Qrup, bu kredit vəsaiti üzrə daxilolmalar hesabına Viani şirkətinə olan 227 milyon ABŞ dolları (182,304 AZN) məbləğində borcunu ödəmişdir.

31 dekabr 2009-cu il tarixində Qrupun ABB-da 22,994 AZN məbləğində digər kreditləri olmuşdur.

ABN Amro/Citibank-dan alınmış kredit vəsaiti. 2008-ci ilin fevral ayında Qrup ilə ABN AMRO Bank N. V London filialı və Citibank N.A London filialının başçılığı ilə xarici banklar sindikası arasında 610 milyon ABŞ dolları (489,891 AZN) həcmində kreditin ayrılmasına dair kredit sazişi imzalanmışdır. Bu kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 1.75 faiz təşkil edir və 2010-cu ilin fevral ayından başlayaraq kreditin üç yarım illik hissələrlə geri qaytarılması nəzərdə tutulur. Kreditin ödəmə müddəti 1 aprel 2011-ci il tarixində başa çatır. Bu kredit vəsaiti üzrə daxilolmalar Petkim şirkətinin alınmasına yönəldilmişdir. Bu kreditlə bağlı minimal faiz tələbləri və cəmi borc limiti daxil olmaqla, müəyyən maliyyə və qeyri-maliyyə şərtlər mövcuddur. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 163,297 AZN (2008: 489,468 AZN) təşkil etmişdir.

Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankından alınmış kredit vəsaiti. 1 iyul 2009-cu il tarixindən etibarən Qrupun tabeliyinə keçmiş "Azəriqaz" QSC 2000-ci ilin aprel ayında Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bankı ilə 20 sentyabr 2009-cu il tarixindən başlayaraq 60 yarımillik hissədə ödənilmək şərti ilə illik 1.5 faiz dərəcəsi ilə 15,462,232 min Yapon yenası məbləğində kredit sazişi imzalamışdır. Kreditin müddəti 20 sentyabr 2039-cu il tarixində başa çatır. Bu kredit hesabına daxilolmalar Azərbaycan Respublikasında qazlaşdırma proqramının həyata keçirilməsinə yönəldilmişdir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 132,403 AZN (2008: sıfır) təşkil etmişdir.

Lalaben avans ödənişi. 20 iyul 2007-ci il tarixində Qrup ilə Lalaben MMC ("Lalaben") şirkəti arasında Avans Ödənişi haqqında Saziş imzalanmışdır. 2007-ci ildə Avans Ödənişi haqqında Saziş çərçivəsində ARDNŞ-ın qaz hasil edən aktivlərinin yenilənməsi və təmiri məqsədilə Qrupa 300 milyon ABŞ dolları (240,930 AZN) ("EMN krediti") məbləğində maliyyə vəsaiti ayrılmışdır. Lalaben şirkəti öz növbəsində BNP Paribas, ABN Amro Bank N.V. və Societe Generale banklarının rəhbərliyi ilə banklar və maliyyə təşkilatları sindikatından 300 milyon ABŞ dolları (240,930 AZN) məbləğində borc vəsaiti almışdır.

EMN Kredit Sazişinə uyğun olaraq Qrupa təqdim edilmiş kredit vəsaitləri üzrə illik faiz dərəcəsi aşağıdakı kimi olmuşdur: 20 iyul 2007-ci il tarixdən 20 iyul 2010-cu il tarixinə qədər dövr üçün LIBOR üstə gəl 0.6 faiz, 20 iyul 2010-cu il tarixdən 20 iyul 2011-ci il tarixinə qədər dövr üçün LIBOR üstə gəl 0.75 faiz, 20 iyul 2011-ci il tarixdən 20 iyul 2012-ci il tarixinə qədər dövr üçün LIBOR üstə gəl 0.9 faiz və 20 iyul 2012-ci il tarixdən sazişin müddətinin sonuna qədər dövr üçün LIBOR üstə gəl 0.975 faiz. Həmin borc vəsaiti üzrə faiz və əsas məbləğ hər rübün sonunda ödənilir. EMN Kredit Sazişi çərçivəsində ayrılmış borc öhdəliklərinin ödəmə müddəti 20 iyul 2013-cü il tarixində başa çatır.

31 dekabr 2009-cu il tarixinə EMN Kredit Sazişi üzrə Lalaben şirkəti tərəfindən verilmiş kreditin qalığı 49,454 AZN (2008: 115,866 AZN) təşkil etmiş və uzunmüddətli borc öhdəliklərinə daxil edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

18 Borc öhdəlikləri (davamı)

EMN Kredit Sazişinin şərtlərinə uyğun olaraq Ehtiyat Mənfəət Neftinin satışından əldə edilmiş gəlirlər Qrupun EMN Kredit Sazişi üzrə Lalaben şirkəti qarşısında öhdəlikləri tam şəkildə yerinə yetirilənə qədər müştərilər tərəfindən birbaşa olaraq Lalaben şirkətinin BNP Paribas bankındakı cari hesablarına köçürülür (Qeyd 8).

Natixis S.A. Bank-dan alınmış kredit vəsaiti. 16 dekabr 2009-cu il tarixində Natixis S.A. Bank (Fransa) Qrupa 36 ay müddətinə 30 milyon ABŞ dolları məbləğində kredit ayırmışdır. Bu kredit 2010-cu ildən başlayaraq qabaqcadan müəyyən edilmiş ödənişlərlə geri qaytarılmalıdır. Həmin kredit üzrə illik faiz dərəcəsi LIBOR üstə gəl 5 faiz təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu il tarixində həmin kredit üzrə qalıq 24,093 AZN təşkil etmişdir ki, bunun da 6,571 AZN-i cari hissəyə aid olmuşdur.

Beynəlxalq İnkişaf Assosiasiyasından alınmış kredit vəsaiti. "Azəriqaz" QSC 1996-cı ilin iyul ayında BIA ilə 15 dekabr 2001-ci il tarixindən başlayaraq 29 yarımillik hissədə ödənilmək şərti ilə hesabat tarixində Dünya Bankının Valyuta Səbətinin Kreditlərinə tətbiq edilən 7.79 faiz dərəcəsi ilə 17,234 min ABŞ dolları məbləğində kredit sazişi imzalamışdır. Kreditin müddəti 15 iyun 2016-cı il tarixində başa çatır. Bu kredit hesabına daxilolmalar Azərbaycan Respublikasında qazlaşdırma proqramının həyata keçirilməsinə yönəldilmişdir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə həmin kredit üzrə qalıq 6,926 AZN (2008: sıfır) təşkil etmişdir.

Qrupun borc öhdəlikləri aşağıdakı valyutalarda denominasiya edilir:

	2009	2008
Valyutalar:		
- ABŞ dolları	1,863,207	2,004,713
- AZN	845,752	62,000
- Yapon yenəsi	132,403	-
- Gürcü laris	8,075	30,914
- YTL	2,537	13,226
Cəmi borc öhdəlikləri	2,851,974	2,110,853

19 Vergilər üzrə Digər Kreditor Borcları

	2009	2008
ARDNF-a ödəniləcək məbləğ	122,981	122,981
İxrac xərcləri	12,984	3,959
Ödəniləcək ƏDV	10,176	37,828
Əmlak vergisi və rüsumlar	8,326	9,412
Vergi cərimələri və faizləri	1,104	384
Sosial sığorta ayırmaları	2,632	6,337
Gəlir vergisi	2,690	3,328
Büdcəyə ödənişlər	1,188	1,229
Aksiz vergisi	-	23,088
Ödəniləcək digər vergilər	25,214	4,660
Cəmi ödəniləcək digər vergilər	187,295	213,206

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti**31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)***(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)***20 Aktivlərin Ləğv Olunması üzrə Öhdəliklər**

Qrup neft-qaz avadanlıqlarının istismardan çıxarılması və ətraf mühitin təmizlənməsi ilə bağlı hüquqi və praktiki təcrübədən irəli gələn öhdəlik daşıyır. Aktivlərin ləğv olunması üzrə müvafiq öhdəliklər üçün ehtiyatların hərəkəti aşağıda göstərilir:

	Qeyd	2009	2008
1 yanvar tarixinə balans dəyəri		86,201	146,688
Əlavələr		(2,064)	27,689
Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	28	6,865	12,098
Diskont dərəcəsinə dəyişikliyin təsiri		79,911	(97,337)
Məzənnə fərqləri		(186)	(2,937)
31 dekabr tarixinə balans dəyəri		170,727	86,201

Qrup neft və qaz hasilatı qurğularının silinməsi və müvafiq boru kəmərləri üzrə gələcək dəyər üçün həmin qurğuların quraşdırılmasına əsasən diskontlaşdırma prinsipi ilə tam ehtiyat yaradır. Ehtiyat, mövcud texnologiyadan istifadə etməklə cari qiymətlərə əsasən hesablanmış və pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və hesabat tarixinə müvafiq öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi hesab edilən nominal faiz dərəcələrinə əsasən diskontlaşdırılmışdır. Bu xərclərin mədənlər və neft-qaz əmlakının faydalı istifadə müddəti (müvafiq olaraq hesabat tarixindən etibarən 15-73 il) ərzində yaranması gözlənilir. 31 dekabr 2009-cu il tarixinə aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklərə xüsusilə sahənin bərpası üzrə təxmin edilmiş öhdəliklərə aid olan 34,582 AZN (2008: 9,948 AZN) daxildir. Diskont edilmiş nağd pul hərəkətlərinin hesablanması zamanı aşağıdakı inflyasiya dərəcələri tətbiq edilmişdir:

İl	2010	2011	2012	2013	2014	2015 və sonra
Inflyasiya dərəcəsi	4.7%	3.5%	3.4%	3.3%	3.1%	3.0%

Yaradılmış ehtiyat, qurğular və kəmərlərin gələcək xərcləri üzrə ən dəqiq təxminlərə və onların faydalı istifadə müddətinə əsaslandığına görə bu xərclərin məbləği və yaranma müddəti ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur.

Neft-qaz hasilatı obyektləri, boru kəmərləri və müvafiq emal və avadanlıqların istismardan çıxarılması ilə bağlı təxmin edilən xərclər, o cümlədən ləğvetmə və sahənin bərpası xərcləri 31 dekabr 2009-cu il tarixində 102,579 AZN (2008: 53,079 AZN) təşkil etmişdir və neft-qaz əmlakı və avadanlığının maya dəyərində daxil edilmişdir. HPBS-lərə aid aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər podratçılar tərəfindən çəkilmiş əsaslı xərclərə əsasən müəyyən edilir və müvafiq HPBS-lərin başa çatma müddətləri ilə məhdudlaşır. Hökumət orqanları qanunvericiliyi və onun tətbiqini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Müvafiq olaraq, Qrupun əsas öhdəlikləri uçota alınmış məbləğlərdən fərqli ola bilər.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

21 Öhdəliklər və Məsərəflər üzrə Digər Ehtiyatlar

Öhdəliklər və məsərəflər üzrə digər ehtiyatların hərəkəti aşağıda göstərilir:

	Qeyd	Ətraf mühit ilə bağlı öhdəliklər	Əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər	İstifadə edilməmiş məzuniyyətə görə ödənişlər	Cəmi
1 yanvar 2008-ci il tarixinə balans dəyəri		505,761	42,177	6,856	554,794
Mənfəət və ya zərərə aid edilmişdir		-	14,723	17,621	32,344
Ehtiyatların istifadəsi		(42,571)	(9,233)	(17,487)	(69,291)
Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	28	36,431	1,876	-	38,307
Diskont dərəcəsinə dəyişiklik		(52,696)	-	-	(52,696)
31 dekabr 2008-ci il tarixinə balans dəyəri		446,925	49,543	6,990	503,458
o cümlədən:					
<i>Cari</i>		<i>139,347</i>	<i>9,681</i>	<i>6,990</i>	<i>156,018</i>
<i>Uzunmüddətli</i>		<i>307,578</i>	<i>39,862</i>	<i>-</i>	<i>347,440</i>
Mənfəət və ya zərərə aid edilmişdir		(51,172)	4,320	19,264	(27,588)
Ehtiyatların istifadəsi		(50,118)	(8,564)	(23,421)	(82,103)
Diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	28	35,754	3,960	-	39,714
Diskont dərəcəsinə dəyişiklik		35,155	(9,838)	-	25,317
31 dekabr 2009-cu il tarixinə balans dəyəri		416,544	39,421	2,833	458,798
o cümlədən:					
<i>Cari</i>		<i>89,665</i>	<i>9,794</i>	<i>2,833</i>	<i>102,292</i>
<i>Uzunmüddətli</i>		<i>326,879</i>	<i>29,627</i>	<i>-</i>	<i>356,506</i>

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 sentyabr 2006-cı il tarixli 1697 nömrəli Sərəncamına uyğun olaraq Qrup, Abşeron yarımadasında fəaliyyət göstərməsi nəticəsində ətraf mühitin çirklənməsi ilə əlaqədar olaraq "Ətraf Mühitin Bərpası üzrə Kompleks Tədbirlər Planı" hazırlamış və təsdiqləmişdir. 2009-cu ildə Qrup Tədbirlər Planında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14 aprel 2009-cu il tarixli Sərəncamına uyğun olaraq düzəlişlər aparmışdır. Bu məqsədlə ayrılmış ehtiyat ətraf mühitin bərpası üzrə çəkiləcək gələcək xərclərin cari dəyərində uçota alınmışdır. Qrup, müvafiq xərclərin 2010-2013-cü illər ərzində çəkiləcəyini proqnozlaşdırır.

Qrup, əmək funksiyasını yerinə yetirərkən işçinin sağlamlığına və səhhətinə ziyan vurulduqda, habelə bu səbəbdən həlak olması ilə əlaqədar onun ailə üzvlərinə kompensasiyanın ödənilməsi üçün məsuliyyət daşıyır. Kompensasiya məbləği zərər çəkmiş işçilərə ödənilmiş əmək haqlarına uyğun olaraq hesablanır. ARDNŞ, əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlərin cari dəyərini 8.4 faizlik diskont dərəcəsi ilə hesablamışdır. Əmək funksiyasını yerinə yetirərkən sağlamlığına və səhhətinə ziyan dəymiş işçilərə ömürlük müavinətlərin hesablanması zamanı ARDNŞ ömür uzunluğunu kişilər üçün 75 yaş, qadınlar üçün isə 70 yaş müəyyən etmişdir. 20 sayılı Qeyddə göstərilən inflyasiya dərəcələri orta əmək haqqındakı artıma uyğun olaraq tətbiq edilmişdir.

Rəhbərlik, əmək funksiyasını yerinə yetirərkən sağlamlığına və səhhətinə ziyan dəymiş işçilərə müvafiq ödənişlərin 31 dekabr 2006-cı il tarixinə qədər həyata keçiriləcəyini təxmin edir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti

31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)

(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

22 Təxirə salınmış gəlirlər

Qrup, Bakı şəhərinin ətraf qəsəbələrinin və Azərbaycan Respublikasının rayonlarının qazlaşdırılması məqsədilə dövlət subsidiyası almışdır və bu subsidiyalara aşağıdakı cədvəldə göstəriləyi kimi təxirə salınmış gəlirlərdə uçota almışdır:

	2009	2008
1 yanvarda təxirə salınmış gəlir	-	-
Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alışı (Qeyd 32)	110,178	-
Müvafiq köhnəlməyə uyğun təxirə salınmış gəlirlərin amortizasiyası	(4,400)	-
31 dekabr tarixinə təxirə salınmış gəlirlər	105,778	-

23 Nizamnamə Kapitalı

Qrupun baş müəssisəsi olan ARDNŞ dövlət müəssisəsi hüquqi statusuna malikdir. Qrup təsis edildiyi tarixdə Azərbaycan hökuməti Qrupun nizamnamə kapitalına vəsaitin əlavə edildiyi tarixdə xalis qalığı dəyəri 22,726 AZN məbləğində olan mülkiyyət əlavə etmişdir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 11 dekabr 2008-ci il tarixli, 436s nömrəli Sərəncamına uyğun olaraq Qrupun nizamnamə kapitalı 600,000 AZN məbləğində artırılmışdır. Qrup, bu məbləğin 400,000 AZN-lik hissəsini 2008-ci ildə, qalan hissəsini isə 2009-cu ildə əldə etmişdir.

Dövlətə ayırmalar

Dövlətin xüsusi qərarlarına uyğun olaraq Qrupdan dövlət büdcəsi, ayrı-ayrı dövlət idarələri və hökumətin həyata keçirdiyi layihələr üçün pul şəklində birbaşa qoyuluşlar etməsi və ya inşaat və təmir işlərinin maliyyələşdirilməsi tələb olunur. 2009-cu il ərzində birbaşa qoyuluşların və maliyyələşdirmənin məbləğləri, müvafiq olaraq, 143,698 AZN və 142,340 AZN (2008: müvafiq olaraq 313,922 AZN və 161,790 AZN) təşkil etmişdir və əsasən Azərbaycan Respublikasında mövcud olan, həmçinin yeni istirahət, nəqliyyat, təhsil və tibb infrastrukturunun təmiri və yenidən qurulması üçün istifadə edilmişdir.

24 Gəlirlərin Kategoriyalar üzrə Təhlili

	2009	2008
Xalis neft məhsulları	1,524,504	2,203,789
Xalis xam neft	939,154	1,119,004
Neftkimya məhsulları	1,068,525	785,407
Təbii qaz	549,963	515,065
Digər gəlirlər	113,835	87,580
Cəmi gəlirlər	4,195,981	4,710,845

Xam neftin satışından əldə olunan gəlirlər, xam neftin beynəlxalq bazar qiyməti ilə dövlət tərəfindən tənzimlənən daxili qiyməti arasındakı marjalara tətbiq edilən qiymət marjası üzrə vergi çıxılmaqla göstərilir. Bazar qiyməti ilə dövlət tərəfindən tənzimlənən daxili qiymət arasındakı fərqə 30 faiz dərəcəsində vergi tətbiq edilir və vergi məbləği Dövlət Büdcəsinə köçürülür.

Neft məhsullarının satışından yaranan gəlirlər 362,209 AZN (2008: 367,266 AZN) məbləğində aksiz vergisi çıxılmaqla göstərilir.

AÇG HPBS üzrə hasil edilmiş xam neftin və Şah Dəniz HPBS üzrə hasil edilmiş kondensatın satışından yaranan gəlirlərdən yuxarıda göstərilən aksiz və qiymət marjası üzrə vergilər tutulmur.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

25 Xərclərin Kateqoriyalar üzrə Təhlili

	Qeyd	2009	2008
İstifadə edilən xammal və xərc materialları		1,266,663	976,047
Əmək haqqı, maaş və sosial müdafiə xərcləri		455,776	516,881
Əsas vəsaitlərin amortizasiyası		590,655	529,094
Nəqliyyat və nəqliyyat vasitələrinin istismarı		109,148	213,681
Debitor borclarının dəyersizləşməsi	9	297,022	181,935
Əsas vəsaitlərin dəyersizləşməsi	12	241,639	354,122
Təmir və texniki xidmət xərcləri		143,278	64,376
Mədən vergisi		120,519	126,748
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər		77,567	53,121
Kommunal xərclər		50,920	90,507
Amortizasiya xərcləri		13,744	10,499
Digər		257,532	229,731
Cəmi satış dəyəri, kəşfiyyat və qiymətləndirmə, paylaşdırma, ümumi və inzibati, tədqiqat və işlənmə və digər əməliyyat xərcləri		3,624,463	3,346,742

Sosial xərclərə ARDNŞ-in işçilərinə göstərilmiş tibbi, kommunal, istirahət və mədəniyyət xidmətləri, eləcə də Azərbaycan Respublikasının regionlarında vətəndaşlara pulsuz tibbi xidmətlər göstərən Müalicə və Diaqnostika Mərkəzlərinin xərcləri daxildir.

26 Digər Əməliyyat Gəlirləri

	2009	2008
Azəriqazla əvvəlki biznes əlaqələri ilə bağlı hesablaşmalar üzrə gəlirlər (Qeyd 9)	820,693	-
Digər malların satılması və xidmətlərin göstərilməsi	204,708	73,865
Aktivlərin silinməsi və ətraf mühitlə bağlı öhdəlik üzrə ehtiyatda dəyişiklik	-	148,429
Cəmi digər əməliyyat gəlirləri	1,025,401	222,294

27 Maliyyə Gəlirləri

	2009	2008
Depozitlər və bank hesabları üzrə faiz gəlirləri	44,664	18,336
Əlaqəli tərəflərdən alınmış kreditlər üzrə faizlər	20,033	20,966
Digər	2,981	16,222
Cəmi maliyyə gəlirləri	67,678	55,524

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

28 Maliyyə Xərcləri

	Qeyd	2009	2008
Faiz xərcləri		117,460	109,290
Ətraf mühit ilə bağlı öhdəliklər üçün ehtiyatlar:			
diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	21	35,754	36,431
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər üçün ehtiyatlar:			
diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	21	6,865	12,098
Əmək qabiliyyətinin itirilməsi ilə bağlı ödənişlər üçün ehtiyatlar:			
diskontlaşdırılmış dəyərə düzəliş	21	3,960	1,876
Borc öhdəlikləri üzrə kapitallaşdırılmış xərclər çıxılmaqla		(828)	(11,906)
Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda uçota alınmış cəmi maliyyə xərcləri		163,211	147,789

29 Mənfəət Vergisi

Mənfəət vergisi üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2009	2008
Cari vergi xərcləri	361,123	570,595
Təxirə salınmış vergi xərci/(faydası)	114,642	(242,610)
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	475,765	327,985

Gözlənilən və faktiki vergi xərclərinin tutuşdurulması aşağıda göstərilir:

	2009	2008
Vergidən əvvəlki mənfəət	1,369,343	814,801
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş 22 faiz vergi dərəcəsinə əsasən hesablanmış mənfəət vergisi (2008: 22 faiz)	301,255	179,256
Müəyyən törəmə müəssisələr üzrə müxtəlif vergi dərəcələrinin effekti (25 faiz)	7,104	22,182
Müəyyən törəmə müəssisələr üzrə müxtəlif vergi dərəcələrinin effekti (20 faiz)	895	9,316
Vergiyə cəlb edilən dividend gəlirləri (10 faiz)	-	(3,792)
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclər və ya vergidən azad edilməyən gəlirlərin vergi effekti:		
- Vergidən azad edilən gəlirlər	(79,008)	(14,315)
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	199,440	61,996
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri	-	45,340
Keçmiş illərin təxirə salınmış vergi aktivini tanınmamış vergi zərərləri	13,238	19,492
Əvvəlki illərin cari vergisi üzrə düzəlişlər	(1,518)	12,985
Mənfəət vergisi dərəcəsinə dəyişikliyin təsiri (20%)	41,514	-
Digər	(7,155)	(4,475)
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	475,765	327,985

Gəlirdən çıxılmayan xərclərə əsasən sosial xərclər və işçilərlə bağlı xərclər daxildir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

29 Mənfəət Vergisi (davamı)

BMHS və müvafiq vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə məlumatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və passivlərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. Bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	1 yanvar 2009	Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində əldə edilmiş	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat xərc/(gəlir) kimi yazılmışdır	31 dekabr 2009
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti				
Hesablanmış gəlir	46,095	-	(37,845)	8,250
Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	441,019	99,816	(170,070)	370,765
Mal-material ehtiyatları	11,652	1,504	1,147	14,303
Əsas vəsaitlər	53,472	(33,047)	169,953	190,378
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar	106,602	18,025	(43,523)	81,104
Digər	52	13,094	(32,323)	(19,177)
Təxirə salınmış vergi aktivləri	658,892	99,392	(112,661)	645,623

	1 yanvar 2009	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat xərc/(gəlir) kimi yazılmışdır	Çevirmə fərqi	31 dekabr 2009
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti				
Hesablanmış məbləğlər	(5,970)	15,461	202	9,693
Əlaqəli və birgə müəssisələrə investisiya qoyuluşları	(16,315)	16,315	-	-
Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(30,459)	(5,107)	-	(35,566)
Mal-material ehtiyatları	12,872	1,830	-	14,702
Əsas vəsaitlər	(475,005)	(4,639)	10,114	(469,531)
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar	20,851	(8,133)	(10,370)	2,347
Keçmiş illərin zərərləri	14,479	8,543	-	23,022
Əmək müqaviləsinə xitam verilməsi üzrə ödənişlər	9,432	(983)	-	8,449
Digər	(8,485)	(25,268)	2,608	(31,145)
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(478,600)	(1,981)	2,554	(478,027)

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

29 Mənfəət Vergisi (davamı)

31 dekabr 2008-ci il tarixində tamamlanan il üçün müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	1 yanvar 2008	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat xərc/(gəlir) kimi yazılmışdır	31 dekabr 2008
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti			
Hesablanmış gəlir	8,001	38,094	46,095
Əlaqəli və birgə müəssisələrə investisiya qoyuluşları	99	(99)	-
Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	374,094	66,925	441,019
Mal-material ehtiyatları	3,790	7,862	11,652
Əsas vəsaitlər	(89,986)	143,458	53,472
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar	139,461	(32,859)	106,602
Digər	(927)	979	52
Təxirə salınmış vergi aktivləri	434,532	224,360	658,892

	1 yanvar 2008	Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində əldə edilmiş	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabat xərc/(gəlir) kimi yazılmışdır	Çevirmə fərqi	31 dekabr 2008
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti					
Hesablanmış məbləğlər	(25,816)	857	17,986	1,003	(5,970)
Əlaqəli və birgə müəssisələrə investisiya qoyuluşları	(13,647)	144	(2,812)	-	(16,315)
Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(7,519)	-	(22,940)	-	(30,459)
Mal-material ehtiyatları	127	2,089	10,656	-	12,872
Digər	(1,673)	(1,376)	(5,671)	235	(8,485)
Əsas vəsaitlər	(218,002)	(269,564)	18,671	(6,110)	(475,005)
Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar	16,539	1,952	2,360	-	20,851
Keçmiş illərin zərərləri	-	14,479	-	-	14,479
Əmək müqaviləsinə xitam verilməsi üzrə ödənişlər	-	9,432	-	-	9,432
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(249,991)	(241,987)	18,250	(4,872)	(478,600)

Qrup konsolidasiya edilmiş vergi bəyannaməsini təqdim etmir. Qrupun cari strukturu baxımından Qrupun ayrı-ayrı müəssisələrinin vergi zərərləri və cari vergi aktivləri Qrupun digər müəssisələrinin cari vergi öhdəlikləri və vergiyə cəlb olunan mənfəəti ilə əvəzləşdirilə bilməz. Bu səbəbdən təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəliklər yalnız vergiyə cəlb olunan eyni müəssisəyə aid olduqda qarşılıqlı şəkildə əvəzləşdirilir.

Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq bir dövrdə yaranmış vergi zərərləri beş ilədək davam edən sonrakı dövrlərə keçirilə bilər.

30 Əhəmiyyətli Qeyri-Nağd İnvestisiya və Maliyyələşdirmə Fəaliyyətləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin istifadəsini tələb etməyən investisiya və maliyyələşdirmə əməliyyatları aşağıda göstəriləyi kimi pul vəsaitlərinin hərəkəti hesabatından çıxarılmışdır:

	2009	2008
Qeyri-nağd investisiya fəaliyyəti		
Əsas vəsaitlərin dövlətə köçürülməsi	43,451	55,295
Əsas vəsaitlərin üçüncü tərəflərə köçürülməsi	-	27,658
Qeyri-nağd investisiya fəaliyyəti	43,451	82,953
	2009	2008
Qeyri-nağd maliyyələşdirmə fəaliyyəti		
Əvəzləşdirmə əməliyyatları	-	34,347
Xam neftin satılmasından mədaxillər hesabına kreditlərin geri qaytarılması	150,994	198,010
Qeyri-nağd maliyyələşdirmə fəaliyyəti	150,994	232,357

31 Şərti Öhdəliklər, Təəhhüdlər və Əməliyyat Riskləri

Əməliyyat mühiti. Azərbaycan Respublikasında iqtisadi şərait inkişaf etsə də, iqtisadi vəziyyətdə yeni yaranmış bazar iqtisadiyyatına səciyyəvi xüsusiyyətlər müşahidə olunmaqdadır. Bunlara milli valyutanın Azərbaycan Respublikasından xaricdə əksər ölkələrdə sərbəst dövrəli valyuta hesab edilməməsi və bununla məhdudlaşmayan bu kimi xüsusiyyətlər daxildir. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır.

Azərbaycan Respublikasında iqtisadi sabitliyin gələcək perspektivləri hökumətin həyata keçirdiyi iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də vergi, hüquqi, normativ və siyasi hadisələrin gedişatından xeyli dərəcədə asılıdır. Rəhbərlik Qrupun əməliyyatlarına təsir göstərə biləcək bütün iqtisadi tendensiyaları, eləcə də onların Qrupun maliyyə vəziyyətinə təsirini (əgər varsa) qabaqcadan proqnozlaşdırmaq iqtidarında deyil.

Global maliyyə və iqtisadi böhranın təsiri. 2007-ci ilin ortalarında yaranmış global likvidliyin kəskin surətdə azalması ilə əlaqədar olaraq yaranmış global maliyyə və iqtisadi böhran bir sıra digər dəyişikliklərlə yanaşı, kapital bazarlarında maliyyələşdirmə səviyyəsinin aşağı düşməsinə, bank sektoru və iqtisadiyyatın bütün sahələrində likvidlik səviyyəsinin azalmasına və bəzən banklararası kredit dərəcələrinin artmasına və fond və valyuta bazarlarında çox yüksək dəyişkənliyə səbəb olmuşdur. Global maliyyə bazarlarında baş verən qeyri-müəyyənliklər həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatları, Qərbi Avropa, Rusiya və digər ölkələrdə bankların və digər təşkilatların müflisləşməsinə gətirib çıxarmışdır. Global maliyyə böhranının tam təsirini proqnozlaşdırmaq və ya ona qarşı tədbirlər görmək çətinlik doğurur.

Xarici mənbələr hesabına maliyyələşdirmə 2007-ci ilin avqust ayından əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır. Belə vəziyyət Qrupun yeni borc öhdəlikləri əldə etməsi və daha erkən dövrlərdə həyata keçirilən əməliyyatlara tətbiq edilən şərtlərlə mövcud borc öhdəliklərinin yenidən maliyyələşdirilməsi qabiliyyətinə təsir göstərə bilər.

Qrupun debitorları maliyyə və iqtisadi mühitdə baş verən hadisələrdən zərər çəkə bilər və bu da öz növbəsində onların öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə təsir göstərə bilər. Müştərilər tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat şərtlərinin pisləşməsi həmçinin pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə rəhbərliyin proqnozlarına, eləcə də maliyyə və qeyri-maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsinə təsir göstərə bilər. Rəhbərlik, mövcud məlumatlara əsasən dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi zamanı istifadə edilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə təxminlərin yenidən nəzərdən keçirilməsini lazımi şəkildə əks etdirmişdir.

31 Şərti Öhdəliklər, Təəhhüdlər və Əməliyyat Riskləri (davamı)

Rəhbərlik maliyyə bazarlarında likvidliyin gələcəkdə azalması və valyuta və fond bazarlarında qeyri-sabitliyin artmasının Qrupun maliyyə vəziyyətinə təsirini dəqiq müəyyənləşdirmək iqtidarında deyil. Rəhbərlik, mövcud şəraitdə Qrupun fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirlərin görüldüyünü hesab edir.

Məhkəmə prosedurları. Vaxtaşırı olaraq və adi fəaliyyət gedişində Qrupa qarşı iddialar irəli sürülür. Qrupun rəhbərliyi öz təxminlərinə və daxili və xarici peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı müvafiq olaraq konsolidasiya edilmiş hazırkı maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün yaradılmış ehtiyatlardan başqa heç bir əhəmiyyətli zərər olmayacaqdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycan Respublikasının vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Qrupun əməliyyatlarına və fəaliyyətinə tətbiq edilən bu cür qanunvericiliyə dair Rəhbərliyin şərtlərinə müvafiq səlahiyyətli orqanlar tərəfindən etiraz edilə bilər.

Vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Xüsusi hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Qrupun rəhbərliyi hesab edir ki, onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərti düzgündür və vergi, xarici valyuta və gömrüklə bağlı Qrupun mövqeləri qorunacaqdır və Qrupun potensial vergi öhdəlikləri hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında qeydə alınmış məbləğlərdən artıq olmayacaqdır. Müvafiq olaraq, 31 dekabr 2009-cu il tarixinə potensial vergi öhdəlikləri üzrə hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır (2008: sıfır).

Ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı məsələlər. Hazırda Azərbaycan Respublikasında ətraf mühitin mühafizəsi haqqında qanunvericilik təkmilləşdirilir və ona əməl olunması ilə bağlı hökumət orqanlarının mövqeyinə yenidən baxılır. Qrup, ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı öhdəliklərini mütəmadi olaraq qiymətləndirir. Öhdəliklər müəyyən edildikcə dərhal uçota alınır. Mövcud qanunvericiliyin və normativ aktların dəyişməsi nəticəsində yarana bilən, eləcə də məhkəmə praktikası nəticəsində kifayət qədər dəqiqliklə qiymətləndirilə bilməyən potensial öhdəliklər əhəmiyyətli ola bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, ətraf mühitin mühafizəsi haqqında qüvvədə olan qanunvericiliyə əməl olunması üzrə mövcud nəzarət sistemi şəraitində ətraf mühitə zərər vurulması ilə bağlı Qrup tərəfindən ətraf mühitin bərpası öhdəliyi üzrə yaradılmış ehtiyatdan artıq əhəmiyyətli öhdəliklər mövcud deyil. 21 sayılı Qeydə baxın.

Qrup öz məhsulları, əməliyyatları və digər fəaliyyətləri ilə əlaqədar olaraq ətraf mühitin mühafizəsi haqqında bir sıra qanun və qaydalara riayət etməlidir. Bu qanun və qaydalara əsasən Qrup, Qrup və ya digər müəssisələr tərəfindən əvvəlki illərdə kimyəvi və ya neft maddələrinin ləğv edilməsi və ya tullantısı nəticəsində ətraf mühitə dəymiş ziyanı aradan qaldırmalıdır. Bu cür vəziyyət neftayırma zavodları, kimya müəssisələri, neft mədənləri, xidmət məntəqələri, terminallar və tullantıların ləğv edilməsi məntəqələri kimi müxtəlif ərazilərdə mövcud ola bilər. Bundan əlavə, Qrupun əvvəlki illərdə satılmış aktivlər və ya bağlanmış obyektlər ilə bağlı öhdəlikləri ola bilər. Ətraf mühitə dəymiş ziyanın aradan qaldırılması ilə bağlı əsas tələb və bununla bağlı xərcləri müəyyən etmək mahiyyətçə çətindir. Lakin, ətraf mühit üzrə məlum öhdəliklərin təxmini dəyəri Qrupun uçot siyasətinə uyğun olaraq hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmişdir. Gələcək xərclərin məbləğinin nəzərəçarpan ola bilməsi və bu cür xərclərin qeydə alındığı dövrdə Qrupun əməliyyat nəticələri üçün əhəmiyyətli ola bilməsinə baxmayaraq bununla bağlı məbləğlərin müəyyən edilməsi praktiki deyildir. Qrup, bu cür xərclərin Qrupun maliyyə vəziyyətinə və ya likvidliyinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərəcəyini gözləmir.

Qrup həmçinin neft və təbii qaz hasilatı obyektlərinin və əlaqəli kəmərlərin istismardan çıxarılması ilə bağlı öhdəliklərə malikdir. Bu fəaliyyət növləri ilə bağlı təxmin edilmiş xərclər üzrə ehtiyat yaradılır, lakin, həmin öhdəliklərin uzunmüddətli olmasına görə, bu cür xərclərin məbləği və vaxtı ilə bağlı qeyri-müəyyənlik mövcuddur. Qrup, bu cür ehtiyatlar üzrə dəqiqliklə təxmin edilə biləcək hər hansı dəyişikliyin Qrupun əməliyyat nəticələri, maliyyə vəziyyəti və ya likvidliyinə təsirinin əhəmiyyətli olmayacağını hesab edir.

31 Şərti Öhdəliklər və Əməliyyat Riskləri (davamı)

Xüsusi şərtlərə riayət olunması. Qrup aldığı borc öhdəlikləri üzrə müqavilələrdə nəzərdə tutulan xüsusi şərtlərə riayət etmək məcburiyyətindədir. Bu cür xüsusi şərtlərə əməl edilməməsi Qrup üçün mənfi nəticələrə, o cümlədən borc öhdəliklərinin dəyərini artmasına və defolt vəziyyətinin elan edilməsinə gətirib çıxara bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2009 və 2008-ci il tarixlərinə Qrup qüvvədə olan bütün xüsusi şərtlərə riayət etmişdir.

Petkim şirkətinin səhmlərinin əldə edilməsi ilə bağlı alınmış borc vəsaiti üzrə bəzi xüsusi şərtlər mövcuddur. Buraya pul və pul şəklində olmayan dividendlərin ödənilməsi, eləcə də Petkim şirkətindən alınmış dividendlərin investisiyası ilə bağlı şərtlər daxildir. Eyni kredit sazişində nəzərdə tutulan digər şərt isə Petkim şirkətinin ətraf mühitlə bağlı qüvvədə olan qanunvericiliyə əməl etməsini təmin etmək üçün Qrupun Petkim şirkətində zəruri işlərin müəyyən edilməsi və tamamlanması öhdəliyini öz üzərinə götürməsidir.

Petkim şirkətinin alınması üçün şərti öhdəliklər və təəhhüdlər. Petkim şirkətinin alınması ilə əlaqədar olaraq 30 may 2008-ci il tarixində Türkiyə Özəlləşdirmə İdarəsi Nazirliyinə ("İdarə") 491,750 min ABŞ dolları məbləğində (395,859 AZN ekvivalenti) zəmanət məktubları açılmışdır. 38,030 min ABŞ dolları məbləğində zəmanət məktubu 31 dekabr 2009-cu il tarixinə açılmışdır. İdarəyə verilmiş zəmanət məktublarının qalığı 453,720 min ABŞ dolları (364,383 AZN ekvivalenti) olmuşdur.

Zəmanət məktubları İdarəyə "Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsində" göstərilmiş ödəniş, investisiya, hasilat və nəzarət öhdəliklərinə əsasən verilmişdir. Yuxarıda qeyd olunan öhdəliklər "Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsinin" maddələrinə uyğun olaraq yerinə yetirildikdən sonra İdarə tərəfindən ləğv ediləcəkdir.

"Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsinə" əsasən Qrup, bu Müqaviləni imzaladıqdan sonra növbəti üç il ərzində Petkim şirkətinin nəzarət səhm paketində dəyikliyə səbəb olacaq miqdarda səhmlərin ötürülməsi üçün İdarənin razılığının alınması öhdəliyini öz üzərinə götürmüşdür.

Qrup Türkiyə Respublikasının 4857 sayılı Əmək Qanununa uyğun olaraq həmkarlar ittifaqı üzvlərinin hüquqlarının qorunması (onların digər dövlət müəssisələrində çalışdığı dövrlər daxil olmaqla) və əmək müqaviləsinə xitam verilərkən onlara təminatların ödənilməsi və digər hüquqlarının qorunması ilə bağlı öhdəlik götürmüşdür. Qrup, xidmət müqavilələri hələ də qüvvədə olan və "Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsinin" qüvvəyə minmə tarixinə digər dövlət müəssisələrinə keçirilməsi hüququ olan işçilərin istifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə görə pul əvəzinin ödənilməsi üçün Petkim şirkətinin məsuliyyətini qəbul etmişdir və öhdəlik götürmüşdür.

Qrup Petkim terminalında infrastruktur və xidmətlərin həyata keçirilməsi üçün müəyyən məbləğdə investisiya qoyuluşlarının həyata keçirilməsi, zavodların hasilat həcmi artırılması və "Səhmlərin Alqı-satqı Müqaviləsinin" imzalanmasından sonra növbəti üç il ərzində yeni zavodların qurulması üçün öhdəlik götürmüşdür. Qrup həmçinin, Etilen zavodunda istehsalın davam etdirilməsi və Qrupa təsir göstərməyən gözlənilməz hadisələr istisna olmaqla, "Alqı-satqı Müqaviləsinin" imzalanmasından sonra ən azı üç il ərzində müəyyən məbləğdə investisiya qoyuluşlarının həyata keçirilməsi üçün öhdəlik götürmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti

31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)

(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

31 Şərti Öhdəliklər və Əməliyyat Riskləri (davamı)

Qrup Petkim şirkətinin alınmasından əvvəlki dövrə aid olan bütün əməliyyatlar, uçota alınmamış ödeniləcək məbləğlər, kreditör borcları və öhdəliklərə görə məsuliyyət daşıyır. Qrup yuxarıda qeyd olunan məsələlər üzrə İdarə və ya Petkim şirkəti üçün öhdəlik yarada bilən iddia irəli sürmək və ya müqaviləni ləğv etmək hüququna malik olmadığını qəbul etmişdir və öhdəlik götürmüşdür. Bu öhdəlik səhmlərin davamlı köçürülməsi üçün etibarlı sayılacaqdır.

Gürcüstan hökuməti qarşısında öhdəlik

Qrup və Gürcüstanın İqtisadi İnkişaf Nazirliyi arasında imzalanmış 26 dekabr 2008-ci il tarixli investisiya müqaviləsinə əsasən Qrup 166 min GEL (80 AZN) və 2011-ci ilə qədər qazpaylayıcı sistemin inkişafına əlavə olaraq 40 milyon ABŞ dolları (32,000 AZN) məbləğində əlavə investisiya qoyuluşlarının yatırılması öhdəliyi müqabilində 19 regional qazpaylayıcı şirkətin və bəzi avtonom qazpaylayıcı kəmərlərin (birlikdə "RQŞ" adlanır) nəzarət səhm paketini almışdır .

"SOCAR Ümid" şirkəti qarşısında öhdəlik

"SOCAR Ümid" birgə müəssisəsi Qrup və Nobel Oyl Eksploreyşn ənd Prodakşn Şirkəti arasında 2008-ci ildə yaradılmışdır. Qrupun bu şirkətə ilkin investisiya qoyuluşu 8 AZN təşkil etmişdir. 2009-cu ildə Qrup nağd pul qoyuluşları (28,645 AZN) və əsas vəsaitlərin köçürülməsi (65,000 AZN) formasında əlavə investisiya qoyuluşlarının həyata keçirilməsi üçün öhdəlik götürmüşdür. 2009-cu il ərzində Qrup "SOCAR Ümid" şirkətinə 8,382 AZN məbləğində pul vəsaiti qoymuşdur. 31 dekabr 2009-cu il tarixində öhdəlik üzrə qalığı 85,263 AZN təşkil etmişdir.

Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkəti (AQTŞ) qarşısında şərti öhdəlik

Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkəti və Azərbaycan Respublikasının Yanacaq və Energetika Nazirliyi arasında imzalanmış 27 fevral 2003-cü il tarixli "Qazın alqı-satqısına dair müqaviləyə" (hazırda bu müqavilə üzrə alış hüquqları Qrup tərəfindən həyata keçirilir) uyğun olaraq, Qrup müqavilədə qeyd olunduğu kimi, satıcının minimal illik qaz satışı həcmi almaq öhdəliyinə malikdir. Satıcının minimal illik qaz satışı həcmi alınması üzrə öhdəliyin məbləği 86,840 ABŞ dolları (69,741 AZN) təşkil edir.

32 Müəssisələrin Birləşməsi

Azəriqaz Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti 1 iyul 2009-cu il tarixində Qrup "Azəriqaz" QSC-nin səhmdar kapitalının 100 faizini əldə etmişdir. "Neft və qaz sənayesində idarəetmə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1 iyul 2009-cu il tarixli 366 sayılı Sərəncamına uyğun olaraq "Azəriqaz" QSC ARDNŞ-in tabeliyinə verilmişdir. "Azəriqaz" QSC-nin idarə olunması hüquqlarının təhlili nəticələrinə əsasən ARDNŞ rəhbərliyi, "Azəriqaz" QSC üzrə nəzarətin ötürülməsi tarixini 1 iyul 2009-cu il hesab etmək qərarına gəlmişdir. Şirkət, Azərbaycan Respublikası ərazisində qazın istehsalçılar, istehlakçılar və qaz anbarları arasında qaz kəmərləri vasitəsilə nəqlini, eləcə də qazın ixrac üçün Rusiya, Gürcüstan və İrana tranzitini həyata keçirir. Bu satınalma əməliyyatından sonra "Azəriqaz" Səhmdar Cəmiyyəti ARDNŞ-in strukturunda "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinə çevrilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

32 Müəssisələrin Birləşməsi (davamı)

“Azəriqaz” QSC-nin alışı ilə bağlı ədalətli dəyərin bölüşdürülməsi və alış üzrə ödənişlərə dair ətraflı məlumat aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Müəssisələrin birləşməsindən dərhal əvvəl BMHS-ə uyğun balans dəyəri	Təyin edilmiş ədalətli dəyər
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	3,398	3,398
Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri	403	403
Debitor borcları	684,998	545,186
Mənfəət vergisi üzrə qabaqcadan ödəmələr	32	32
Mal-material ehtiyatları	72,756	69,507
Əsas vəsaitlər	601,283	787,044
Qeyri-maddi aktivlər	14	14
Digər uzunmüddətli aktivlər	5	5
Kreditor borcları	(1,291,498)	(1,265,163)
Uzunmüddətli borc öhdəliklərinin qısamüddətli və cari hissəsi	(17,209)	(11,734)
Mənfəət vergisi üzrə kreditor borcları	(29,677)	(43,835)
Vergilər üzrə digər kreditor borcları	(164,915)	(185,957)
Digər ehtiyatlar	(808)	(15,371)
Təxirə salınmış gəlirlər	(110,178)	(110,178)
Uzunmüddətli borc öhdəlikləri	(130,034)	(130,034)
Aktivlərin ləğv olunması üzrə öhdəliklər	(330)	(330)
Təxirə salınmış vergi aktivləri	-	99,392
Tөрəmə müəssisəsinin xalis aktivləri	(381,760)	(257,621)
Tөрəmə müəssisəsinin xalis aktivlərində əldə edilmiş iştirak payı	-	(257,621)
Alış üzrə cəmi ödənişlər	-	(257,621)
Alış tarixində yaranan qudvil	-	-
31 dekabr 2009-cu il tarixinə qudvil	-	-

Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində aktivlərin mübadiləsi və ya nağd pul ödənişləri baş verməmişdir. 3 sayılı BMHS-a uyğun olaraq, Qrup, müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış üzrə ödənişlərin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün müstəqil qiymətləndirici şirkətin xidmətlərindən istifadə etmişdir. Müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış üzrə ödənişlərin müəyyən edilməsi üçün müstəqil qiymətləndirici şirkət xalis aktivlər yavaşmasından istifadə etmişdir və öz hesabatında müəssisələrin birləşməsi nəticəsində alış üzrə ödənişlərin ədalətli dəyərinin 1 iyul 2009-cu il tarixinə “Azəriqaz” QSC-nin xalis aktivlərinin 100 faiz ədalətli dəyərinə bərabər olduğunu müəyyən etmişdir.

Müəssisələrin birləşməsi tarixindən əvvəl Qrupun “Azəriqaz” QSC ilə biznes əlaqələri olmuşdur. ARDNŞ ilə Azəriqaz arasında əvvəlki əlaqələrlə bağlı hesablaşmalar üzrə gəlirlər 31 dekabr 2009-cu il tarixində başa çatan il üzrə məcmu gəlir haqqında hesabatda digər gəlir kimi əks etdirilmişdir.

32 Müəssisələrin Birləşməsi (davamı)

Digər alışlar. 2009-cu il ərzində Qrup həmçinin Gürcüstanda, Ukraynada bir sıra törəmə müəssisələri, eləcə də Kaspian Drilling Kompanidə nəzarət payını almışdır. Bu alışlar Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir.

Petkim Petrokimya Holding A.Ş. 30 may 2008-ci il tarixində Qrup əsas etibarilə Türkiyədə, eləcə də beynəlxalq bazarlarda müxtəlif neft-kimya məhsullarının istehsalı və satışı ilə məşğul olan aparıcı neft-kimya konserni Petkim Petrokimya Holding A.Ş.-də ("Petkim") səsvermə hüquqlu səhmlərinin 51 faizinin alınmasını başa çatdırmışdır. Qrup Petkimi Türkiyə hökumətinin 2007-ci ildə apardığı özəlləşdirmə tenderinin nəticəsində əldə etmişdir. Qrup tenderdə Səudiyyə Ərəbistanında investisiya şirkəti Injaz Projects Company Limited ilə konsorsiumda çıxış edən, ARDNŞ-in 51 faizlik törəmə müəssisəsi olan STEAŞ-ın 99.74 faizlik törəmə müəssisəsi SOCAR & Turcas Petrokimya A.Ş. ("STPAŞ") vasitəsilə iştirak etmişdir. Nəticədə, ARDNŞ-in Petkimdə əldə edilmiş iqtisadi mülkiyyət payı alış tarixində 25.94 faiz olmuşdur.

30 may 2008-ci ildə özəlləşdirmə nəticəsində Petkimdə 51 faiz səhmlərin alınmasından sonra Qrup 31 dekabr 2008-ci ildə başa çatan il ərzində Petkimdə əlavə 1.76 faiz səhm almışdır.

Petkimin alınması ilə bağlı bölüşdürmə və alış ödənişlərinin yekun ədalətli dəyərləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Müəssisələrin birləşməsindən bilavasitə əvvəl BMHS balans dəyəri	Müvafiq ədalətli dəyər
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	60,678	60,678
Debitor borcları	200,538	200,538
Mal-material ehtiyatları	155,626	155,626
Digər cari aktivlər	19,629	19,632
Əsas vəsaitlər	849,309	2,324,507
Qeyri-maddi aktivlər	799	658,969
Digər uzunmüddətli aktivlər	23,477	23,477
Kreditor borcları	(156,573)	(156,573)
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(20,983)	(323,579)
Digər öhdəliklər	(113,621)	(113,622)
Törəmə müəssisənin xalis aktivləri	1,018,879	2,849,653
Qeyri-nəzarət payları	-	(2,082,879)
Törəmə müəssisənin xalis aktivlərində alınmış pay	-	766,774
Cəmi alış üzrə ödənişdə ARDNŞ-in payı	-	874,104
Alış tarixində yaranan qudvil	-	107,330
Məzənnə fərqi	-	(24,493)
31 dekabr 2008-ci il tarixində qudvil	-	82,837

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
31 dekabr 2009-cu il tarixinə Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər (davamı)
(Başqa cür qeyd edilmədiyi halda məbləğlər min Azərbaycan Manatı ilə ifadə edilir)

32 Müəssisələrin Birləşməsi (davamı)

Qudvil Qrupun Petkimin fəaliyyət göstərdiyi regional bazara daxil olmasından gözlənilən faydanın dəyərindən ibarətdir.

Alış üzrə cəmi ödəniş alış tarixində aşağıdakılardan ibarətdir:

Alış üzrə cəmi ödəniş	(1,713,929)
Alış zamanı təxirə salınmış alış üzrə ödənişinin ədalətli dəyəri	317,832
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri – satın alınmış	60,678
Alış zamanı pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin məxarici	(1,335,419)

2,040 milyon ABŞ dolları məbləğində alış üzrə cəmi ödəniş satınalma tarixində ödənilmiş 1,660 milyon ABŞ dolları (1,396,097 AZN) məbləğində pul vəsaitlərindən və 380 milyon ABŞ dolları (317,832 AZN) məbləğində təxirə salınmış pul ödənişindən ibarətdir. 40 milyon ABŞ dolları (32,992 AZN) məbləğində təxirə salınmış pul ödənişi 30 may 2010-cu ildən gec olmayaraq, qalan məbləğ isə 30 may 2011-ci ildən gec olmayaraq ödənilməlidir və ildə LIBOR üstə gəl 1 faiz dərəcəsi ilə üzərinə faiz hesablanmalıdır (18 sayılı Qeyd). Təxirə salınmış alış ödənişinin balans dəyəri 30 may 2008-ci il və 31 dekabr 2008-ci il tarixlərində, müvafiq olaraq, 317,832 AZN və 308,170 AZN təşkil edir. 31 dekabr 2009-cu ildə təxirə salınmış alış ödənişinin balans dəyəri 308,954 AZN təşkil edirdi.

Alış ilk növbədə uzunmüddətli borc hesabına maliyyələşdirilmişdir (18 sayılı Qeyd). 18 sayılı Qeyddə daha ətraflı müzakirə edildiyi kimi, Qrup Akbank T.A.Ş./Turkiyə Garanti Bankası A.Ş. kredit vəsaiti əsasında STPAŞ-dakı 99.74 faizlik payını girov qoymuşdur. Bundan əlavə, Qrup Viani kredit vəsaiti üzrə STPAŞ-dakı səsvermə hüququnu verən 38 faizlik payı üzrə əlaqədar kol opsiyonu buraxmışdır (18 sayılı Qeyd) və bu opsiyon 2008-ci ilin dekabr ayında ləğv edilmişdir.

Qudvil

2009-cu və 2008-ci illər üzrə Qrupun qudvil məbləğində hərəkət belə olmuşdur:

1 yanvar 2008	-
Petkim Petrokimya Holding A.Ş.-in alınması	82,837
1 yanvar 2009	82,837
Digər törəmə müəssisələrin alınması	24,068
31 dekabr 2009	106,905

33 Hesabat Dövründən Sonra Baş Vermiş Hadisələr

Türkiyə Respublikası ilə qaz razılaşması

2010-cu ilin iyun ayında Azərbaycan qazının Türkiyə Respublikasında satılması və Türkiyə Respublikasının ərazisindən Avropa bazarlarına nəql edilməsinə dair müəyyən razılaşmalar imzalanmışdır. Bu razılaşmaların konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini Qrup perspektiv qaydada uçota alacaqdır.

Borc öhdəlikləri

19 mart 2010-cu il tarixində Qrup BNP Paribas-la 36 aylıq müddətə 100,000,000 ABŞ dolları məbləğində kredit razılaşması imzalamışdır.

31 mart 2010-cu il tarixində Qrup Natixis S.A. ilə 36 aylıq müddətə 50,000,000 ABŞ dolları məbləğində kredit razılaşması imzalamışdır.

Yeni imzalanmış HPBS razılaşması

Qrup UGE Lanser Ltd. ilə Balaxanı-Sabunçu-Ramana-Kürdəxanı qurudakı neft yataqlarının bərpa edilməsi haqqında Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Saziş imzalamışdır.

Lalaben kreditinin qaytarılması

31 mart 2010-cu il tarixində Qrup 61,841,000 ABŞ dolları məbləğində Lalaben kreditinin qalan hissəsini tam ödəmişdir. Öhdəlik Lalaben-ə ödənildikdən sonra Qrup kreditörler sindikası ilə Qrup arasında imzalanmış "Kreditörərarası razılaşma" əsasında öhdəliklərdən azad edilmişdir.

Azerkimya ilə birləşdirmə

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 22 aprel 2010-cu il tarixli Sərəncamına əsasən keçmiş "Azerkimya" dövlət şirkəti ARDNŞ-ın tabeliyinə verilmişdir. Qrup hazırda bu birləşdirmə ilə bağlı alış qiymətinin bölüşdürülməsini aparmaqdadır.